

Сиз суратда кўриб турган Ойдин Болтаева Қорақалпоғистон Республикаси Тўрткўл туманидаги 1-болалар боғчасида тарбиячи бўлиб ишлайди. У ўз болажонлиги ва ижодкорлиги билан «жажжи дўстларининг» доно боғча опасига айланиб улгурган.

Ойдин Болтаева «Йил тарбиячиси» кўрик-танловида ҳам муваффақиятли иштирок этган.

Р.АЛЬБЕКОВ олган сурат

ЁШЛАР УЧУН МУСТАҚИЛЛИК САБОҚЛАРИ

Тошкент Давлат техника университетида республикаимизнинг барча таълим муассасаларида «Мустақиллик дарслари»ни ўтказишни ташкил этишга бағишланган семинар бўлди. Семинарни Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ташкил этди.

Семинарда Ўзбекистон таълим тизими раҳбарлари, олий ўқув юртлари ректорлари, қатор лицей ва коллежлар директорлари иштирок этди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Т.Рисқиев семинарни очар экан, миллий истиқлол ғояси ёшларимиз дунёқарашининг асосига айланиши зарурлигини таъкидлади. Хозирги талабалар, лицей, коллеж ва мактаблар ўқувчилари яқин келажакда амалга ошириладиган катта ишлар бўсағасида турибди. Шунинг учун улар бундан ўн йил аввал, мамлакатимиз мустақилликка эришгандан сўнг амалга ошира бошланган ислохотларнинг мақсад ва вазифаларини аниқ ва теран англамоғи даркор. Ўтиш даврининг ўзига хос қийинчиликларига қарамасдан танлаган йўлимиз тўғрилигини, Президент Ислам Каримов томонидан ишлаб чиқилган янги давлат қурилиши «ўзбек модели»нинг истиқболи порлоқ эканини вақт ўзи исботлаб турибди.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан тайёрланган ва семинар давомида муҳокама қилинган «Ўзбекистон: мустақиллик йўлида 10 йил» фотокўргазмаси бунинг ёрқин далилидир. Унинг ўзига хослиги шундаки, халқимизнинг мустақиллик учун кураш йўли суҳандон матни ва мусиқа оҳанглари билан уйғун тарзда намойиш қилинади. Мамлакатимиз олий ўқув юртларида ўтказилган биринчи «Мустақиллик дарслари»дан маълум бўладики, аудио ва видео таъсирнинг бундай уйғунлиги талабаларга кўргазмада намойиш этилаётган ҳамда рақамлар ва далиллар билан тасдиқланган фотоматериални тўлиқ англаш имконини беради.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Х.Султонов қайд этганидек, янги ўқув йилидан ўқув дастурларига киритилган «Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар» курсининг бир қисми бўлмиш «Мустақиллик дарслари»ни ўқитиш услубиятини тез фурсатда ишлаб чиқиш зарур. Фотокўргазмани ўтказишда қўлланаётган ахборот беришнинг бундай шакли таълимнинг янги, ўзига хос услубидир. У илмий ҳижатдан асосланиши ва кейинчалик мамлакатимизнинг барча ўқув муассасаларига тарқатилиши керак.

Семинарда сўзга чиққан Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Х.Кароматов ўсиб келаётган авлодни, айниқса ўқувчи ёшларни истиқлол ғоялари асосида тарбиялаш бугунги кунда жамиятимизнинг энг муҳим вазифаларидан бири эканлигини таъкидлади. Хозирда нафақат пойтахтда, балки юртимизнинг барча шаҳарларида мавжуд қўллаб-қувватлаш, маданий-тарихий мажмуалар бундай тарбиянинг марказларига айланди. «Мустақиллик дарслари» ҳар бир ўқувчи, ҳар бир талаба асрлар давомидаги курашларда қўлга киритилган мустақиллик халқимизга нима берганини аниқ ҳис этиши ва англашига ёрдам беради.

Семинарда айтиб ўтилганидек, бу дарснинг ўқув дастурларига киритилиши ёшлар орасида мафкуравий бўшлиқни бартараф қилиш, йигит ва қизларни жамиятимиз олдида турган вазифаларни амалга оширишга йўналтириш имконини беради. Шу боис бундай дарслар бутун ўқув йили давомида ўтказилади. Шунингдек, тез орада Олий ва ўрта махсус

(Давоми 2-бетда)

Respublika o'qituvchilari anjumani oldidan

МАКТАБ — ҲАММАМИЗНИКИ

ми белгилаб олинади. Хусусан, мен ушбу анжуманда мактаб - ҳаммамизники эканлиги ҳамда миллий дастурни амалга оширишга барча соҳа ходимлари масъуллиги ҳақида гапиришни ўйлаб юрибман.

Аслида биз тарихан бой халқмиз. Улуғ аجدодларимиз қолдириб кетган бой маданий меросимиз бор. Улар ҳақида бадиий асарлар, фильмлар, ҳужжатли фильмлар ишланган. Эндиликда бугуннинг қахрамони ҳақида ҳам ана шундай кинофильмлар, ҳужжатли картиналар яратиш лозим. Зотан, Президентимиз Ислам Каримов «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ташаббус гуруҳи билан учрашувда ҳам бу хусусда алоҳида тўхталган эдилар. Шу боис, республика ўқитувчилар анжуманида Ўзбекистон киноҳужжатчилари олдида бу ишни муҳим вазифа сифатида қўйиш зарур. Негаки, бугунги замондошларимиз китобларга жо

бўлгулик ишларни амалга оширишда, турли мусобақаларда, минбарларда юрт шаънини ҳимоя қилишда. Демокриманки, юртимиз байроғини баланд кўтараятган ўнлаб ажойиб йигит-қизларимиз қаҳрамонликлари жонли тасвирларда кўрсатилса, бу умумтаълим мактабларида таълим олаётган ўғил-қизлар учун ибрат намунасини ўташи, улар картиналардан таъсирланиб, гуруҳ ҳиссини туйиши, шубҳасиздир. Хуллас, давлат аҳамиятига молик анжуманда юқорида тилга олинган масала қаторида тўғаракларнинг бола ҳаётидаги ўрни, ўқувчиларнинг мустақил фикрлаш қобилиятини шакллантириш ва уларни сўзга чечанликка ўргатиш мавзуларида сўз юритишни мўлжаллаётиман.

Орзигул МАТҚУРБОНОВА,
Яккасарой туманига қарашли
Ар-Розий номидаги мактаб
ўқитувчиси, анжуман вакили

Шу йилнинг июнь ойида ўтказилиши мўлжалланаётган республика ўқитувчилари анжуманида Ўзбекистон мустақиллигининг 10 йили давомида мамлакатимиз халқ таълими тизимида амалга оширилган ислохотлар, «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»ни рўёбга чиқаришнинг биринчи босқичи (1997-2001 йиллар) якунлари мазкур давлат дастурини амалга оширишдаги 4 йиллик тажрибадан келиб чиққан ҳолда иккинчи босқичда (2001-2005 йиллар) бажариладиган ишлар қўла-

ЁШЛАР УЧУН МУСТАҚИЛЛИК САБОҚЛАРИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

таълим вазирлиги мамлакатимиз мустақиллигининг 10 йиллигига бағишлаб "Асрларга татигулик йиллар" мавзуи остида бирлаштирилган туркум плакатлар, альбом ва китобчалар чоп этиш ниятида. Бу материаллар асосида махсус ҳужжатли фильм суратга олинади. Буларнинг ҳаммаси республикамизнинг олий ўқув юртлари, ўрта махсус таълим муассасалари ва мактабларида "Мустақиллик дарслари"ни ўтказишда муҳим ўқув манбасига айланади.

Семинар якунлангач, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг кенгайтирилган ҳайъат йиғилиши ўтказилди. Унда республикамиз таълим тизими муассасаларининг раҳбарлари қатнашди.

Йиғилишни Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазири С.Фулмонов бошқарди.

Йиғилиш иштирокчилари ўсиб келаётган авлодни тарбиялашда Президент Ислон Каримов томонидан иккинчи қақирқ Олий Мажлисининг бешинчи сес-

сиясида ўртага қўйилган вазифалар ва бу жараёнда таълим муассасаларининг ўрни билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилди. Ўқувчиларнинг маънавий-ахлоқий тарбиясига эътиборни кучайтириш, ўқитувчиларнинг ёшлар маданий, ахлоқий жиҳатдан жамиятнинг етакчи қатламига айланиши, истиқлол ғоялари ёшлар қалбида ва тафаккурида мустаҳкам қарор топиши, улар ҳаётининг маъно-мазмунига айланишига қаратилган ишларини кенгайтириш зарурлиги ҳақида гапирилди.

Шунингдек, йиғилишда ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тизими муассасалари ўқувчиларининг яқинда Жиззах вилоятида ўтказилган "Баркамол авлод" биринчи республика спорт ўйинлари якунлари, "Универсиада-2002"га тайёргарликнинг бориши кўриб чиқилди. Таъкидландики, бу тадбирлар ёшларни спортга, соғлом ҳаёт тарзига оммавий жалб қилиш бўйича республикамизда яратилган тизимнинг таркибий қисмидир.

А.ИВАНОВА,
ЎЗА мухбири.

КУТУБХОНАНИНГ ТҲЙИ

Таълим олаётган ўқувчининг энг содиқ дўсти, энг зарур ҳамроҳи биринчи навбатда китобдир. Кутубхона эса ҳаммага аёнки, ўз устида ишлаётган кишининг онгини, маънавиятини, тафаккурини ўстиришда муҳим аҳамиятга эга.

Шундай кутубхоналардан бири, Юнусобод туманидаги Лермонтов номи кутубхонанинг яқинда 35 йиллиги нишонланди.

Кутубхона ташкил топганда китобхонлар сони 700 киши, китоб фонди эса 3522 та эди. Ҳозир эса китобхонлар сони 3761 нафар, ки-

тоб фонди 44194 тага етди. 1994 йилдан бошлаб Юнусобод туманининг катта ва кичик ёшдаги аҳолиси учун хизмат қиладиган марказий кутубхонасига айлантирилган. Бугунги кунда ҳам шу туман китобхоналарига хизмат қилиб келмоқда.

Тадбир сўнгига Фирдавсий маҳалласи хотин-қизлар кўмитаси раиси Ҳафиза Усмонова сўзга чиқиб, кутубхонанинг маҳаллага кўрсатётган хизмати алоҳида эканлигини таъкидлади.

Шерзод АХМАТОВ

Вазирлар Маҳкамасида болаларни соғломлаштириш ва дам олдириб бўйича республика комиссиясининг кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди.

Унда болаларнинг ёзги таътил давомида мазмунли дам олишларини кўнглидагидек ташкил қилиш, дам олиш масканларини моддий-маиший, маънавий-маърифий ва ташкилий жиҳатдан тўла тайёргарлигини таъминлаш алоҳида кўрсатилди.

Йиғилишда дам олувчилар соғлиги, тарбияси билан жиддий шуғулланиш, Оролбўйи ҳудудларида истиқомат қилувчи 20 минг нафар ўқувчини энг сўлим ва хушманзара оромгоҳларда бепул дам олишини ташкил этиш таъкидланди.

Газетамизда ушбу жараён ҳақида, мавжуд шарт-шароитлар, муаммою камчиликлар хусусида мунтазам ахборот бериб борамиз.

ЁЗ ЎПАДИМИ СОЗ?

Ўқувчи-ёшларнинг дам олиши дейилганда, одатда, кўпчиликнинг кўз олдига болалар оромгоҳлари келади. Шу туйғайли уларнинг имкониятлари ва шароитлари кўпчиликни қизиқтириши табиий. Қашқадарё вилояти қасаба уюшмалари кенгаши раиси Эсон Ражабов билан ўтказган суҳбатимиз ҳам ана шу хусусда бўлди.

—Эсон ака, болалар дам олиш оромгоҳлари мавсумга шайми?

Бу борада ҳамма ишлар жойида, дейишдан йироқмиз. Бирок вилоятда мавжуд барча оромгоҳларнинг деярли кўплари тахт қилиб қўйилди. Қолганларида ҳам тайёргарлик ишлари тугаланиш арафасида. Фарзандларимизнинг кўнглини хор-

диқ чиқаришларини таъминлаш учун тайёргарлик ишларига анча барвақт киришилган эди. Оромгоҳларда 150 миллион сўмлик таъмирлаш ишлари амалга оширилди. Вилоят нефт-газ тармоғига қарашли "Ёш алангачи" оромгоҳи учун эса 250 миллион сўм сарфланиб, у тўлиқ таъмирланди.

—Вилоятда нечта дам олиш маскани ёш ўғил-қизларни ўз бағрига қорлаяпти? Уларнинг соя-салқин қучоғи қанча бо-

лани сиғдира олади?

—Вилоятда жами 27 та оромгоҳ бўлиб, шундан 23 таси шаҳар ташқарисида, табиат қўнида жойлашган бўлса, 4 таси санатория типидagi дам олиш масканларидир. Уларда 22710 нафар боланинг дам олиши кўзда тутилган. Лекин "Оналар ва болалар йили" муносабати билан ушбу мавсумда 30 минг нафар ўқувчининг хордиқ чиқариши режалаштирилган. Кўзланган мақсадга эришишнинг ҳам йўли оддий. Дам олиш ҳар доимгидек 3 сменада эмас, 4 сменада ташкил этилади. Болаларимиз 1 июндан бошлаб, 17 августга галма-гал 18 кундан дам олиб қайтаверишади.

—Оромгоҳларда ёшларни қандай саргузаштлар кутаяпти?

—Аввало, болаларнинг тиниқ, чиниқиб қайтишлари учун барча шароитлар муҳайё бўлади, деб бемалол айтишим мумкин. Концерт, кино, турли бадий тўғарақлар болаларнинг маданий дам олишлари учун хизмат қилса, чўмилиш ҳавзалари, турли спорт мусобақалари уларнинг қўлларига куч қўшади. Табиат қўнига уюштирилган саёҳатлар эса уларни ҳам ақлан, ҳам жисмонан камолот сари

етақлайди.

—Йўлланма нархи ота-оналарни "чақадиған" даражада эмасми?

—Асло, харажатларнинг асосий қисми давлат ва оталиқ ташкилотлар ҳисобидан бўлади. Унинг ўн фоизинигина ота-оналар тўлашади. Сумма, назаримда, катта эмас, айниқса, у фарзандлар учун сарф қилинаётганида. Шунинг ҳам алоҳида мамнуният билан таъкидлаб ўтмоқчиманки, "Оналар ва болалар йили" муносабати билан кўпчилик кам таъминланган оилалар фарзандлари бу йил бепул дам олиб қайтишади.

—Ҳамманинг оромгоҳларга бормаслиги табиий. Лекин барча ўқувчилар ёзги таътилни мароқли ўтказиши шарт. Қасаба уюшмалари томонидан жойларда ҳам дам олишни ташкил этишнинг тадбирлари ўйланганими?

—Агар таълим муассасалари асосли тарзда ҳамкорлик қилишса, бизнинг мактаблар ҳузурида ҳам оромгоҳлар ташкил этиш имкониятимиз бор ва биз унга тайёрмиз. Ёшларимиз таътилни кўнглидагидек ўтказиб, янги ўқув йилини янги куч-ғайрат билан бошлашни таъминлашга барчамиз бирдек масъулмиз.

Суҳбатдош
Рустам БОЙМАТОВ

Imtihon

Шу мактабнинг 9-"В" синф ўқувчиси Алишер Ҳофизов ижодий ишидаги туйғуларини шундай якунлаган:

Истиқболли юртим,
икболли юртим,
Мангуга омон бўл, омон бўл юртим.
Фахрим деб севайин,

САТРЛАРГА ТЎКИЛГАН ТУЙҒУЛАР

рувчилари ҳузурида бўлдик.

—Ҳозир 3 та 9-синфда она тили фанидан имтиҳон (баён) олинапти, - деди мактаб раҳбарининг умумий ишлар бўйича ўринбосари Раъно Саидазимова, - Уччала синфга уч хил мавзу тушган. Синов жараёни тугагандан кейин мазкур имтиҳон учун тузилган махсус комиссия ёзилган баёнларни баҳолаб чиқишади.

Дарҳақиқат, юқорида таъкидланганидек, эртаси куни ўқувчиларнинг ижодий ишлари синчиклаб текширилди. Натижалар эса қутилганидек

моқда. Бу бизнинг фахримиз. Албатта, бу мустақиллик, эрк шарофати билан" дея гуруҳ ҳиссини туяди. 9-"А" синф ўқувчиси Муқаддас Худойберганаева баёнида эса шундай фикрлар бор: "Албатта, Ватанни таниш, бу борада бирор нарсга ёзиш мушкулдек туюлади. Негаки, Ватанни ҳис қилиш учун кучли бир туйғу керак... Тарих ўзбекнинг зиммасига мустақил юртни, Ватанни асрашдек гоят буюк, муқаддас бир бурчни ато этар экан, ёш қалбим, юрагимда катта масъулиятни сезаман".

онажон юртим,
Мен учун фахр бўл,
фахр бўл юртим!

Кўриниб турибдики, уч нафар ўқувчи — уч хил дунё. Лекин уларнинг фикрларида муштараклик бор: бу истиқлолга, озод ҳаётга шукроналик.

—Ўқувчиларнинг ижодий ишларини ўқиб, гоят таъсирландим, — деди шу мактаб она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Дилфуза Насриддинова, — Уларнинг миллий гуруҳини, эзгу, умуминсоний туйғуларини тарбиялай олганимиздан хурсанд бўлдик.

М. ҚУРБОНБОЕВ

ҚАЛБЛАР НУРГА ТЎЛАДИ, СЕН КУЛСАНГ БОЛАЖОН

Навоий вилояти ҳокимлиги, ВХТБ, вилоят ижтимоий таъминот бошқармаси, вилоят "Соғлом авлод учун" жамғармаси ҳамкорлигида Аналар ва болалар йили ҳафта 1 июнь — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунига бағишланган "Болалар санъат фестивали" байрамиди болаларнинг ширин кулгу садолари остида катта тантана билан ўтказди.

Вилоятнинг барча туман ва шаҳарларидан ташриф буюрган 750 нафар болажонлар Халқлар дўстлиги шоҳ кўчасидан тантанали юриш билан "Фарҳод" маданият саройи томон йўл олишди. Болаларни "Фарҳод" маданият саройи олдида вилоят ва Навоий шаҳар ҳокимияти, барча вилоятдаги ташкилот ва идора, муассаса вакиллари кутиб олиб, уларни сарой залига таклиф этишди.

Фестивални тантанали равишда вилоят ҳокими, Олий Мажлис депутаты Ғ.Дилолов очиб, азиз болажонларни Санъат фестивали билан табриклади. Шундан сўнг болалар учун "Фарҳод" маданият саройи қошидаги ўқувчи болаларнинг "Фунча" ашула ва рақс дастаси томонидан концерт дастури намойиш этилди. Концерт тугагач, фестивал иштирокчиларига вилоят ҳокимлигининг, ВХТБнинг, Навоий шаҳар ҳокимлиги ва бошқа ҳомийларнинг совғалари тантанали топширилди. Бу болалар қалбида чексиз қувонч уйғотди. Бундан ташқари Навоий шаҳридаги "Шамс", "Азиз" ҳамда Нурота шаҳридаги "Мардон бобо" ва "Маъруф" хусусий фирмалари, Қизилтепа туманидаги "Зилола" маиший хизмат жамоаси, вилоят давлат мулкани хусусийлаштириш бошқармаси томонидан болажонлар ширин овқатлар ва музқаймоқ билан меҳмон қилиндилар. Айниқса шаҳарнинг Алишер Навоий номидаги маданият ва истироҳат боғида кўнгли очар ўйинларда иштирок этишлари болажонларнинг қувончига қувонч қўшди.

Ҳ.ПҲЛАТОВ,
Н.ХОЛМИРЗАЕВА
Навоий вилояти

КИТОБ — ОФТОБ

“Маърифат” газетасининг ҳар бир сонини интиқлик билан кутаман. Чунки унда бериб борилаётган ҳар бир мақолани ўқиб, ўзимга керакли хулоса чиқараман, маориф соҳасидаги янгиликлардан бохабар бўлиш имкониятига эга бўламан. Болаларни мушоадага чорловчи баъзи мақолаларни ўқиб эса ўқувчиларим билан синфда муҳокама қиламиз. Биз айниқса, газета саҳифаларида мунтазам бериб бориладиган “Меҳмонхона”, “Bolalar sahifasi” рукнлари, қолаверса шу кунларда бўлиб ўтган мактаб ўқувчилари ўртасидаги “Олимпиада умидлари — 2001” спорт мусобақаларининг натижалари ҳақида бериб борилган мақолаларни қизиқиб ўқиймиз.

Бу йил мен раҳбарлик қилаётган синф ўқувчилари ҳам битирувчи синф ҳисобланади. Шу боис бизни ҳам йил бошидан буён “Мактабимизга нима совға қилсак экан?” деган савол ўйлантириб келаётган эди. Бу саволга эса газетанинг жорий йил, 5 майда, яъни 35-сонидан берилган бухоролик ва тошкентлик битирувчи ўқувчиларнинг ташаббусларини ўқиб, кўпчилик китобсевар инсонлар қатори бу мақола мени ҳам тўлқинлантириб юборди. Эртаси кун синфхонага келиб мақолани ўқувчиларимга ўқиб бердим. Бирга муҳокама қилиб, биз ҳам жонажон мактабимизга ҳозирги кунда нашрдан чиқарётган янги ўзбек алифбосидаги бадиий китоблардан ҳамда ҳар бир ўқувчи биттадан ўзи севиб ўқиган китобни дастхати билан мактаб кутубхонасига совға қилишга қарор қилдик. Синф фаолларидан Мафтунахон Дониёрова, Ҳамиджон Исроилов, Насибхон Мансурова, Мирзаолим Абдукаримовлар барчага ўрнатилган бўлиб, бу хайрли ишни амалга оширишда менга кўмакдош бўлишди.

Бу эзгу ташаббусга биз ҳам қўшилганимиздан бахтиёримиз.

Муборак РИВАЧЁВА,
Оқолтин туманидаги 2-ўрта
мактабнинг олий тоифали немис
тили фани ўқитувчиси

Aks-sado

Асрлар давомида инсонни тарбияловчи, ҳар соҳада баркамол етишишида асосий пойдевор бўлиб хизмат қилувчи китоблар инсонни доимо қизиқтириб етаклайди. Китоб қадим-қадимдан муқаддас саналган. Негаки, ҳар қандай инсонни буюкликка элтган ана шу китоблардир.

АЖОЙИБ ТУҲФА

Бундан ташқари, китоблар муносиб мерос ҳисобланади. Ана шу муқаддас китоблардан бири бўлиши менинг энг сеvimли китобим Т.Муроднинг “Отандан қолган далалар” китобини мактабим кутубхонасига ҳадя этдим. Қилган ҳадямга авваламбор кутубхоначимиз ҳамда устозларим ўз миннатдорчиликларини билдирдилар. Кўп вақт ўтмай бу ҳолат мактабимиз ўқувчилари орасида анъанага айланди. Хайрли ва мақтовга сазовор бўлган бу ишимдан ўзим ҳам хурсандман.

А.ХОЛМУРОДОВ,
Ғузур туманидаги А. Ҳайдаров
лицейининг 10-синф ўқувчиси

ИЖОДКОРЛИККА ДАЪВАТ

Таълим соҳасида олдинга қўйилган вазифаларнинг бажарилиши, ислохотлар самараси бевосита тизимда ишлаётган педагог ходимларнинг масалага амалий муносабати ва фидойилигига боғлиқ. Шунинг учун ҳам Бухоро вилоят ўрта махсус, касб-хунар таълими бошқармаси томонидан ишлаб чиқариш усталари, умумтаълим фанлари ўқитувчиларининг изланувчанлиги, ташаббускорлиги, янгиликка интилувчанлигига алоҳида аҳамият берилмоқда. Бошқарма тасарруфидаги ўқув муассасалари ўртасида ҳар йили ўзига хос ўқув кўргазма қуроллари кўрик-танловини ташкил этиш анъана тусига кирмоқда.

Яқинда Бухоро коммунал хўжалик касб-хунар коллежида мазкур кўрик-танлов иккинчи марта ўтказилди. Унда 40 та ўқув юрти вакиллари ўзлари тайёрлаган кўргазмаларни қуроллар билан иштирок этдилар.

— Биз тadbирга такдим этилган ўқув кўргазмалари қуролларини баҳолашда уларнинг ўзига хослиги, эстетик жиҳозланиши, техника хавфсизлиги талабларига жавоб бериши, ишлаб чиқаришда қўллаш учун мослиги, техника жиҳатдан ихчамлиги, паспортлари, ўқув-режа дастури асосида неча соатни ўз ичига қамраб олиши сингари жиҳатларни асосий меъзон қилиб олганмиз, — дейди ҳакамлар ҳайъати раиси, бо-

шқарма бошлигининг биринчи ўринбосари Нусрат Шарипов.

Кўрик-танлов якунига кўра биринчи ўрин Бухоро банк ва иқтисодиёт коллежи ўқитувчиси Саодат Ражабовага берилди. Унинг замонавий дарс технологиясидан фойдаланиш ва қўллашга оид кўргазмалари қуроллари шундай юқори баҳоланди. Иккинчи ўрин Бухоро енгил саноат техникуми ўқитувчиси Зоир Бақоев ва Бухоро кооператив техникуми ўқитувчиси Асрор Ҳайитовларга насиб этди. Шабон Ҳалимова (5-ХБЮ), Шоира Бобоева (Бухоро енгил саноат КХК), Муслима Ёдгоровна (20-ХБЮ), Муборак Файзиёва (10-ХБЮ), Шавкат Содиков (1-ХБЮ), Андрей Зимин (Ромитан саноат КХК)лар

Tadbir

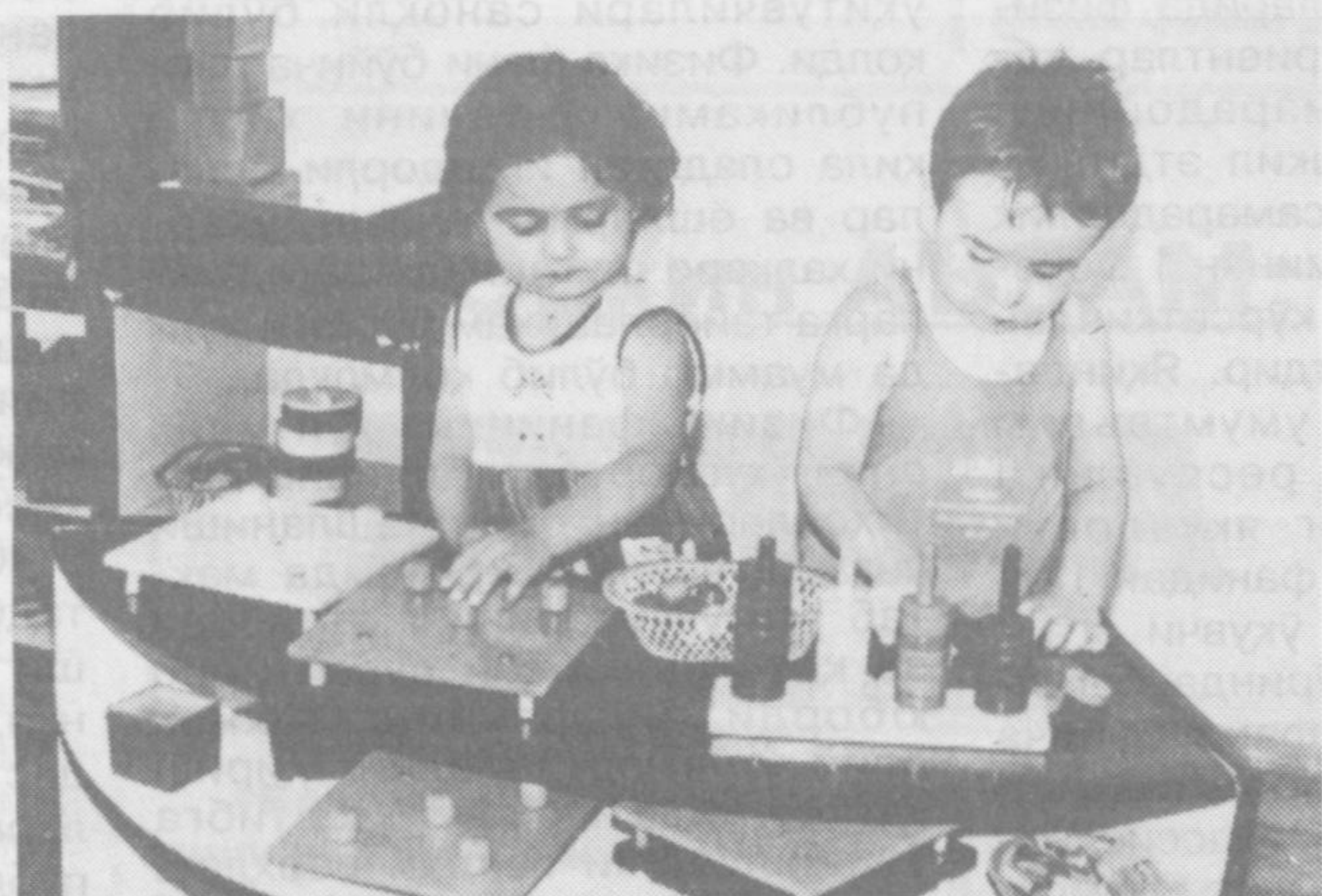
учинчи ўринни олдилар. Ижодкор ўқитувчилар моддий рағбатлантирилди.

Дастур ва дарсликлар муайян даражада тақчил бўлган, таълимни жаҳон андозалари даражасига кўтариш бош мақсад қилиб қўйилган ҳозирги шароитда, энг аввало, бу талабни ўқитувчи чуқур англаб етиши, бор кучи, билим ва тажрибасини ишга солиши зарур. Бунга юқоридаги сингари ижодкор ўқитувчиларни муносиб рағбатлантириш, изланишга руҳлантириш ва бошқаларни улардан ибрат олиш, эргашшга даъват этиш орқали эришиш мумкин.

Жаҳонгир ИСМОИЛОВ,
“Маърифат” муҳбири

Хали бир ёшга етмаган болаларни онасидан олиб қолиб кечгача унга қарашни, уни овутишни, тарбиялашни тасаввур қилиб кўринг, бу қанча меҳнатни, сабр-тоқатни талаб этади. Ана шундай масканлардан бири пойтахтимизнинг Акмал Икромов туманидаги 20-“Нихол” болалар боғчасидир.

—Давлатимиз томонидан бола тарбияси учун оналарга уч йиллик таътил берилди. Шунга қарама-

“БОЛАЛАРНИ МЕХР БИЛАН ТАРБИЯЛАШ КЕРАК”!

дан, баъзи бир оилаларда дейлик, эркак ишга кетади, аёлнинг бўлса ўқиши бор, бундай оилалар болаларини ҳали ёшига етмаган бўлса ҳам олиб қоламиз. Ёшига етмаган болалар учун алоҳида Дастур ишлаб чиқиш, тажрибали тарбиячиларимизга берамиз. Бунинг учун ота-оналар биздан анча миннатдор бўлишмоқда, — дейди боғча мудири Ирисжон Байсанова.

Ушбу болалар боғчаси-

да 6 та гуруҳ бўлиб, 10 ойдан 2 ёшгача иккита гуруҳ, 2 ёшдан 3 ёшгача 4 та гуруҳ бор. Болалар тарбияси йўлида янги қўлланмалар, “Болангиз мактабга тайёрми?”, “Учинчи минг йиллик боласи” китобларидан фойдаланилмоқда. Ҳар бир гуруҳдаги ўйинчоқларнинг кўпчилиги, хоналардаги миллий бурчакларни кўриб тарбиячиларнинг меҳр бериб қилаётган меҳнатларига тахсинлар айтганиг келади.

Боғча тарбиячиларидан Мадина Билолова, Маргарита Шербина, Шоира Бўзиева, Татьяна Ларионова ва услубчи Галина Дорофееваларнинг хизматлари тахсинга сазовор.

Боғчада болаларнинг соғлом ва ақлан теран ўсиши учун бир қанча хайрли ишларга қўл урилганлиги шундай билиниб турибди.

Бурхон РИЗОКУЛОВ
Суратларда: “Нихол” болалар боғчаси ҳаётидан лавҳалар.

Муаллиф олган суратлар.

БУХОРОДА ЯНГИ МАРКАЗ

Яқиндагина эълон қилинган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “2001-2005 йилларда компьютер ва ахборот технологияларини ривожлантириш, “Интернет”нинг халқаро ахборот тизимларига кенг кириб боришини таъминлаш дастурини ишлаб чиқишни ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори ҳам тест технологиясини мумкин қадар ривожлантириш мақсадини кўзлайди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат Тест Маркази Бухоро Давлат университети ҳамда тиббиёт институти компьютер синфи базасида масофадан туриб компьютерда тест ўтказиш марказини ташкил этди.

— Бу марказ ташкил этилишининг асосий мақсади — абитуриентларга кириш имтиҳонларида ёрдам беришдан иборатдир, — деди ДТМ раҳбари Муҳсин Муҳитдинов. Абитуриент марказда тест синовларидан ўтиб, ўзининг олий ўқув юртига кириш имкониятларини баҳолаши мумкин. Тест синовларидан бир неча марта ўтиш имтиҳонларга тайёрланишни қай даражада

тўғрилигини баҳолашга имконият беради. Бу адабиётлар ва “Ахборотнома” (“Вестник”) журналлари билан мустақил ишлаш, репетитор билан муносабатлар бўлиши мумкин.

Компьютерда тестдан ўтиш сеанслари имтиҳон олдида катта психологик тренинг вазифасини ҳам ўтайди. Кўпгина абитуриентлар имтиҳон пайтида ўзларини йўқотиб қўядилар, қаттиқ ҳаяжонланадилар, бу эса уларнинг фикрлашларини қийинлашти-

Diqqat, yangilik

ради ва хатоликларга олиб келади. Компьютерда тест ўтказиш сеанслари ёнги имтиҳонларга жуда яқин қолган вақтларда амалга оширилади. Компьютерда тестдан ўтиш натижа олишни тезлаштирилади (2-3 минут вақт оралиғида натижани олиш мумкин).

Масофадан туриб тест ўтказиш технологиясини амалга оширувчи дастурлар мажмуи Давлат Тест Маркази мутахассислари томонидан ишлаб чиқилган.

Қисқача қилиб айтганда, масофадан туриб тест ўтказиш технологияси

шуни билдирадики, тест материалларининг бутун базаси (калитлари билан биргаликда) Давлат Тест Маркази (бош сервер)да сақланади. Абитуриент тест синовларига жавоб беришни тугатгандан сўнг, жавобини олишга сўров беради. Шундан кейин олий ўқув юртидаги марказ сервери Давлат Тест Марказининг сервери билан автоматик равишда боғланади ва абитуриентларнинг жавобини узатади. Бош серверда жойлашган робот-автомат дастури жавобларни қайта ишлайди ва натижаларни ҳар бир фан бўйича баллар йиғиндиси кўринишида узатади.

Сеансларда олдинги йиллардаги имтиҳонларда ишлатилган тест вариантларидан фойдаланилади. Абитуриентларнинг тўплам баллари улар танлаган ўқув юртининг мос йилдаги ўтиш баллари билан солиштирилади.

Сеанслар пулик (тўлов ихтиёрий кўринишда амалга оширилади) бўлиб, бу маблағ марказнинг материал-техник базасини мустаҳкамлашга сарфланади.

Бундай марказлар бошқа олий ўқув юртиларида ҳам очилса, нур устига нур бўларди.

ФАРЗАНДЛАРИ СОҒЛОМ ЮРТ

Улғайиб бораётган ёш авлод жисмонан бақувват бўлиб етишиши учун чекка-чекка ҳудудларда ҳам спорт турлари оммалашиб бормоқда. Жумладан, Тайлоқ туманида яшовчи Баҳриддин Раҳмонов ҳам маҳалла болаларининг бўш вақтини самарали ўтказиш ниятида спортнинг кураш, самбó турлари бўйича тўғрак очган.

Машғулот асосан 26-ўрта мактабнинг спорт залида ўтказилади. Баҳриддин Раҳмонов “Мамлакатни жаҳонга тез машҳур қиладиган нарсаси — спортдир” шиори остида 8-9 ёшли болалардан 16-17 ёшгача бўлган 36 нафар болани тарбиялаб бормоқда. Баҳриддин Раҳмонов ўз шогирдларининг ўзи билан бир қаторда жаҳон чемпи-

онатида қатнашишини хоҳлайди.

Бир тилагимиз бор. Мактабимизни спорт анжомлари билан таъминлайдиган ҳомийлар бўлса, яхши бўлар эди.

Аюбхон АСРОРОВ,
Тайлоқ туманидаги
26-ўрта
мактабнинг
битирувчиси

Ёрқин келажак, қудратли давлат қуриш айнан бугунги авлоднинг салоҳиятига, интилиш ва ақл-идрокига боғлиқдир. Маънавий ва жисмоний баркамол авлодни вояга етказиш масалалари Қашқадарё вилояти касабаси уюшмалари кенгаши, тармоқ кўмиталари ва бошланғич ташкилотларининг фаолиятида ҳам муҳим ўринни эгаллаб турибди.

Ёшлар қалбида буюк аждодларимиз томонидан яратилган бой, илмий-маданий меросга ворислик ва ифтихор туйғуларини уйғотиш, миллий ва умумбашарий қадриятлар уйғунлигига эришиш, жамиятимизда турли миллат вакиллари ўртасида ўзаро ҳамжихатлик, тотувлик муҳитини қарор топтириш касабаси уюшмалари ишларининг асоси-

ти талабалар касабаси уюшмаси кўмитаси (раиси Ш.Бобожонов) ва Нишон агроиктисодиёт коллежи касабаси уюшмаси (раиси М.Ёдгоров)нинг олиб бораётган ишлари ибратлидир.

Вилоятда халқ таълими бўлимлари ва касабаси уюшмалари билан ҳамкорликда таълим-тарбия самарадорлигини ошириш режалари ишлаб чиқилган.

Мактабларда ўтказилаётган "Ватанни севмоқ иймондандур", "Фидойилар керак бизга, фидойилар", "Авлодларимиз жасорати", "Шу азиз Ватан барчамизники", "Элим деб юртим деб ёниб яшаш керак" каби ҳамкорликдаги мулоқотлар ўқувчилар билимини оширишга хизмат қилмоқда.

Шунингдек, бу ерда соғлом-

ФИЗИКАНИНГ БУГУНГИ МУАММОЛАРИ

Бугун кундалик ҳаётимизда маиший хизматда турли хил электрон асбоблардан фойдаланиш, уларни сошлаш ва таъмирлашда ҳам мутахассислар физикадан хабардор бўлиши зарур. Шу билан бирга, физика фани техника билан ҳамбарчас боғлиқ бўлиб, унинг ривожини физиканинг тараққиётига, техниканинг тараққиётига эса ўз навбатида ишлаб чиқаришнинг юксалишига олиб келади. Юксак ишлаб чиқаришга эга бўлган мамлакатгина гуллаб яшнайди, равнақ топади. Олдимизда мустақил мамлакатимизни янада тараққий эттириш, жаҳон ҳамжамиятида муносиб ўрин оладиган қудратли ва буюк давлат қуришдек улғувор вазифа турган экан, албатта, уни амалга оширишда физика фанининг ҳам ўзига яраша ўрни бор. Бир сўз билан айтганда, буларнинг барчаси бугунги кунда физика фанига эътиборни тобора кучайтириш зарурлигини талаб қилади.

Хўш, бугунга келиб физика фанининг ўқитилиш даражаси ва уни ўзлаштириш самарадорлиги қандай? 2000 йилда ўтказилган тест синовларида физика фанидан абитуриентлар жавобларининг самарадорлиги 28,31 фоизни ташкил этди. Бу эса 1999 йилдаги самарадорлик кўрсаткичидан тахминан 1 фоизга, 1998 йилдаги кўрсаткичдан эса 4 фоизга пастдир. Яқиндагина ўтказилган умумтаълим фанлари бўйича республика олимпиадасининг ақунловчи босқичида физика фанидан 1-ва 2-ўринни ҳеч бир ўқувчи эгаллаб олмади. Шу ўринда бугунги кунда физика фани бўйича ўқувчиларнинг ўзлаштириши нега паст, физик мутахассисларни тайёрлаш нега суст бормоқда, деган саволларнинг туғилиши табиийдир.

Физика фани бошқа фанларга нисбатан мураккаб фан бўлиши билан бирга, у ўқувчидан математика курсини чуқур билишни, шу жумладан, техника ва технологияни тушунишни, табиат ҳодисаларини кўз олдида

келтиришни ва унинг асосий физик тамойилларини билишни талаб қилади. Иккинчи томондан, физика фани экспериментал фан бўлганлиги учун уни намойиш ва лаборатория тажрибалари асосида ташкил этиш керак. Лекин айтиш пайтда республикамиз умумий ўрта мактаб, ўрта махсус ва олий ўқув юртларининг кўпчилигида умуман лаборатория қурилмалари талабга жавоб бермайди, борлари эса эскирган. Баъзи бир жойларда бор имкониятлардан ҳам унумли фойдаланилмайди. Янги турдаги академик лицей ва касб-хунар коллежлари бундан мустасно, албатта.

Ушбу фан бўйича ўқитувчиларнинг кўпчилигининг малакаси бугунги куннинг талабига жавоб бермайди. Халқаро олим-

Хуллас, бугунги кунда физик мутахассисларни тайёрлаш муаммоларини зудлик билан қайта кўриб чиқиш, мазкур фанга бўлган эътиборни алоҳида кучайтириш лозимдир. Бунинг учун физика фанини барча тиббий ва фармокология йўналишидаги, қишлоқ хўжалиги, ирригация, суд-экспертиза, техник эксперт мутахассисларини, ички ишлар, муҳофаа вазирликлари мутахассисларини тайёрлайдиган олий ўқув юртларига кириш имтиҳонлари тизимига киритилиши; бу фан барча техник мутахассислар тайёрлайдиган олий ўқув юртларининг кириш имтиҳонларининг 1-блокида бўлиши; мактаб ва ўрта махсус ўқув юртларининг мазкур фан бўйича ўқитувчиларни қайта тайёрлаш ва уни юқори савияда ташкил қилиш чоралари халқ қилиниши; бу фанни ўқитиш савиясини ошириш, унга малакали кадрларни жалб қилиш мақсадида таълимнинг барча босқичларида физика фани ўқитувчиларига ва физика, физика-математика факультети талабаларига қўшимча имтиёзлар белгиланиши; фан лабораториялари ва намойишлари учун асбоб-ускуналар, жиҳозлар, плакатлар, компьютер дастурларини ишлаб чиқувчи марказлашган ишлаб чиқариш корхонасининг ташкил этилиши ва унинг фаолияти такомиллаштирилиши мақсадга мувофиқдир, деб ҳисоблаймиз.

Юқорида қайд этилган чоратadbирларнинг амалга оширилиши "Таълим тўғрисида"ги Қонуни, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида белгиланган вазифаларнинг бир қисми бўлиб, республикамизда халқаро стандартларга жавоб берувчи рақобатбардош мутахассислар тайёрлашга замин тайёрлайди.

Комил ТУРСУНМЕТОВ,
профессор,
Мавлуда НИШОНОВА,
Шохдор АХМЕДОВ,
фан номзодлари

Ta'kid

пиада масалалари у ёқда турсин, умумий ўрта таълим дастури доирасидаги мураккаб физика масалаларини юқори услубда еча оладиган физика ўқитувчилари санокли бўлиб қолди. Физика фани бўйича республикамиз шаънини ҳимоя қила оладиган иқтидорли болалар ва ёшларни танлаш, уларни халқаро олимпиада ва кўрикларга тайёрлаш ҳам бугунги кунда муаммо бўлиб қолмоқда.

Физика фанининг кўпчилик олий ўқув юртларига кириш имтиҳонларидан олиб ташланиши унга ўқувчиларнинг ҳамда мактаб ўқитувчиларининг эътибори ва қизиқишларини сусайтириб юборди. Бу фаннинг техник олий ўқув юртларининг кириш имтиҳонида иккинчи тартибга ўтказилишини қандай изоҳлаш мумкин? Мазкур фан бўйича республика олимпиадасининг қолиби транспорт, автомобиль йўллари институтлари ҳамда техника университетининг асосий факультетларига имтиёзли кириш ҳуқуқига эга бўлмаслиги ҳам физика фанига бўлган қизиқшининг ва эътиборнинг сусайишига сабаб бўлмоқда.

ЭЪТИБОР БОР ЖОЙДА

ни ташкил этади.

Бугунги кунда таълим ва фан ходимлари вилоят кўмитасининг 15 та шаҳар, туман ва 1499 та бошланғич касабаси уюшма ташкилотлари бўлиб, улар ўз сафларига 101 минг нафар аъзоларни бирлаштириб турибди. Кўмитанинг пленум ва раёсат йиғилишларида педагогик ходимлар, ўқувчи ёшларни ижтимоий, иқтисодий, ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилиш, уларнинг меҳнати ва ўқишини муҳофаза этиш, техника хавфсизлиги ва меҳнат қонунчилигига риоя этилишини таъминлаш, соғломлаштириш, жисмоний тарбия ва спорт, маданий-маърифий тадбирларни жонлантиришга алоҳида эътибор берилмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастури талаблари асосида касабаси уюшмалари, ёшларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш билан жиддий шуғулланмоқда. Айниқса, Ҳамид Олимжон номидаги Қарши Давлат университе-

лаштириш тадбирлари ҳам кенг кўламда олиб борилмоқда.

Яқин вақт оралиғида педагогик ходимлар ва уларнинг оила аъзоларидан 1115 киши сиҳатгоҳларга юборилиб, бу мақсадда 18 миллион 144 минг сўм маблағ сарфланди. Кам даромадли оилаларга уч ярим миллион сўмлик моддий ёрдам кўрсатилди. Кам таъминланган, кўп болали оилаларнинг фарзандлари учун 800 минг сўмлик дарсликлар олиб берилди.

Шунинг билан бирга таълим муассасалари фаолиятида муаммолар ҳам бор. Битирувчиларни ишга жойлаштириш, уларнинг касб-хунар эгаллашини таъминлаш, мактабларда етишмаётган жиҳозлар ва дарсликлар билан таъминлаш ишларига маъмурият ва касабаси уюшмалари кўмиталари янада яхшироқ эътибор қаратиши керак бўлади. Зеро, эътибор бор жойдагина ҳар қандай муаммога ечим топиш мумкин.

Иzzат ҲИКМАТОВ

Маълумки, таълим муассасасидаги ўқув-тарбия ишларининг ташкил қилиниш ҳолатига ва унинг раҳбарига ёки раҳбарнинг ташкилотчилик фаолиятига қараб у раҳбарлик қилаётган илм масканидаги жараёнга ҳолисона баҳо бериш мумкин. Демак, замонавий таълим муассасаларида бошқарувни мақсадга мувофиқ амалга ошириш учун қайси бўғиндаги раҳбар бўлишдан қатъий назар ундан юксак ташкилотчилик талаб қилинади. Айни пайтда, мамлакатимиз УМКХТ тизими таълим масканларида ташаббускор, тадбиркор раҳбарлар куплаб топилади. Аммо, ўқув муассасалари мисолида тушланган материалларнинг таҳлили айрим ўқув юртлари раҳбарлари фаолиятида бир қатор камчилик ва нуқсонлар мавжудлигини кўрсатмоқда. Хусусан, баъзи раҳбарларнинг узини-узи бошқариш имкониятига эга эмаслиги, ўқув-услубий муаммоларни ҳал қилиш малакасининг етишмаслиги, янгиликка учлик ва ижодкорлик ҳислатларининг шаклланмаганлиги, қўл остидаги ўқитувчиларга таъсир қўрсатишни ундай олмаглиги, ишбилармонлик қобилиятларининг пастлиги шулар жумласидандир. Бундай тоифадаги кишилар раҳбарлик қилаётган таълим муассасаларида ўқув-тарбиявий ишлар самарадорлигининг паст бўлиши табиий ҳол.

Мана шундай ҳолатларни ҳисобга олган ҳолда УМКХТ Маркази ташаббуси билан мамлакатимиздаги барча ҳудудий бошқармалар тасарруфидидаги ўқув муассасалари раҳбарлари фаолиятларини мувофиқлаштириб, уларнинг ишларида учрашиши мумкин бўлган нуқсонларни бартараф қилиш ва ўқув-тарбия жараёнини давр талаблари асосида ташкил қилиш масалалари бўйича уларга амалий-услубий ёрдам кўрсатиш мақсадида тренинг-семинарлар ташкил қилишга киришилди.

Шу кунгача УМКХТ Маркази, Ривожлантириш институти мутахассислари, ушбу ти-

зим ўқув муассасалари ўқитувчилари иштирокида Сурхондарё, Тошкент вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳридаги ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқув муассасалари раҳбарларининг маънавият ва маърифат ишлари, ўқув ишлари ва ўқув-ишлаб чиқариш ишлари бўйича уринбосарларига муомала ва мулоқот технологияси ҳамда ўқув-тарбия жараёнини оптимал ташкил қилиш бўйича минтақавий амалий семинарлар уюштирилди.

Мазкур амалий семинарлар қисқа муддатли ялпи йиғилиш ва шўьбалар иши шаклида утка-

МУОВИЎЛАРГА АМАЛИЙ ЁРДАМ

зилди. Жумладан, "Ўқув ишлари бўйича директор уринбосарлари фаолияти" шўьбасида раҳбарлик қобилияти ва маданияти, уларни шакллантириш йўллари; ўқув ишларига оид меъёрий-услубий ҳужжатлар ва уларнинг амалиётга татбиқи; умумий таълим фанлари ўқитувчиларининг ўқув-услубий ҳужжатлари ва уларнинг юритилиши; илмий педагогик кенгашлар, бўлимлар, кафедралар ва услубий бирлашмалар фаолияти; ўқув жараёнининг режа ва машғулотлар жадваллари асосида ташкил қилиниши; давлат таълим стандартларининг бажарилиш нозорати; ўқувчилар билими, қуниқма ва малакаларини баҳолашнинг рейтинг тизими; дарслар таҳлили ва уларнинг турлари; ўқув хоналарининг дизайн ва дидактик талабларга мувофиқ жиҳозланиши; янги ахборот ва илгор педагогик технологияларнинг жорий қилиниши; илгор тажрибаларни умумлаштириш ва оммалаштириш масалалари амалий жиҳатдан урганилди.

"Ўқув-ишлаб чиқариш ишлари бўйича директор уринбосарлари" шўьбасида эса раҳбарлик қобилияти ва маданияти, уларни шакллантириш йўллари; касбий таълимга оид меъёрий-услубий ҳужжатлар ва уларнинг амалиётга татбиқи; махсус ва касбий тайёргарлик фанлар ўқитувчилари ҳамда муҳандис-педагогларнинг ўқув-услубий ҳужжатлари ва уларнинг юритилиши; ушбу фанлар бўйича давлат таълим стандартларининг бажарилиши; махсус ва касбий тайёргарлик фанлари ҳамда ишлаб чиқариш амалиёти бўйича ўқувчилар билими ва малака-

ларини баҳолашнинг рейтинг тизими; махсус ва касбий тайёргарлик фанлари бўйича дарслар таҳлили ва уларнинг турлари; ўқув устахоналарида янги ахборот ва илгор педагогик технологияларнинг жорий қилиниши; ўқув-ишлаб чиқариш техникаси ва улардан самарали фойдаланиш йўллари; ўқув-тажриба ҳужжаликлари фаолиятини ташкил қилиш масалалари муҳокама қилинди.

Шунингдек, "Маънавият-маърифат ишлари бўйича директор уринбосари фаолияти" шўьбасида раҳбарлик қобилияти ва маданияти, уларни шакллантириш йўллари; маънавий-маърифий ишларни ташкил қилишга оид меъёрий-услубий ҳужжатлар ва уларнинг амалиётга татбиқи; Президент асарлари бўйича махсус курсларнинг ўқитилиши ва самараси; "Соғлом авлод учун", "Қамолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати, оммавий ахборот воситалари, "Маънавият-маърифат" жамоатчилик марказлари билан

ҳамкорликдаги ишлар; ритуалларнинг жорий қилиниши, ўқувчилар давомати, ўқитувчилар ва ўқувчиларнинг қийинлиши; тарбиявий тадбирлар, уларнинг турлари, режалаштирилиши ва ўтказилиш услубияти; маънавият-маърифат хоналари ва уларнинг фаолияти; гуруҳ раҳбарлари ва ётоқхона тарбиячиларининг тарбиявий ишлари; фан, спорт ва бадий-ҳаваскорлик тугараклари фаолияти; кутубхоналар ва ўқув заллари фаолияти масалалари қўриб чиқилди.

Семинарларда юқорида таъкидланган масалалар баҳс-мунозара ва диалог усуллари ёрдамида муҳокама қилиниб, тегишли амалий ҳулосалар чиқарилди. Йўл-йўриқлар кўрсатилди, тақлифлар билдирилди.

Айниқса, ўқувчилар билими, қуниқма ва малакаларини баҳолаш ва назорат қилишнинг рейтинг тизими ҳамда илгор педагогик технологияларни жорий қилиш масаласи қизгин мунозараларга сабаб бўлди. Хусусан, ўқув юртида педагог ёки муҳандис-педагог илгор педагогик технологияни қўллаб ажойиб натижаларга эришиши мумкинлиги, педагогик технологиянинг аҳамияти ва қиммати ҳам мана шунда эканлиги, шу сабабли таълимнинг анъанавий ва ноанъанавий шакллари қўллаш шароитида ўқувчиларнинг тула ўзлаштиришга эришишини таъминлайдиган бирдан-бир тўғри, ягона йўл— педагогик технология шахсни ўқитиш, тарбиялаш ва ривожлантириш қонуниятларини узида тула мужассамлантириши янги тажрибани ўз вақтида педагогик жамоанинг мулкига айлантириш зарурлиги қабилар семинар қатнашчиларида катта қизиқиш уйғотди.

Шермат АБАЗОВ,
ЎМКХТ Маркази бош мутахассиси,
Нурлан УСМОНОВ,
"Маърифат" муҳбири

Сўхбатдошимиз таниқли адиб Эркин Аъзам 1950 йили Сурхондарё вилоятининг Бойсун туманида таваллуд топган. 1967 йили тумандаги 1-ўрта мактабни тамомлаган.

Адибнинг илк ҳикояси ўқувчилик йилларида ёзилиб, вилоят газетасида босилган. “Чироқлар ўчмаган кеча” (1977), “Отойининг туғилган йили” (1981), , “Олам ям-яшил” (1984), “Жавоб” (1986), “Байрамдан бошқа кунлар” (1988) каби қиссалар ва ҳикоялар тўпламлари босмадан чиққан. Унинг асарлари тилининг тиниқ ва лўндалиги, шафқатсиз реализми ва профессионал маҳорати билан ажралиб туради.

Эркин Аъзамнинг ҳикоя ва қиссалари рус, украин, белорус, қозоқ, тожик, туркман, грузин, булғор, чех тилларига таржима қилинган. Ҳозирги кунда у Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутати, “Тафаккур” журналининг бош муҳаррири.

—Ақсарият адиблар таржи-
маи ҳоли билан танишганда
уларда адабиётга меҳр бола-
лик чоғларидаёқ пайдо бўлган-
ини кўраман. Бу кўпроқ таби-
ат билан боғлиқ ҳодисами ёки
оиладаги муҳит таъсириданми?

—Мен ҳам шу “ақсарият”га кир-
сам керак. Адабиётга алоқадор ни-
маики бўлган бўлса, шу, болалик
пайтда бўлган-да. Энди, адабиётга
меҳрнинг пайдо бўлиши табиатга
боғлиқми ё оилавий муҳитга, де-
ган масалага келганда айтиш ке-
ракки, табиат кўпроқ одамни шоир
қилади. Менинг назаримда, бу асо-
сан оилавий муҳитга боғлиқ. Фақат
оилавий эмас, умуман, ўша пайтда
— болалигимиз кечган давр муҳи-
тига боғлиқ бўлса керак. Чунки, мен
буни олдин ҳам айтганман, отамиз
зиёли одам эдилар. Худо раҳмат
қилсин. У киши доимо, нафақага
чиққанларидан кейин ҳам китобхон-
ликни қанда қилмаган. Шу жиҳат-
дан, оилавий муҳитнинг таъсири
кўпроқ, десам бўлади. Гоҳида жўра-
ларни, устозларни бошлаб олдила-
рига борган пайтларимизда отамиз
улар билан адабиёт ҳақида берилиб
гаплашарди. Янги ўқиган китобла-
ри ҳақида гапириб, уларни шоши-
риб ҳам қўярди.

Бир гал устозимиз Озод ака Ша-
рафиддинов Бойсунга борганлари-
да, мен йўқ эдим, отамиз билан гу-
рунглашибдилар. Ўшанда отамиз
колумбиялик машҳур ёзувчи Мар-
кес ҳақида фикрларини айтганлар.
Озод ака шуни узоқ гапириб юрди-
лар: қойилман, Бойсунда туриб, бу-
нинг устига адабиётчи бўлмасалар,
шу даражада адабиётни билар
эканлар, деб.

Отамиз қурилиш, ҳўжалик соҳа-
ларида ишлар эдилар. Бироқ кеча-
си соат тўққизда келадиларми,
ўндами — соат бир-иккигача китоб-
хонлик, газетхонлик билан машғул
бўлардилар, чиниб, астойдил ўқи-
дилар... Мен, отам чиндан зўр ки-
тобхон эдилар, дейман...

Хуллас, шундай бир муҳитда
ўсганмиз. Уйимизда кутубхона
бўларди. Шу кутубхона ҳам менинг
шаклланишимга таъсир қилган, ал-
батта.

Энди, биласизми, буни фақат
муҳит билан боғлаб қўйиб ҳам
бўлмайди. Чунки, масалан, уйда
катта кутубхонаси бор профессор-
нинг боласи мутлақо китоб ўқимас-
лиги мумкин. Муҳит деймиз-у, ким
билади яна, одамнинг ўзида бир
иштиёқ ҳам бўлиши керак, шекил-
ли.

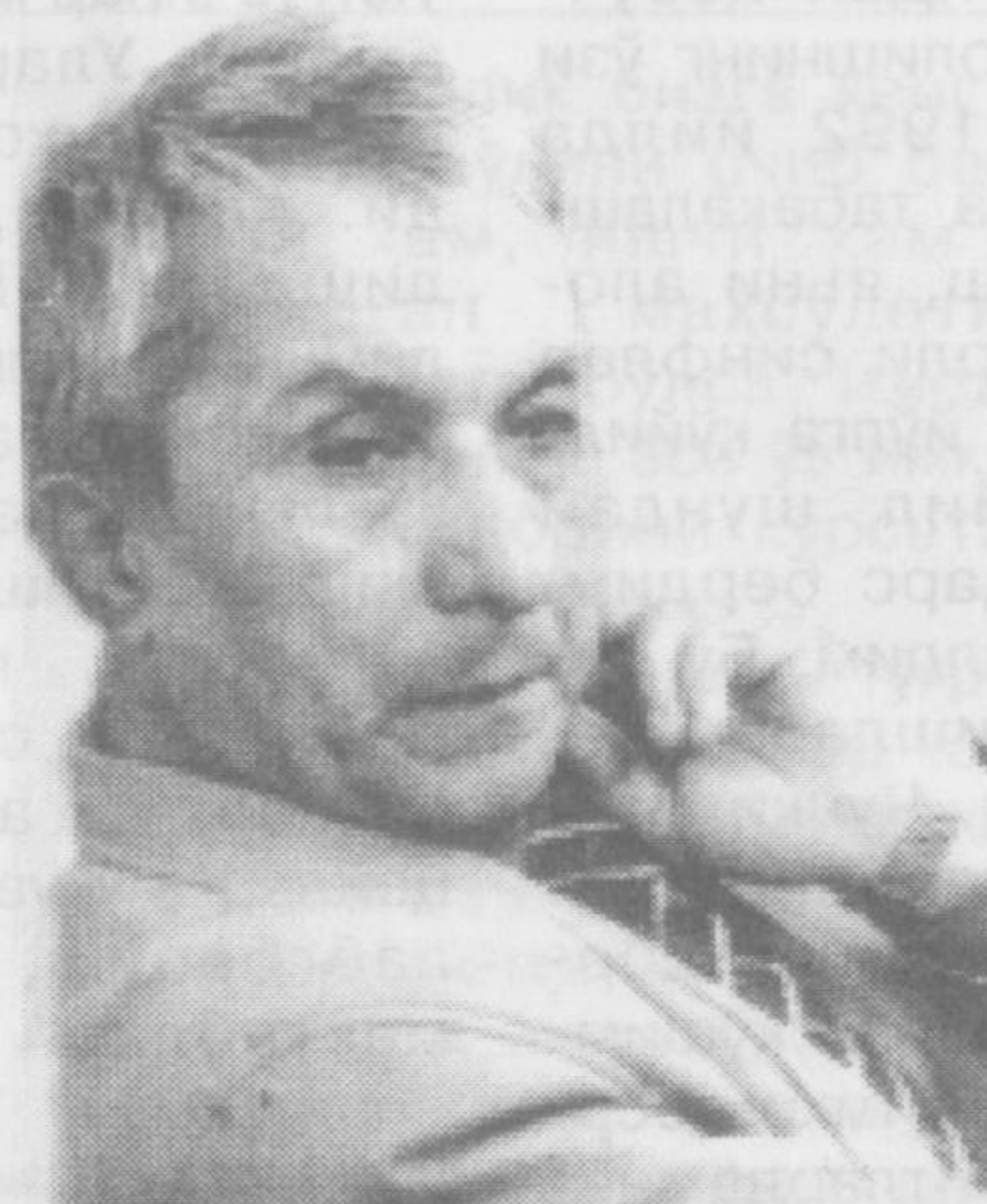
Ўзимга келсак, болалигимда
ўлғудай ҳаёлпараст, таъсирчан
бўлганман. Хаёлимда дунё яратиб
юрардим. Минг афсуски, биз у пай-
тлар ўқиган китоблар кўпроқ пио-
нер, комсомолга алоқадор нарсалар
эди. “Мактаб кутубхонаси”, “Ки-
тобдан китобга” деган туркум на-
шрлар бўларди. Булар асосан рус-
чадан таржималар эди. Мен шулар-
ни ўқиб, шулардан таъсирланган-
ман, тақдир қилганман, улардаги
одамлар, воқеаларни атрофимдан
қидирганман, тополмаганман. Шун-
да, бу бошқа, адабиётдагина бўли-
ши мумкин бўлган ҳаёт, китоб ёза-
диганлар ҳам бошқача одамлар
бўлса керак, деган хаёлларга бор-
ганман. Ўша пайтларда фақат кат-
талар эмас, болалар адабиётида
ҳам бир сийқа, сунъий, одам ишон-
майдиган асарлар кўп бўларди-да.

Бугунги укаларимга ҳавас қила-
ман, уларнинг Анвар Обиджондай
ростгўй, истеъдодли ёзувчиси бор.
Аслида, бизга берилган тарбия

тўғри бўлган: китобни кўпроқ ўқиш
керак, кўп ўқиган яхши одам бўла-
ди, дейилган. Лекин сен ёшинга
мосини ўқи, дейилган. “Хамса”ни
ўқи, ҳўш, Навоидан нечта ғазал ёд-
ладинг, дейилмаган. Бундай махсус
тарбия бўлмаган.

Хуллас, болаликда менга энг куч-
ли таъсир қилгани дostonлар эди.
Ўша пайтларда дostonхонликлар
бўлиб турарди. Шунда мен халқ до-
stonларида тасвирланган дала-даш-
тларни, Алпомиш, Кунтуғмиш каби
қаҳрамонларни излар, атрофдан
топгандай бўлардим, кимларгадир
ўхшатардим. Dostonлар, гарчи ре-
алистик асарлар бўлмасда-да, шулар
менинг кўнглимга яқинроқ эди. Де-
мак, шулардан таъсирланиб нима-
лардир ёзишга иштиёқ туғилган
бўлса, ажабмас.

Mehmonxona

Бироқ айни шу “қусурлар” қис-
са қаҳрамонининг ўз мустақил
фикрига эғалигидан ва уни
ҳимоя қилишга журъати етар-
ли эканлигидан далолат бера-
ди. Бугунги ёш авлод орасида
Аскарга ўхшаган чапанилар кўп
деб ўйлайсизми? “Ўз билгани-
дан қолмайдиган”ларни — му-
стақил фикр эғаларини тарби-
ялашда нималарга эътибор
қаратиш лозим, деб ҳисоблай-
сиз?

—Бу саволингизга дангал жавоб
берсам: боланинг бошига урмаслик
керак. Кечаги замоннинг педагоги-
каси ҳаммани бир қолипга солмоқ-
чи бўларди-да. Биз ўқувчилик пай-
тимизда соч қўйиш одати йўқ эди.
Кейин форма деган гап ҳам бўлар-

боис, ўша давр танқидчилигида шак-
лланган қарашларга қарши гапира
бошладим. Гапим ярмига келганда
менинг фикрларим ҳайъатдагилар-
га малол келди шекилли, дастлаб
микрофонни тақиллатиб қўйишди.
Кейин: “Вақтингиз бўлди!” дейишди.
Ваҳоланки, мен сўзга чиқишга тай-
ёрланганман, сўзимни охиригача
айтмасам бир тўхматчи ё маломат-
чига ўхшаб қоламан, охиригача ай-
тсам бир нарсга ойдинлашади, му-
носабатимнинг самимий ёки носо-
мимийлиги кўринади. Бироқ охири-
гача гапиришга қўйишмади: “Бўлди
энди, бўлди! Вақтингиз тугади!” дей-
ишди... Шундан кейин мен узоқ вақт
жамоатчилик олдига чиқиб гапира
олмайдиган бўлиб қолдим. Ҳозир-
гача, мен сизга айтай, худди биров
“бўлди энди” деяётгандай, фикрим-
ни хотиржам айтилмайман. Мен бу
мисолни нима учун келтирдим?
Эркин қўйиш керак кишини, у га-
пирсин фикрини, кейин уни йўнал-
тириш мумкин. Мустақил фикрлаш-
га рағбат уйғотилмаса, тараққиёт
жуда қийин кечади.

—Адабиётда яратилган етук
қаҳрамонлар образларининг
таъсир доираси шу қадарки,
улар китобдан “ташқарига чи-
қади”, таъбир жоиз бўлса, жа-
миятнинг энг фаол аъзосига,
китобхоннинг содиқ дўсти, фикр-
доши, севимли кишисига ай-
ланади. Улар чеккан заҳмат ва
эришган бахт китобхон учун
ибратдир. Бугунги адабий жа-
раёнда ибрат бўлгули қаҳра-
монлар яратиш масаласи қай

ган бўлиши мумкин, ахлоқсизлик
қилган бўлиши мумкин. Бунинг бит-
та фарқи бор: у шу қилмишлари учун
номус қилади, азоб-изтироб чека-
ди. Шу томони муҳим. Ибратли
қаҳрамон ёзувчининг юрагидан дар-
дларига, изтиробларига чул-ганиб
туғилиши керак, шунда асар ишо-
нарли бўлади, бош-қаларга ҳам
юқади.

—Ёшлар ўртасида адабиёт-
га, китобга иштиёқ уйғотиш,
унинг аҳамиятини табиий ан-
лаб, тушуниб олишлари учун
нималарга эътибор қаратиш
зарур, деб ўйлайсиз?

—Тан олиш керак, бугун китоб-
хонлик замони эмас. Негаки, ра-
дио, телевизор, Интернет деган
нарсалар чиқди. Кейин эстрада пай-
до бўлди. Бир пайт-лар бу нарсалар
йўқ ҳисоби эди. Ётиб олиб ки-
тоб ўқирдик, китоб алмашардик,
китоб “ўғирлаш”лар бўларди... Бу-
гун китобнинг сон-саногини йўқ; ни-
мани ўқийман десангиз топилади.
Бироқ энди одамнинг эътиборини
жалб қиладиган нарсалар жуда
қўлайиб кетди, ҳақиқий китобхон-
ларгина қолди, деб ўйлайман.

Ёшларга келсак. Уларни маж-
бурлаб ўқитиб бўлмайди. Шунинг
учун нима қилиш керак? Менимча,
умуман, зиёли одамлар, китоб
ўқиган одамларга эътиборни кучай-
тириш зарур. Ҳозирги пайтда ким
кўп пул топса, ким тижоратчи бўлса,
шунга йўл берайлик, деган қараш-
лар кучайди. Бу ҳам керак, бу ҳам
тараққиёт тақозоси. Аммо ҳар қан-
дай жамиятда маънавият бирлам-
чи бўлиши керак, ўқиган одам ол-
динда юриши лозим. Ўқиган — ўзар,
деб бежиз айтилмаган. Мана шу
жиҳатга жамият миқёсида рағбат-
ни кучайтириш керак. Мана шундай
ибрат негизидagina китобхонлики
кучайтириш мумкин. Лекин мен ич-
чимда шу нарсга ишонаманки,
бир кун барибир китобга қайтамиз,
чунки биз китоб-дан бошлаганмиз
Ўша кино, телевизор ва бошқала-
рининг онаси — Бадий адабиёт,
Китоб! Дастлаб китоб яралган, ки-
тобдан ишончли, садоқатли, бундан-
да интим дўст йўқ.

—Бугунги кунда таълим тизи-
мидаги туб ўзгаришлар, бу бо-
рада амалга оширилаётган ул-
кан ишлардан хабарингиз бор.
Бу долзарб вазифаларни
кўнгилдагидек бажариш масъ-
улияти, асосан, заҳматкаш му-
аллимлар зиммасида. Сўхбати-
миз баҳонасида, уларнинг фа-
олиятига оз бўлса-да кўмак бе-
радиган таклиф ва тилақларин-
гиз бўлса...

—Бойсунда бир эр-хотин бор.
Иккаласи ҳам ўқитувчи. Шулар
“Одобнома” деган китоб ёзди. Ёр-
дам беринг, чиқариш керак, деб
келишди. Хуллас, уларнинг китоби
танловда ўтиб, босилиб чиқди. Бу
эр-хотин тинмайди, қишми, ёзми —
кириб келаверади: “Яна китоб ёз-
дик”, деб. Уларнинг ёзганлари тан-
ловдан ўтаверади. Улар ҳали-ҳамон
ўз касбларини муқаддас билади,
қўллари совимаган. “Ўқиган билан
нима бўларди, гап пулда!” деган
қарашлар уларни жалғитгани йўқ.
Уларда ҳали-ҳамон бокира бир эъти-
қод, интилиш сақланиб қолган. Улар
— ҳаётдаги қаҳрамонлар. Уларнинг
уйидаги кутубхонани ҳар қандай
профессорнинг уйидан тополмай-
сиз: ёзув машиналари бор, ўзла-
ри ёзади, ўзлари муқоалайди —
ҳавасингиз келади... Мана шундай
ўқитувчиларимиз бор, улар кўпчилик.
Эртанги кунимиз шундай фидойи
ўқитувчиларга ҳам боғлиқ-да.

Шу маънода, бугун мактабда
тоза кўнгли билан, покиза эътиқод
билан, шу болалардан келажақда
яхши инсонлар чиқади, деб ўзида-
ги эътиқодни, билимни сингдириш
учун ҳаракат қиладиган муаллим-
ларга раҳмат дейман. “Маърифат”-
нинг бугунги кундаги ҳазратини
қўриб, кузатиб турибмиз. Маърифат,
маънавият, адабиёт ҳақида газета-
да бериб бориладиган сўхбатлар
менда катта қизиқиш уйғотади. Мен
ҳамкасбларга, газета фидойилари-
га омад тилайман. Шу йўлдан кет-
сак ютқазмаймиз, деб ўйлайман.

Аҳмад ОТАБОВ
сўхбатлашди.

Эркин АЪЗАМ:

КИТОБГА

БАРИБИР

ҚАЙТАМИЗ

—Болалиқни хотирлаганда
кишининг ёдига жуда кўп воқе-
алар, одамлар келади. Улар
қанчалик кўнгилга яқин бўлма-
син, барибир болалик олами-
нинг марказида бизга илк бор
ўқиш-ёзишни ўргатган муаллим
сиймоси туради. Биринчи
ўқитувчингиз ким бўлган, уни
эслаганда кўнглингиздан қан-
дай туй-ғулар кечади?

—Биринчи ўқитувчим Маъмура
опа Тилакова деган аёл бўлган. Бу
опа отамни ҳам ўқитган. Билишим-
ча, Бойсундан чиққан кўп ёзувчи,
шоирлар шу опанинг қўлида таълим
олган. Ниҳоятда маърифатли, са-
ранжом-саришта, бир фариштадай
аёл эдилар. Бироқ мен биринчи
ўқитувчимга намунали шоғирд
бўлолмаганман. Йўқ, ёмон ўқиган
эмасман, мактабда жуда яхши
ўқиганман. Лекин... шо-ғирдлар
бўлади-ку, Тошкентга келиб, ўқиш-
га киргандан кейин, совға-салом-
лар билан, “менинг биринчи ўқитув-
чим” деб, раҳматлар айтиб, таъзим
қилиб... Шундай одамлар бор, мен
уларга ҳавас қиламан, бироқ мен
улардай бўлолмадим. Бунинг саба-
би, очиги, уятчанлигим, тортинчоқ-
лигимдан. Балки бу оиладаги му-
ҳит таъсиридандир, камтар, камсу-
қум бўлиш керак, деган ўғитлар мен-
га роса сингиб кетганидандир. Ал-
батта, таълим берган муаллим-
ларга кўнглимда жуда катта эҳти-
ром бор. Бироқ болаликдан мен
озгина адолатпарастроқ бўлиб
ўсганман: баҳо қўйишда ҳам дар-
ров сезардим, адолат бузилдими,
йўқми? Кўнглимда исёнга ўхшаган
туғғу бўларди... Хуллас, шоғирд то-
монидан муаллимга эҳтиром кўрса-
тиш ҳам фарз, ҳам қарз деб била-
ман. Худо раҳмат қилсин. Маъму-
ра опа оламдан ўтиб кетдилар, та-
лай йил бўлди. У кишини доимо эс-
лайман, биринчи ўқитувчим деб
фахрланиб юраман.

—“Гулистон” журналида
“Отойининг туғилган йили” қис-
сангиз эълон қилинганда, уни
ўқиб, Сизни ўта қайсар, ўз бил-
ганидан қолмайдиган, чўртке-
сар, деб тасаввур қилганман.

ди. Албатта, бир хил фикрлайдиган,
ҳаммаси мўмин-қобил болаларни
бошқариш осон-да. Бундай бола-
лардан эса фав-қулодда бир шахс
чиқишига ишониш қийин. Шунинг
учун мен педагогикада, таълим-тар-
бияда болаларга эркинлик бериш
тарафдориман.

...Бир кун, тўққизинчими, ўнин-
чи синфда ўқирдик. Сайлов бўли-
ши керак эди. Мажлисда туриб са-
вол берганман: биз кимни сайла-
япмиз, депутатликка бир кишигина
кўрсатилган бўлса, деганман. Бир
ўрис кишининг номзоди кўрсатил-
ган эди, биз уни танаймиз... Хул-
лас, сайловда икки ёки ундан ор-
тиқ номзоддан биттасини сайлаш
керак-ку, деганман. Шунда менга:
“Сенинг сиёсий онгинг паст, сени
мактабдан ҳайдаймиз шу гапинг
учун”, дейишган. Отам юқорироқ ла-
возимда ишларди. Шундай одам-
нинг фарзандидан шу гап чиқса. Аф-
сус, дейишган. Албатта, у пайтлар-
да вазият, шароит шундай бўлган,
лекин ўқитувчи тушунтириши керак
эди. Умуман, сўхбатдошлар, мусо-
ҳиблар деймиз, ҳамкорлар деймиз,
бир-бирининг фикрини ҳурмат қили-
ши керак. Сўхбатдошингизнинг
fikри тўғрими, нотўғрими, сизга
ёқади, ёқмайди, унга қизиқиш
билан қараш, ҳурмат билан муно-
сабатда бўлиш маданиятини, албат-
та, болаликдан шакллантириш ке-
рак, деб ўйлайман.

Демоқчи бўлганим, боланинг
фикрини дарҳол рад этишга шо-
шилмаслик керак, бу унинг бошига
уриш билан баробар. Уни аввал
эшитинг, маъкул бўлса тўлдириг, қув-
ватланг, ноўрин бўлса, буни
эринмай тушунтиринг. Менимча, бу
— мустақил фикр эғаларини тар-
биялашнинг алифбоси бўлса керак.

Шу ўринда яна битта мисол кел-
тирай. Бундан бирон йигирма йил
олдин, ёзувчилар уюшмасида бир
мажлис бўлди. Шунда мен ҳам сўзга
чиқадиган бўлдим. Ўша пайтда баъ-
зи бир асарларга нотўғри баҳо бе-
рилди, сиёсий конюктурга мос
асарлар эса макталарди. Умуман,
асарнинг ўзидан келиб чиқилмасди.
Мен азбаройи ёшлигим, гўрлигим

тариқа ҳал этилаётир?

—Маълумки, мамлакатимиз му-
стақил бўлгандан кейин ижодий эр-
кинликка эришилди. Бу имконият-
ни ҳар ким ҳар хил қабул қилди, ҳар
мақомга йўрғалаб кетганлар ҳам
бўлди. Бадий асар ҳаётини бўлиши
шарт эмас, ёзувчининг кўнгли та-
манноларини акс эттирса кифоя,
дегандай фикрлар айтилди. Тўғри,
ундай адабиёт ҳам бор, у ҳам яшаш-
га ҳақли. Лекин мен сизга бир гап-
ни айтай, адабиёт ҳар қанақа
бўлгандаёқ ёзувчининг кўнглида
битта орзу бўлади: бир китоб ёзса-
му машҳур бўлсам, ўқиб одамлар
ҳавас қилса, кўпчиликка ибрат
бўлса, деган. Бирор бир ёзувчи: йўқ,
мен қаҳрамонсиз асар ёзаман, ҳаёт-
нинг фақат салбий жиҳатларини
тасвирлайман, демайди. Майли,
салбий жиҳатини ёзсин, қабохатни
ёзсин, майли. Лекин асар замири-
да бир ибрат, эзгулик кўриниб ту-
риши керак-да. Ҳар қандай асар-
нинг умумий пафосида эркинлик
бўлиши, уни ўқиб чиққан киши
кўнглида ижобий ҳулосалар туғили-
ши керак.

Шу маънода ижодкорлар олдига
бугун қўйилаётган талаб — тўғри
талаб. Дарҳақиқат, мустақиллиги-
мизга 10 йил бўлди, мамлакат ўзгар-
ди, одамлар ўзгарди, биз ҳавас
қиладиган, ёшларга ибрат бўлади-
ган қаҳрамонлар образи эса ҳали
яратилгани йўқ. Буни тўғри тушу-
ниш керак. Лекин бу дегани зинҳ-
ор-базинҳор бир ёзувчи тижоратчи-
ни, бошқаси бирор бир чемпионни
монополия қилиб, ясама қаҳрамон
яратиши керак, дегани эмас.
Ҳаётини қаҳрамонлар бор, бадий
қаҳрамон бор. Ҳаётини қаҳрамонлар
кўп, шу мамлакатни обод қиладиган,
қийинчиликларга бардош бера-
ётган замондошларимиз бисёр.
Ўйлайманки, эътиқод билан яшаб,
эртанги кунга катта умид боғлаб,
чин меҳнат билан машғул бўлган
одамлар бадий асар қаҳрамони
бўла олади.

Умуман, қаҳрамонлиқнинг мезо-
ни учун нақадар ибратли инсон-
лигидир. Ибратли одам ҳам, албат-
та, болалигида майда ўғрилиқ қил-

Talabalar olimpiadasi

II БОСҚИЧ—ФАРҒОНАДА

Бағрикенг фарғоналиклар баҳорнинг кучга тўлган ана шу палласида олий таълим тизимига алоқадор 200 дан зиёд меҳмонни илиқ кутиб олишди. Бу гал Фарғона Давлат университетида Республика талабалар олимпиадасининг II босқичи ўтказилди. Унда мамлакатимиздаги 40 та олий ўқув юртидан 44 та жамоа иштирок этди. Низомга мувофиқ "Ўзбекистон тарихи" фанидан 84 нафар, психология фанидан 31 нафар талаба ўзаро билимларини синаб кўрдилар.

Хар иккала фандан ҳам олимпиадада икки йўналишда: касбий ва умумтаълим бўйича алоҳида тарзда олиб борилди.

Синов шартига кўра биринчи босқич бўйича тест, иккинчи босқич бўйича эса олимпиадачилар ёзма имтиҳон топширишди.

Натижалар эса қуйидагича бўлди. Тарих "касбий" йўналиши бўйича шахсий биринчиликда Термиз Давлат университетида Игитали Сариккулов ва Гулистон Давлат университети талабаси Беҳзод Маҳмудовлар 1-ўрин соҳиби бўлдилар.

Умумжамоа ҳисобида эса совринли биринчи ўрин Гулистон Давлат университети талабаларига (96 балл) насиб этди.

Умумтаълим йўналиши бўйича Ўзбекистон Миллий университети талабаси Баҳодир Улашев 1-ўрин соҳиби бўлди. Шу йўналиш бўйича жамоа ҳисобида Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети талабалари ғолибликни қўлга киритдилар.

Психология фанининг касбий йўналиши бўйича ЎЗМУ жамоаси мутлақ ғолиб бўлдилар. Шахсий биринчиликда эса ФарДУ 4-курс талабаси Саида Раҳматжонова 1-ўрин эгаллади. Олимпиада сўнггида ғолибларга эсдалик совғалари ва фахрий ёрлиқлар топширилди.

Аваз ХАЙДАРОВ,
ЎЗ МУХБИРИМИЗ

ҲАМКОРЛИК МАҲСУЛИ

Хорижий мамлакатлар билан дўстлик, маданий ва маърифий алоқалар жамиятлари кенгаши биносида Миср Араб Республикасининг Ўзбекистондаги элчихонаси Матбуот шўъбаси уюштирган Тошкент Шарқшунослик институти ўқитувчилари Бобур Гиёсов ва Элёр Ҳасанов қаламига мансуб "Миср дипломатияси" номли китоби тақдимоти бўлиб ўтди.

Мисрнинг МДХ давлатлари билан техникавий ҳамкорлик жамғармаси хомийлигида, Мисрнинг Ўзбекистондаги Фавкуллода ва Мухтор элчиси, доктор Мамдух Шавкий, "Ўзбекистон-Миср" дўстлик жамияти раиси, академик Неъматулло Иброҳимов раҳбарлигида ҳамда Миср элчихонасининг Матбуот шўъбаси иштирокида "Шарқ" нашриётида чоп этилган бу китоб "Президент Хус-

ни Муборак ва Миср дипломатияси" Миср Араб Республикаси ва Европа Иттифоқи мамлакатлари, Миср Араб Республикасининг араб мамлакатлари орасидаги алоқаларда тутган ўрни, "Қоҳиранинг Яқин шарқ сиёсати", "Мисрнинг Ислон соҳасидаги сиёсати", "Қоҳиранинг Африкадаги сиёсати", "Миср ва Россия" ҳамда "Миср — Ўзбекистон муносабатлари" сингари муҳим бўлимларни ўз ичига олган.

Китоб рус тилида чоп этилган бўлиб, унинг ўзбек тилидаги нашри ҳам тайёрланмоқда. "Миср дипломатияси" китоби Миср ва Ўзбекистон ўртасидаги маданий ҳамкорликнинг яна бир маҳсули бўлди.

Дилфуза ТОШКЕНБОВА,
ЎЗДЖТУ халқаро журналистика факультети талабаси

Иқтидорли бола — гаройиб хазина, дейишди. Аммо, ундан ҳовуч-ҳовуч олтин олишнинг ўзи бўлмайди. 1992 йилда мактабимизда табақалаштириб ўқитиш, яъни алоҳида иқтидорли синфлар ташкил этиш йўлга қўйилди. Икки йил шундай синфларга дарс бердим, раҳбарлик қилдим. Бу борада қанча ишласам-да, қониқмасдим. Чунки мактабда болаларнинг икки сменада ўқиши иқтидорли синфлар билан қўшимча ишлаш учун имкон бермасди. Ўша пайтларда анча вақтгача уйимда машғулотлар ўтишга мажбур бўлдим. 1994 йилларда кўп раҳбарларга шундай синфлар учун қўшимча синф хоналар қуриш ҳақида таклиф киритдим.

Ниҳоят вилоятимиз ҳокими Ш.Мирзиёевга иқтидорли болалар мактаби очиш тўғрисидаги барча таклифларимни айтганимда, у киши таклифимни мамнун бўлиб қабул қилдилар.

Мактаб учун ажратилган бино қисқа фурсатда вилоят ҳокимининг ташаббуси билан таъмирланди ва замонавий жиҳозлар, компьютер билан таъминланди. Шаҳарлардаги лицейларга бориб ўқишга иқтисодий шароити бўлмаган чекка қишлоқ аҳолисининг бу савобли ишдан боши осмонга етди. Шу ҳудудда жойлашган 10 дан ортқ мактабда аъло баҳо-ларга ўқийдиган иқтидорли болалар мактабга тан-

лов асосида қабул қилинди. Энг яхши мутахассис ўқитувчилар мактабга жалб этилди. Уларнинг ишлаши учун имконият яратилди. Албатта, янги йўналишдаги 9 йиллик таълимни ўз ичига олган бундай мактабларни очишда кўзланган мақсадга эришиш осон иш эмас.

Чунки миллионлаб маблаглар сарф этилиб очилаётган академик лицейларга ўқувчилар тайёрлаб бериш, аввало, шу мактаблар зиммасида

ИҚТИДОР—ХАЗИНА

эканлигини чуқур ҳис этиш, зарур.

Бошланғич синфни тугаллаб, иқтидори намоён бўла бошлаган болани камол топдириш, унга йўналиш бериш ҳар бир фан ўқитувчисининг маҳорати-га боғлиқ. Бундай мактабларда унинг нафақат билими, мустақил фикрлаши, ёзма ва оғзаки нутқи ҳам, ҳатто инсоний фазилати, эътиқоди ҳам намоён этилади ва баҳоланади.

Бундай мактабларда ўқитувчилар фақат маош учун эмас, эртанги келажак эгалари — шу болалар юрагида абадий устоз деган ном билан қолиши ва улар камолани кўриб, ардоғида фахрланиб юри-

шини ният қилишлари керак.

"Зиё" иқтидорли болалар мактабида ана шундай ният қилаётган ўқитувчилар доимо янгиликка, ташаббусга интилиб яшайдилар. Яқинда шу масканда "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури — фаолиятимиз асоси" мавзюда семинар кенгаши бўлиб ўтди. Кенгаш қатнашчилари янги, аммо янгиликлар-

га бой мактаб фаолиятига юксак баҳо бердилар.

Мактабда чуқур ўргатилаётган ҳар бир фан ўқитувчиси мактаб илмий бўлим мудир, истеъдодли ўқитувчи Норпўлат Ғофуров билан ҳамкорликда катта меҳнат қилмоқдалар.

Мактабда рейтинг натижаларини ишлаш, ўргатиш ва ўқувчилар билимини тест асосида текширишда компьютердан кенг фойдаланаяпмиз.

Вилоятда биринчи бўлиб 5-синфдан компьютер ва иқтисод саводини беришни бошладик. Натижалар қутилганидан ҳам зиёда бўлмоқда. Анчагина ўқувчиларимиз мураккаб дастурий пакетларда ҳам

бемалол ишлаши мумкинлигини исботладилар.

Мактабимизда тестдан ўтказиш, Инглиз—Ўзбек луғати, 5-синф математикасини ўргатиш пакетлари яратилди ва кенг фойдаланилмоқда.

Биз ҳамма ўқувчиларнинг камида ўртача компьютер саводхонлигига эришишлари учун қўлимиздан келган ҳамма ишларни қилмоқдамиз. Мактаб информатика фани ўқитувчиси Норпўлат Ғофуров икки йилдан бери вилоят компьютер ўқитувчиларининг компьютер учун дастур тузиш танловидан 1-ўринни эгаллаб келмоқда. Шунингдек, бу ўқитувчи тузган "Инглиз—Ўзбек" луғати дастури Самарқандда ўтказилган танловда яхши, деб топилди ва Жиззах шаҳар Халқ таълими бўлими томонидан мукофотланди.

Ўқитувчи Ирода Комилова "Қўшиқларга айлансин умрим" номли шеърлар тўплами учун "Ижодкор ўқитувчи" кўракнишони билан тақдирланди.

Мактабимизнинг ҳар бир битирувчиси жамиятимизнинг фаол иштирокчиси ва келажак бунёдкори-га айлансин. Биз шу мақсадда меҳнат қилаяпмиз.

Сайёра
МАМАДИЕВА,
Жиззах шаҳридаги
"Зиё" иқтидорли
болалар мактаби
раҳбари

БАҲОР РАНГЛАРИ

турли хил либосларни сахнада намоиш этдилар. Яқуний натижаларга кўра Шаҳрихон шаҳар болалар ижодий маркази ҳамда Жалақудуқ болалар ижодий маркази 1-ўринни эгалладилар.

Кўрик сўнггида вилоят

ўқувчилар саройи директори С.Қодирова барча қатнашчиларни қизгин табриклади ва вилоят халқ таълими бошқармаси томонидан берилган Фахрий ёрлиқ ва пул мукофотларини ғолибларга ҳамда энг фаол иштирок

этганларга тақдим этди. Шунингдек, кўрикка хомийлик қилган "Шаҳрихон—Лада" корхонасининг эсдалик совғалари ҳам иштирокчиларга тўхфа этилди.

Наргиза РАҲИМОВА,
вилоят ўқувчилар
саройи
услубчиси

ЁШЛАРГА САБОҚ

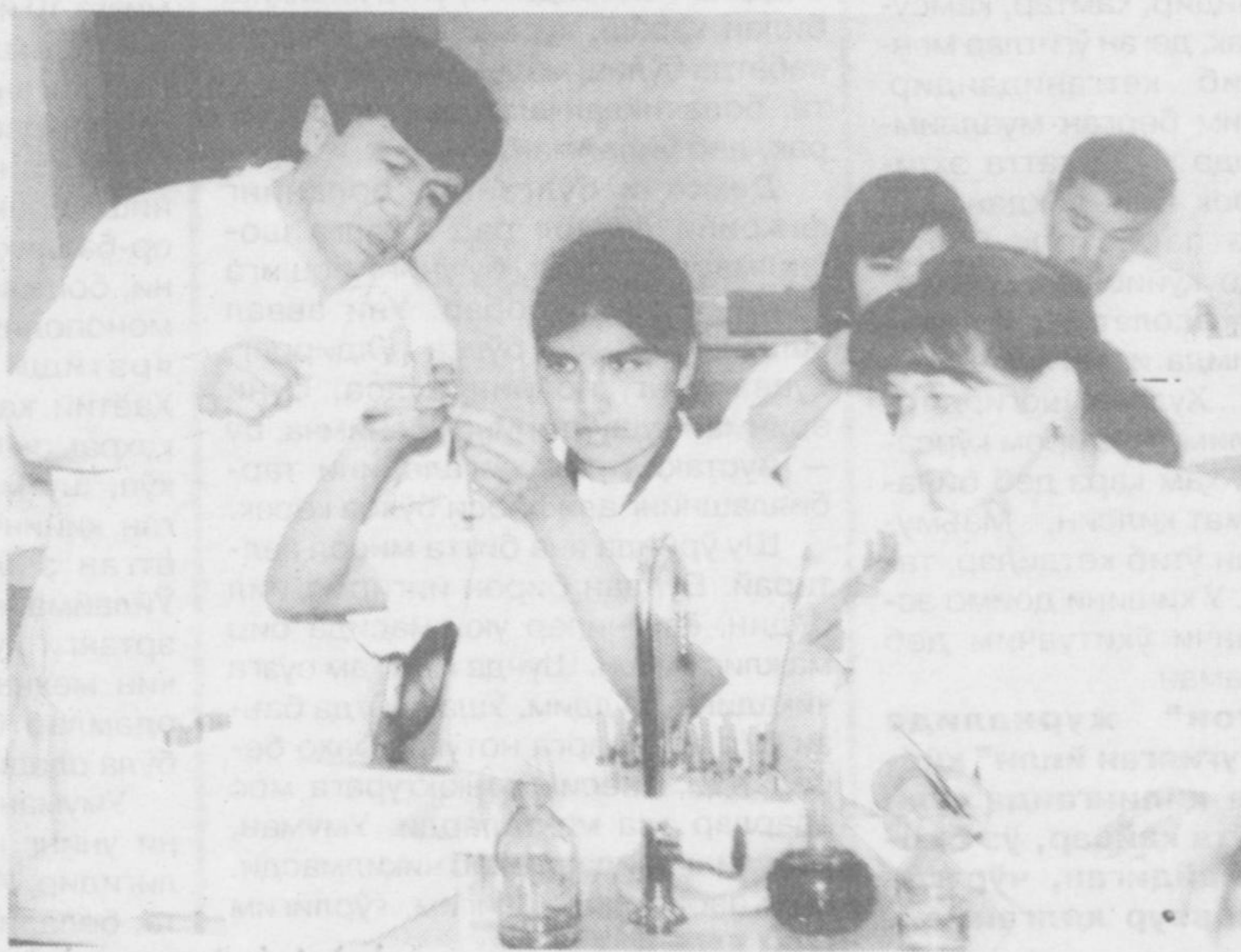
Шифокорларнинг таъбирича, касалликни даволашдан кўра унинг олдини олиш афзалроқдир. Дарҳақиқат шундай. Зеро, дард томир отмасдан туриб унга қарши курашилса, албатта, беморнинг ҳам, шифокорнинг ҳам оғири енгиллашади.

Куни кеча Яқкасарой туманидаги 26-ўрта мактабда ўтказилган "Гиёҳвандлик — аср вабоси" деб номланган тадбир шифокорларнинг худди ана шу нақлига асосланган тарзда уюштирилди. Тадбирни мактабнинг маънавият ва маърифат ишлари бўйича директор ўринбосари Абдунаби Орипов кириш сўзи билан очар экан, "Гиёҳванд моддаларни истеъмол қилишга ружу қўйиш, инсонни муқаррар бахтсизликка етаклайди. Зеро, у жиноят йўлидаги илк пойдевордир", деди.

Республика ОИТС маркази етакчи мутахассиси, нарколог врач Ўлмасхон Тошланова А.Ориповнинг фикрини давом эттириб, ўқувчиларга гиёҳвандлик иллатлари, унинг таъсирида инсоннинг турли касалликларга чалиниши ва ҳаёти муқаррар ўлим билан яқунланишини ҳаётий мисоллар орқали келтириб ўтди. Шундан сўнг маърузаларда шаҳар саломатлик маркази шифокори Абдуҳалим Садинов, туман ХТБ услубчиси Хўжамурод Султонов, туман маънавият ва маърифат бўлими раҳбари Муҳаббат Фозилова ҳамда ушбу мактаб директори Роҳатой Анназаровалар ҳам иштирок этишди.

Ийгилиш сўнггида маърузачилар ўқувчилар томонидан берилган саволларга жавоб қайтаришди.

Кувондик БЕКБАУЛАЕВ,
ЎЗМУ журналистика факультети
2-босқич талабаси

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ 10 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

Юртимиз жанубидаги олис вилоят—Сурхондарёда олий ўқув юртлари у қадар кўп эмас. Вилоят ёшларининг илмга ташна қисми Термиз Давлат университетига ҳамда пойтахт олий ўқув юртларига интилади. Мўъжазгина саҳифамизнинг бу галгиси ана шу университетга бағишланади.

АДО БЎЛМАС ВАЗИФА

Орзуларим кўртрак отмоқда. Яқинда, яъни апрель ойида Фарғона шахрида тарих фани бўйича олий ўқув юртлари талабалари ўртасида республика олимпиадаси бўлиб ўтди. Мен унда иштирок этиб, биринчи ўринни эгалладим. Бундай ютуққа эришишимнинг боиси, биринчидан, Президентимиз томонидан баркамол авлодни вояга етказиш борасидаги Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида илгари сурилган гоёларни тўла-тўқис қабул қилганлигим натижаси, деб билсам, иккинчидан, астойдил изланишларим ва меҳрибон устозларимизнинг биз талабаларга берган ўғитларига содиқликдан, деб биламан.

Орзуга айб йўқ, келажакда илмий изланишларимни давом эттирмоқчиман. Узоқ ўтмишга илдиш отган она Ватанимизнинг бой тарихини ўрганиш, уни келажак авлодларга етказиш адо бўлмас вазифадир. Шу боис университетни тамомлагач, ўзимни қизиқтирган мавзулар устида изланиш олиб бормоқчиман.

Йигитали САРИҚОВ,

университет тарих факультети битирувчи курс талабаси

Abiturientlar diqqatiga

Термиз Давлат университетига 2000 йилда ариза топшириб, институтда тахсил олиш бахтига муяссар бўлган абитуриентлар қуйидаги натижаларни кўрсатишди:

Код	Таълим йўналишлари	Фанлар (балл)	Қабул режаси		Аризалар сони	Ўтиш бали	
			г	ш		г	ш
1001	Математика	Ўзбек тили (1,1) Математика (3,1) Физика (2,1)	40	56	443	98,3	81,3
1002	Физика	Ўзбек тили (1,1) Математика (2,1) Физика (3,1)	45	63	610	79	67,9
1004	Кимё	Ўзбек тили (1,1) Биология (2,1) Кимё (3,1)	20	28	259	83,8	72,2
1005	Биология	Ўзбек тили (1,1) Биология (3,1) Кимё (2,1)	30	43	815	94	83,7
1006	География	Ўзбек тили (1,1) Математика (2,1) География (3,1)	15	21	226	99,3	91,7
1007	Ўзбек филологияси (Ўзбек тили ва адабиёти)	Ўзбек тили (3,1) Чет тили (1,1) Тарих (2,1)	35	49	722	99,5	87,6
1015	Фалсафа	Ўзбек тили (2,1) Чет тили (1,1) Тарих (3,1)	15	21	282	97,1	84,6
1016	Иқтисодиёт	Ўзбек тили (1,1) Чет тили (2,1) Математика (3,1)	65	81	813	117,8	92,6
1018	Педагогика ва бошланғич таълим методикаси	Ўзбек тили (3,1) Тарих (1,1) Математика (2,1)	30	42	686	85,4	75,4
1019	Педагогика ва психология	Ўзбек тили (2,1) Тарих (1,1) Биология (3,1)	15	21	100	73,3	62,9
1020	Молия	Ўзбек тили (1,1) Чет тили (2,1) Математика (3,1)	40	56	776	119	91,6
1022	Тупроқшунослик	Ўзбек тили (1,1) Биология (3,1) Кимё (2,1)	10	15	116	99,8	84,8
1025	Роман-герман филологияси (инглиз тили)	Ўзбек тили (2,1) Инглиз тили (3,1) Тарих (1,1)	25	32	276	119,2	95,1
1026	Роман-герман филологияси (немис тили)	Ўзбек тили (2,1) Немис тили (3,1) Тарих (1,1)	10	15	86	100,7	77,4
1033	Тарих	Ўзбек тили (2,1) Чет тили (1,1) Тарих (3,1)	30	42	943	109,8	97,4
1039	Касбга ўргатиш (иқтисодиёт йўналиши бўйича)	Ўзбек тили (1,1) Чет тили (2,1) Математика (3,1)	10	15	71	79,9	67
1056	Ер усти транспорт тизимлари	Ўзбек тили (1,1) Математика (3,1) Физика (2,1)	25	35	593	95,3	78,4
1150	Музыка-педагогика	Ўзбек тили (2,1) Тарих (1,1)	10	15	66	111,4	74,7
1153	Жисмоний маданият	Ўзбек тили (1,1) Биология (2,1)	25	35	370	127,8	101,3

Мустақиллик бизга кенг имкониятлар йўлини очиб берди. Деҳқон ҳам, ишчи ҳам ўзи етиштирган маҳсулотнинг ҳақиқий эгаси бўлса, ижодкор ва илм аҳлининг эса ўз имконияти ва иқтидорини кўрсатадиган замон келди.

Дарҳақиқат, "Таълим тўғрисида"ги Қонун ва "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"нинг қабул қилиниши таълим-тарбия соҳасида эришаётган ютуқларимизнинг гарови эканлигини бугунги кунда тўла ҳис қилмоқдамиз. Жамоамизда 462 нафар профессор-ўқитувчилар фаолият кўрсатиб, шундан 25 нафари фан докторлари, профессорлар: 170 нафари фан номзодлари, доцентлардир. Улар 12 та факультет, 41 та кафедрага уюшган. Даргоҳимизда аспирантура мавжуд бўлиб, унинг кундузги ва сиртки бўлимларида 20 нафар аспирант илмий изланишлар би-

Rektor minbari

гининг 10 йиллигига, энг қадимги кўлэзма "Авесто" асарининг яратилганлигига 2700 йил тўлишига ва Термиз шахрининг 2500 йиллик юбилейига бағишлаб, 10 га яқин ўқув қўлланмалари чоп этилди.

Халқаро ҳамкорлик соҳасида бой тажрибаларни ўрганиш, илғор технологияларни таълим жараёнига жорий қилиш билан биргаликда жаҳон андозалари талабига жавоб берувчи мутахассисларни тайёрлашда ривожланган хорижий мамлакатлардаги нуфузли университетлар билан алоқаларимизни мустаҳкамламоқдамиз. Голландиянинг Вагенинген университети, Варшава Мисколс университети шулар жумласидандир. Талабаларимиз "ДААД", "Со-

ўқув залларига қўйилган. Шу жумладан, миллий истиқлол гоёси бўйича 400 дан ошди маъруза матнлари тайёрланди. Профессор-ўқитувчиларимиз томонидан 62 та ўқув қўлланмалари чоп этилди. 2001 йилда ўқув-ус-

НАТИЖАНИ ИМКОНИЯТЛАР
БЕЛГИЛАЙДИ

лан банд. Ёш ўқитувчиларни таянч ва марказий олий ўқув юртларига стажировкага юбориш, иқтидорли ёш олимларни докторантурада ўқитиш орқали ҳам илмий педагогик кадрлар сифатини яхшилаш чоралари кўрилоқда.

2001-2002 ўқув йилидан 13 та фан йўналишлари бўйича магистратурага қабул режалаштирилган. Бу мутахассисликлар давлат таълим стандартлари ОЎМТВ томонидан тасдиқланган. "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" иккинчи босқичининг дастлабки йилида кундузги таълим шакли бўйича 1260 нафар, сиртки таълим шакли бўйича 345 нафар талаба қабул қилиш режалаштирилган. Таълимнинг янги йўналишлари: ҳуқуқшунослик, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқаришда бирламчи қайта ишлаш ва сақлаш технологияси, кимёвий технология ва биотехнология каби соҳа йўналишларига биринчи марта талабалар қабул қилиш кўзда тутилмоқда.

Ўқув жараёнига келсак, янги ўқув технологияларининг жорий қилиниши муҳим аҳамият касб этади. Университетимизда 23 та таълим йўналиши бўйича талабалар тахсил олади. Кутубхоналаримиз замонавий ўқув-услубий адабиётлар билан таъминланган. 360 та фандан 16080 нусхада маъруза матнлари тайёрланиб кафедра, кутубхона ва

лубий адабиётларни чоп этиш режаси бўйича 81 та ўқув қўлланмаси, шу жумладан 5 та дарслик қўшимча равишда чоп қилиш режалаштирилган. Ўқув жараёнини такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш мақсадида янги педагогик технологияларни жорий қилишга ҳам алоҳида эътибор берилляпти. Хозирги кунда университетимизда 8 та компьютерли аудиториялар ишлаб турибди. Синфларда 80 тадан замонавий компьютерлар бўлиб, бир вақтнинг ўзида 120 нафар талаба шугулланади.

Кўрик-танловлар ўтказиш асосида таълим йўналишлари бўйича 145 нафар иқтидорли талабаларимизни аниқлаб, уларни гуруҳларга ажратиб, алоҳида машғулотлар ўтказилляпти. Уларга асосан инглиз, немис тиллари, информатика асослари ва компьютер тизимлари ҳамда мутахассислик фанлари чуқур ўргатилади. Натижада талабаларимизнинг билим даражасида ижобий ўзгаришлар сезилимоқда. Илмий йўналиш бўйича олиб борилаётган ишларда ҳам олға силжиш кузатиляпти. Ушбу ўқув йилида давлат грантлари асосида 1 млн. 400 минг сўм, хўжалик шартномалари бўйича 10 млн. 841 минг сўм, ўқув курсларидан (таълим хизматлари) 28 млн. сўм пул университетимиз газнасига келиб тушди. Ўзбекистон Республикаси мустақилли-

рос", "Акселс" жамғармаларининг танловларида иштирок этишляпти.

Университетимиз қошида фаолият кўрсатаётган "Тил ўргатиш маркази" бир қанча халқаро ташкилотлар ва жамғарма билан ҳамкорликни йўлга қўйди. Жумладан, Гёте институти, Конрад Аденауэр жамғармаси, Тинчлик Корпуси билан алоқамиз мавжуд. Германиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси баҳоси 500 доллар миқдорида, халқаро "ПЭРЦА" ташкилоти эса 2000 АҚШ доллари миқдорида инглиз тилидаги ўқув ва илмий адабиётлари совға қилди. БМТнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси билан ҳамкорлик натижасида 1000 АҚШ доллари миқдорида адабиётлар олиб келинди. Университетимиз БМТнинг қочоқлар билан ишлаш Олий комиссарияти ёрдамида "Internet" тармоғига уланди. Улар томонидан 3,5 минг доллар сарфланиб, иккита аудитория тўлиқ компьютерлаштирилди.

Хуллас, интилишларимиз чексиз. Натижаларга эришиш учун эса шароитимиз етарли. Зотан, ТерДУ эришган ҳар қандай ютуқ унинг ана шу интилишлари билан белгиланади.

Сайфулла ТУРСУНОВ,
Термиз Давлат
университети ректори
вазифасини бажарувчи,
тарих фанлари доктори,
профессор

НОМ ТАРАТТГАН ШАҲАР

Термиз антик давр шаҳарсозлиги хусусиятларини ўзида акс эттирган Ўрта Осиёдаги энг йирик шаҳарлардан бири ҳисобланган. Жумладан, Термиз ўша даврда 20 га майдонни эгаллаган бўлса, Кофирқалъа 16 га, Шўроб қўрғон 15 га, Варахша 19 га, Панжикент 13-14 га майдонни эгаллаган, холос. Термиз арки тўғри бурчак шаклида бўлиб, сўнгги қушонлар даврида барпо этилган мудофаа деворлари сақланиб қолган эди. Илк ўрта асрлар шаҳарсозлигидаги иморатларнинг қишлоқдаги кўшқарга ўхшатиб кўп қаватли қилиб қурилган. Шаҳар меъморчилиги мураккаб кўриниш касб этган. Гумбазли хоналар ва томларни равоқсимон услубда қуриш, арксимон эшиклар қурилиши шулар жумласидандир.

Шахристонда маъмурий бинолар, хунармандчилик маҳаллалари, бозорлар жойлашган эди. Термиз шаҳри меъморчилигининг бундай мураккаб кўриниш касб этиши бевоқифа ўлкадаги фаол ижтимоий-иқтисодий муносабатлар таъсирида савдо-сотиқ, хунармандчилик ривожланиши натижасида юз берди. Термиз буюк ипак йўли савдо алоқаларида чидамли қайиқлари, атир совуни, балиқ елими каби маҳсулотлар билан ном чиқарган эди. Илк ўрта асрларда Термизнинг жанубий Тоҳаристон, Хиндистон, Эрон билан алоқалари, шунингдек, шимолий ўлкалар билан ҳам ҳамкорлиги фаоллашувини кузатамиз.

Moziydan sado

Термизда қулоччиликнинг ўзига хос йўналишда ривожланганлиги, унинг турли ўлкалар билан савдо-маданий алоқалари йўлга қўйилганидан далолатдир. Шунингдек, бу ерда шишасозлик маҳсулотларининг топилиши ҳам мазкур хунармандчилик тармоғи ривожланганлигини билдиради. Умуман, илк ўрта асрлар Термизнинг Қушонлар даври Термиздан фарқли жиҳатлари:

шаҳар иморатлари қишлоқ жамоалари заминдорлари иморатлари каби кўп қаватли қилиб қурила бошлашида, савдо алоқаларининг шимол томон фаоллашувида, санъат намуналаридаги ҳаёлий, мистик тасаввурлар ўрнига дунёвий мазмундаги тасвирларнинг етакчи ўрин тутилишида, уч қисмли шаҳар сифатида шаклланишида, мустақил мулкнинг маркази сифатида фаолият юритиши ва танга пулларининг зарб қилинишида, Қушон-Бахтрия ёзуви билан бир қаторда араб ёзувидан фойдаланила бошлаши ва бошқаларда кўринади. Термиз антик давр шаҳарсозлиги анъаналари билан бир қаторда феодал шаҳарларига хос намуналарни ўзида акс эттирган, илк ўрта асрларда савдо, хунармандчилик ва маданият юксак тараққий этган жойдир. У нафақат миллий давлатчилигимиз тарихида, шунингдек бутун жаҳон моддий ва маънавий маданиятида ўзининг муносиб ўрнига эга.

Т.ПАРДАЕВ,
тарих фанлари номзоди

5 iyun — Umumjahon atrof-muhitni muhofaza qilish kuni

Сув! Шу биргина сўз замирида олам-олам маъно мужассам. Оби ҳаёт! Мен сени неларга ўхшатай? Дунёни равшан этиб турган Бобо Қуёшгами, тунлари ёруғ нурлари билан оламни мунаввар этган танҳо Ойгами? Йўқ, йўқ, сенинг таърифингга қаламим ожизлик қилаётир.

Сув, ҳаётимизнинг мазмуни, умримизнинг бир бўлагисан!

Чақалоқ ёруғ оламга келган замонда уни сувда поклайдилар — чумилтирадилар. Инсоннинг фоний дунёдан боқий дунёга сафари чоғида ҳам уни Сув кузатади. Инсон ҳаётининг энг сўнгги нафасида ҳам унинг лабларига пахтани ҳўллаб сув томизилади. Сувсиз инсон ҳеч ким эмас. Сув инсоннинг доимий

Кул Хожа Аҳмад тоат қил, умринг билмасан неча йил, Аслинг билсанг оби гил, яна гилга кетаро.

Бу ўринда шоир инсоннинг оби гилдан, яъни сув ва тупроқдан яралгани ва охир-оқибатда у яна аслига қайтишига ишора қилапти.

Маълумки, халқимизда қадимдан сув ҳар хил касалликларни даф этувчи, юртга ободлик, элга фаровонлик бахш этиб, ер юзидан қўланса ҳидлар, микробларни кетказувчи, рўшнолик рамзи ҳисобланади. Бироқ, аввалги замонларда на водопровод ва на сувни тозалашчилар бўлган. Боболар бу ихтирога эҳтиёж ҳам сезишмаган. Улар жуда содда йўл туттишган,

то уни бир тарсаки уради ҳам.

У укасига: “Сен Жайхунни онанг ўрнида кўр. Ахир, дарё сени едиради, кийинтиради, поклайди-ку!”, дейди.

Сувга тупуриш, кесак отиш, хас-хашак ёки барглари ташлаш қаттиқ қоралангани бежиз эмас. Ҳовуз ёки қудуққа ифлос нарса тушса, уни тоза сув ёки ёмғир суви билан бир неча бор тўлдириб бўшатиш йўли билан тозалаш тавсия қилинган. Ўшандан кейингина ичишга ижозат берилган. Сув манбалари лабиди ёки атрофида ҳар хил матолари ювиш, мол боқиш, туя ва отларни боғлаш, таҳорат қилишга рухсат этилмаган. Бирор кишининг нопок идиш билан ҳовуз, қудуқ ёки ариқдан

Insho

ларнинг бошларидан буён бундай тўфонлар бир йилда 90 кун давомда кузатилмоқда.

Одамлар денгизни шу кўйга солди. Сувнинг миқдори камайиб қолди. Жаннатмакон боғлари ўрнида фақатгина саҳроси, зилло суви ўрнида эса қум ва туз қолди.

Бутун ҳаёт сув билан боғлиқ. Зотан, сув тамом бўлган жойда ҳаёт ҳам тугайди.

Юртим, савлат тўкиб турган қорли тоғларинг асло чўкмасин. Чашма-булоқларинг кўзлари битмасин, кўрк солган дарахтзорларинг қийралмасин. Қушла-

РУХШУНОСЛАР
ҲАР СОҲАГА
КЕРАК

Барчамизга маълумки, бугунги бозор иқтисодиёти шароитида ҳар бир соҳада фаолият кўрсатаётган кадрларнинг касбий тайёргарлиги, билими, ташаббускорлиги, илмий салоҳияти, моҳирлиги, ишга ижодкорлик муносабати, юксак малакасига катта эътибор қаратилмоқда. Мамлакатимизни ана шундай фазилатларга эга бўлган рақобатбардош кадрлар билан таъминлаш вазифаси айни чоғда ўрта махсус, касб-хунар ҳамда олий таълим тизимларидаги ўқув муассасалари олдида кўндаланг қўйилиб, ушбу кадрлар тайёрлаш тизими кун сайин тобора такомиллаштирилиб боришмоқда. “Таълим тўғрисида”ги қонун ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” бу борада барча шарт-шароитни яратиб бераётир. Шу ўринда бўлажак касб эгалари дунёқарашларининг шаклланиши, уларнинг шахсий қизиқишлари, иқтидорларини ҳар томонлама ўрганиб, ўзига хос хусусиятларини аниқлашда психология илмининг ўрни бекиёсдир. Зеро, кадрлар тайёрлаш борасида таълим жараёнининг психологик қонуният-

Ta'kid

ларини аниқлаб, унинг тўлиқ тизимини илмий асосда ташкил этиш бугунги кун талабидир.

Ушбу масалаларни ечиш учун, таълим-тарбия жараёнининг психологик ҳолатларини аниқловчи махсус лабораториялар зарур, деб ўйлайман. Масалан, жаҳондаги ривожланган мамлакатларда ишлаб чиқаришнинг барча соҳаларида психолог кадрлар фаолият кўрсатади. Хорижий матбуот хабарларига асосланиб айтдиган бўлсак, бу давлатлардаги корхона ташкилотларда минглаб рухшунослар меҳнат қилишсаюмки, барибир ишлаб чиқаришнинг рухшуносларга бўлган эҳтиёжини тўлиқ қондира олмас экан. Сабаби, психологик тренинг олиб бора оладиган, психологик ташхисни, психокоррекцияни, психологик маслаҳатни, касб танлаш ва бўлажак касбни ўрганишни олиб бориш учун махсус тайёргарликдан ўтган рухшунос-мутахассислар ўта зарур. Шу билан бирга, маълумки, ҳар бир корхона ёки ташкилотда пайдо бўлган келишмовчиликлар, зиддиятларни бартараф этишда ҳам рухшуносларнинг ўрни бордир.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда мамлакатимиз равнақи йўлида бизнинг Ўзбекистонимизда ҳам ҳар бир соҳада рухшунос кадрлар керак, деб ўйлайман. Савдо, ижтимоий муҳофаза қилиш органлари, таълим муассасалари, ишлаб чиқариш корхоналарида, кўйинги, кундалик ҳаётимизнинг барча жабҳаларида малакали психолог мутахассислар зарур.

Козимбек СОЛИЕВ,
Тошкент кимё-технология институти магистранти

БИЗ СУВ ИЧГАН БУЛОҚЛАР
ДОИМО ПОКИЗА БЎЛСИН!

ҳамроҳидир. Инсоннинг тирикчилиги ҳам, ўлими ҳам сув биландир.

Одам оч қолса бир амаллаб уни тўйдириш мумкин. Умуман егулик, нозу неъматларнинг саноғи кўп. Одам ташна бўлса-чи? Ташналикнинг, сувсизликнинг ўрнини босадиган нима бор дунёда? Ҳеч нарса. Сувнинг ўрнини ҳеч нарса ҳеч қачон босолмайди.

Сув яратувчи, сув яшнатувчидир. Вақти келиб, охирада увол қилинган ҳамма нарсанинг, жумладан, сувнинг ҳам ҳисоби бор, албатта. Хожа Аҳмад Яссавий ўзининг “Девони Ҳикмат” шеърини китобида шундай таъсирли мисраларни битган эди:

**Аҳли аёл, қариндош, ҳеч ким бўлмади йўлдош,
Мардона бўл ғариб бош,
умринг елдек ўтаро.**

яъни сувни ифлосланишдан асрашган. Тушунтириш ишлари олиб борилган, зарурат бўлганда жазо чоралари кўрилган. Чунки мана шу табирлар натижасида, дейлик, Амударё ва Сирдарёни ташкил қиладиган ирмоқлардан бошлаб то Орол денгизигача бўлган ҳудудларда сув бирдек тоза сақланган, демаски, касаллик ҳам тарқамасин. Бугун сувга муносабат муаммоси боболар тутган табирни талаб қилмоқда. Зеро, “Сувга хурматсизлик — онага хурматсизлик”, деган нақл ҳам боболардан қолган. “Сувга тупурма” деганда сувга ҳеч бир нарсани ташламаслик, унинг таркибини бузмаслик ҳам тушунилади. Сувга тупуриш, келажак авлодга тупуриш билан баробар эмасми?

Айтишларича, Жалолиддин Мангуберди сувга кесак отган укасида қаттиқ ранжийди. Хат-

сув олганига миробнинг назари тушса, у “25 қамчи калтаклаш” билан жазоланган. Сув муқаддас бўлгани учун ундаги жонотларни, ҳайвонларни гора қилишга асло йўл қўйилмаган. Ҳамиша сувни поклаб юрадиган балиқлар, алоҳида сув ҳайвонларини туттиш, овлаш ҳам гуноҳи азим ҳисобланган.

Бобожоним сувнинг қандай излаб топилгани, унинг шифобахш хусусиятлари ҳақида ҳисларга фарқ бўлиб ривоят айтар эдилар.

Орол денгизининг қуриб бориш хавфи, бу кескин муаммо узоқ ўтмишга бориб тақалади. Лекин бу муаммо сўнгги ўн йилликлар мобайнида хавфли даражада ортди.

Оролнинг қуриб қолган тубидаги қум бўронлари 1975 йилдаёқ космик тадқиқотлар натижасида аниқланган эди. 80-йил-

ринг қирилмасин, дашт, чўлларида оққан дарёларинг асло қуримасин. Ҳамиша омон бўл, боболар юрти!

Оғир асоратга топингиз даво,

Бузилмасин она-табиат, ҳаво.

Келажак бизларга қилмасин даъво,

Ҳаёт манбаимиз — Оролни асранг!

Юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо, биз сув ичган булоқлар доимо покиза бўлсин!

**Умида БАРНОЕВА,
Бухоро шаҳри Ф.Ҳўжаев
туманидаги 15-мактаб
ўқувчиси, “Мен—Онам—
Момом—сувнинг аҳамияти
ҳақида” иншолар танлови
III ўрин соҳибаси**

ЎҚИТУВЧИГА
ҲАМ БОҒЛИК

Бугун умумий ўрта таълим мактаб битирувчилари учун энг масъулиятли ва ҳаяжонли дамдир. Давлат имтиҳонлари, олий ўқув юртларига тайёргарлик... Улар мана шу дамлардан мустақил ҳаётга қадам қўядилар. Бу пайтда ҳар бир ўсмирга ота-она, маҳалла кишилари ва албатта устоз-мураббийлар холис дўст, доно маслаҳатчи бўлишлари жуда ҳам зарурий ҳолдир.

Ёшларимиз ақлли. Ҳар бир ҳаракатларининг яхши ёки ёмон томонларини фарқлай олишади. Аммо баъзида ақлга эмас, ўткинчи ҳою ҳавас, нафс амрига бўйсуниб қўйишади. Бир озгина қийинчилик кетидан келадиган кўп йиллик роҳат-фароғатни бир кунлик дабдабали ўйин-кулгига алмаштиришади.

Кейинги йилларда “Сўнгги кўнғироқ”, битирув кечаларининг катта тўй маросимларидек ўтказилиши анъана тусини олди. Битирув кечаларининг видеотасмаларини кўриб бунга амин бўлишингиз мумкин. Инжиқ қизларнинг байрам қўйлақларию безаклари эса ор-

тиқча исрофгарлик. Баъзан ота-оналарнинг нолишларини узуқ-юлуқ эшитиб қоламан-да, айб ўзимизда эмасмикин, дейман. Ота-оналар мактаб билан ҳамкорликда режали иш туттишса-ку, олам гулистон.

Азиз ука-син-гиллар, бу нарсалар ўқувчилигимиздан қоладиган эс-турган гап. Сал тақил ҳаётга шўнғийсиз. Бундай дабдабалар кўпчилик қалбида оғриқли нуқталар қолдириши ачинарли ҳол. Бир кунлик ўйин-кулги нари борса бир йилда ҳамманинг эсидан чиқади. Бундан кимга наф? Оқилона ва савобли иш эса одамларда бир умрлик хотира қолди-

Fikr

ради. Демокчиманки, битирувчи ёшлар мактаб маънавият бурчакларини безашса, кутубхоналарига дарслик, илмий, бадиий китоблар қолдиришса. Ҳам мактаб бойлигига, ҳам келгуси авлоднинг маслақдошига айланиб, бу совға йиллар ўтса-да, ҳеч қачон қадрини йўқотмасди.

Битирувчи синфда ўқиб юрган кезларимизни синфдошлар билан эслаб тураимиз. Устозларимиз ортиқча сарф-харажатларга йўл қўймайлигимизни қайта-қайта уқтиргандилар. Инсоният Ҳамиятининг гуллаб-яшнашига энг биринчи сабаб ўқитувчининг фидоийлиги. Ўқитувчидаги бу хислат ўқувчига ўтади. Фидоийлар ҳеч қачон ўз фойдасини кўзламайди, Ҳамиятнинг, ватанининг, инсониятнинг манфаати учун курашади.

Қайси мактабда фидоий ўқитувчилар кўп бўлса, ана шу мактаб ўқувчилари доимо тўғри йўл туттишига аминман.

**Дилдор ТҲҲИЕВА,
ЎзМУ журналистика факультети талабаси**

Яқинда Миллий матбуот марказида ёш бўлажак журналист- талабалар учун "Журналист маҳорати ва матбуот эркинлиги" мавзусида очик мулоқот бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Миллий университетининг журналистика факультети, Жаҳон тиллари университетининг халқаро журналистика факультети ва М.Уйғур номидаги санъат олийгоҳининг журналистика факультети талабалари иштирок этдилар. Тадбир оммавий ахборот воситалари(ОАВ)ни қўллаб-қувватлаш ва демократлаштириш жамғармаси, "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати ва Матбуот маркази ҳамкорлигида уюштирилган. Баҳс-мунозараларга бой бўлган очик мулоқотда, талабалар ўз таклиф-истаклари билан, жумладан, ёш журналистлар клубини ташкил қилиш ташаббуси билан чиқишди. Бу клубнинг номини "Журъат" деб номлаш билан бирга, унинг лойиҳасини тузиш учун ишчи гуруҳини тузиш масалалари ҳам кўриб чиқилди.

Тадбирнинг иккинчи қисмида матбуотда кўп ва хўб чиқиш қилган талабаларни рағбатлантириш мақсадида ОАВни қўллаб-қувватлаш ва демократлаштириш жамғармаси томонидан тўққизта талабага 10 минг сўм миқдоридagi мукофотлар топширилди. Мазкур мукофотни юқорида номлари зикр этилган университетларнинг учтадан талабалари олишди. Куйида шу талабаларнинг фикр-мулоҳазаларини эътиборингизга ҳавола этамиз.

Динара Дўлтаева, Ўзбекистон Давлат жаҳон тиллари университети халқаро журналистика факультети талабаси:

— Амалиётим ўқиш давомида бошланган. Дарсимиз соат учгача бўлганлиги сабабли, дарсдан кейин амалиётга бориб етарлича билим ололмаганман. Лекин ёзги амалиётимда жуда кўп нарсаларни ўргандим. Гарчи ўша пайтларда бироз қийналган бўлсам-да, бу қийналишларнинг келажакда берадиган медаларини билмаган эканман. Тўғри, бошида мақолаларимнинг чоп этилмаётганлигига ҳайрон қолдим, бироқ ҳозирда, яъни бу соҳада оқ-қорани фарқлай олганимдан сўнг, бир неча газеталарда ўз исминини кўрадиган бўлиб қолдим. Кейинчалик шу нарсага амин бўлдимки, киши ўз фаолиятини олиб бориш давомида баъзи бир тўсиқларни кўриб чекинмаслиги, аксинча, ошиб ўтиш йўлларини ўйлаши керак экан. Яъни ўз имкониятларининг чегара билмаслигини ҳис қилиб туриши керак. Мисол учун, олдин "Халқ сўзи"га мақола олиб боришдан ҳайиққан бўлсам, ҳозирда бу ишни бемалол бажара оламан. Ва бунда илк бора менга далда бўлган, қийинчиликларнинг ўткинчи эканлигини еткази билган "Хуррият" газетасидан жуда миннатдорман.

Шерзод Аҳматов, ЎзДЖТУ журналистика факультети талабаси:

— Абитуриентлик давримда

чет эллик ҳамкорларимиз — САҒЕ ташкилоти билан бирга амалга ошди. Шу иш билан бўлиб ҳали телевидениега боролганим йўқ. Мана икки ойдан бери ўз факультетимиз радиосини баҳоли қудрат тебратиб келмоқдамиз.

Келгуси режаларга келсак, ушбу радиони имкон қадар сундирмасдан давом эттириш, ва ҳатто FM тўлқинларига олиб чиқиш гоёси ҳам йўқ эмас. Умуман, келажак ҳали олдинда ва бу ёнда телевидениенинг ишини ҳам ўрганиш керак.

Шавкат Режапов, М.Уйғур номидаги Тошкент Давлат санъат институти магистри:

— Дастлаб ЎзМУнинг журналистика факультетига топширганман, афсуски, балл етмай киролмадим. Лекин тушкунликка тушмай, "Халқ сўзи" газета-

налистика факультети талабаси:

— Асли иқтисодчи бўлишни орзу қилардим, бироқ тақдир тақозоси билан журналистикага кирганимдан афсус қилмайман. Бошида бу соҳа бўйича тушунчам кам бўлганлиги учун эплотмасам керак, деб ўйлагандим. Бу касбнинг қизиқарли ва айни дамда машаққатли эканлигини кўриб қизиқишим ортди, астойдил ўқишга бел боғладим. Илк материалимни "Тонг юлдузи"да чиқарганман, қизиқиш-да. Ундан кейин бошқа газеталарга бордим. Йил сайин матбуотнинг ҳар бир кўчасида амалий фаолиятимни ошириб бордим. Ҳозирда баъзи мақолаларим "Халқ сўзи", "Фидокор"да чиқиб туради, кўпинча эса ўзимизнинг газетамга ёзиб тураман. Келгусида матбуотда ишлаб

кетмаган ҳолда, театршунос бўлсам керак.

Нурхон Элмирзаева, Ўзбекистон Миллий Университети журналистика факультети талабаси:

— Бу соҳада факультетга ҳужжат топширмасдан олдин ҳам қатнашиб турардим. Вилоят газеталарида шеърларим, мақолаларим чиқиб турарди. Ўқишга кирганимдан сўнг, биринчи йилданоқ амалиёт билан бирга билим олишимиз кераклигини айтишди. Шу туфайли илк амалиётимни "Туркистон" газетасида ўтказганман. Бу йил эса "Фидокор" газетасига ўтдим. Ҳозирда "ОАВ-рейтинг" руқнининг ҳам муаллифи, ҳам тайёрловчиси сифатида ишляялман.

Кўпинча танқидий мақолалар ёзаман, бироқ уларнинг ҳаммаси ҳам чоп этилавермайди. Менга эса ҳозирда матбуотимизда кўпайиб кетган баландпарвоз гаплар ёқмайди. Демокриманки, танқид камайиб кетди. Аслида танқидни танқид учун эмас, натижа бериши учун ёзиш керак. Кишида ички зарурат туғилади. Масалан, кўча-кўйда юрганингизда нимадандир қоникмай қоласиз. Ва бу нарсанинг жамиятга таъсири борлигини ҳис этасиз. Мана шуни кўрсатиб бериш учун ўз мулоҳазаларингизни ёзасиз, ва менимча, ёзмасликнинг илоҳи йўқ. Ахир жамият ўзимизники. Балки менинг тажрибам етарли эмасдир, лекин бу йўқолиб кетади, муҳими танқид йўқолмасин.

Келажакдаги режам матбуотда қолиш, чунки фикримча, матбуот телевидение ва радио учун мактабдир. "Мактаб"ни битирайлик кейин бир гап бўлар...

Ҳурматли газетхон! Матбуотда фаол иш олиб бораётган тўққиз талабанинг етти нафари билан суҳбатлашиш насиб қилган экан, икки талаба ЎЗМУ журналистика факультети талабалари — Анвар Қораев ва Нурбек Саломов айни дамда имтиҳонларини топшириш сабабли улар билан суҳбат қуролмадик. Уларнинг келгусидаги ўқиш ва ижодларида барака тилаймиз.

Баҳодирхон ЭЛИБОЕВ

Бўлажак журналистларнинг илк қадамлари

ОАВда ишлаш ҳақида ўйлаб ҳам кўрмаганман, чунки чархлаш тугул қаламим ҳам йўқ эди. Бироқ ҳозир ўз қаламимга эгаман. Ва айни дамда ўтган йили олган назарий билимларимни бу йил "Маърифат" газетасида яъни амалиётда мустаҳкамлаб бормоқдаман.

Бундан кейинги фаолиятимни эса ҳуқуқий соҳа билан боғламоқчиман. Яъни ҳуқуқий билимларни пухта ўрганиб, шу йўналишда қилинаётган ишлар билан газетхонларни яқинроқ таништирамоқчиман. Сабаби, касбим мени ҳақиқат учун ишлашга ундайди, жамиятда энг аввал кишиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш керак. Зеро, ҳуқуқ ва ҳақиқатнинг ўзаги биттадир.

Хуршид Раунов, ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети талабаси:

— Илк амалиётимни ўтказиш учун "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасига борганман. Газета ишини ўргангач, телевидениега йўлланма олгандим, бироқ бизда янги гоёлар пайдо бўлди. Бу ҳам бўлса, факультетимизнинг махсус радио марказини очиш эди. Ниҳоят бу гоё

сига мусахҳиқ бўлиб ишга кирдим. Шу даврдан бошлаб хабарлар, суҳбатлар, мақолалар бера бошлаганман. Кейин Санъат институтида ҳам журналистика факультети борлигини эшитиб, ҳужжат топширдим. Насиб экан, ўқишга кирдим, бироқ иш жойимдан алоқани узганим йўқ. "Халқ сўзи"дан кейин "Инсон ва қонун", "Фидокор" газеталарида ишладим. Талабалик давримда шу нарса мени жуда кўп ўйлантирардики, нега бошқа олийгоҳларда ўз газеталари бору, бизникида йўқ? Бир гуруҳ талабалар билан келишган ҳолда, мана шу ташаббус билан чиқдик. Раҳбарият бизни тўғри қабул қилди. Икки йил ўтгач, "Қалдирғоч" сарлавҳаси остида чоп этилган газетамизнинг илк сони қўлимизга теғди. Энди талабаларимиз ўз қаламларини "Қалдирғоч"да синаб кўрадиган ва ундан кейин бошқа ОАВга учиб кетадиган бўлишди. Мана шу ҳаракатимизни инobatга олибми, кечаги кунги тадбирда тақдирланувчилар қаторида ўз исминини эшитиб жуда хурсанд бўлдим.

Фароғат Умарова, М.Уйғур номидаги ТДСИ жур-

қолмоқчиман ва журналистларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича иш олиб бормоқчиман.

Назokat Пўлатова, М.Уйғур номидаги ТДСИ журналистика факультети талабаси:

— Мактабда ўқиб юрган кезларимданоқ санъатга қизиқардим, сценарийлар ёзиб юрардим. Санъат институти ҳақида эшитиб, қизиқишим ҳақиқатга айланажagini ҳис қилдим ва ҳужжат топширдим. Олийгоҳга кириб бевосита театр фаолиятини ўрганганлигим туфайли, вилоят газеталарида ишлаб юрдим. Театрларга одамларни жалб қилиб, "Пойтахт театрлари" деган саҳифага мақолалар ёзардим. Секин-аста "Тасвир", "Ватан", "Хуррият" газеталарига мақолалар бера бошладим. Телевидениеда ҳам ишладим. Аввал "Давр" кўрсатувида, ҳозирги кунда эса "Пойтахт" кўрсатувида ишляялман. Журналистиканинг ҳамма соҳаси, газетада ҳам, радиода, ҳам телевидениеда ҳам ўзимни синаб кўрдим, деб ҳисоблайман. Ҳозир олдимда улардан қай бирини танлаш муаммоси турибди. Менимча, учала соҳадан ҳам

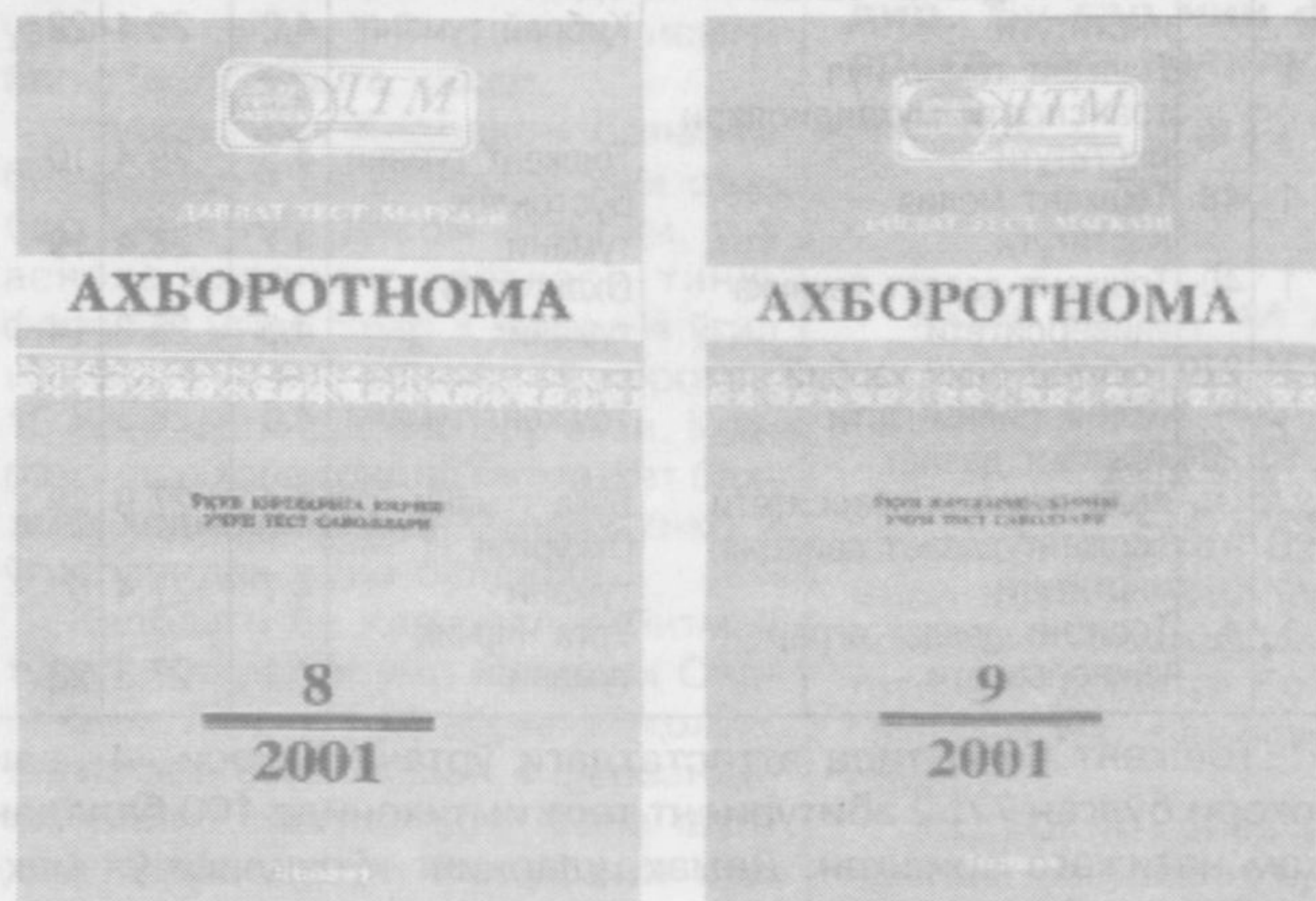
ТАЛАБА ТАНЛОВИ ТАЛАБЛАРИ

нида абитуриентларга яна бир бор эслатма берилган бўлса, 9-соннинг дастлабки саҳифаларида "Тест синовида оддий ва мураккаб тестларнинг ўрни" (Ўзбек тили ва адабиёти фани мисолида) хусусида сўз юритилади. Унда 2000 йилда ўзбек тили ва адабиёти фанлари бўйича ўтказилган тест синовлари натижаларини чуқур ва ҳар томонлама таҳлил қилиш мактабларимизда мазкур фаннинг ўқитилишидаги ютуқларни, муаммоларни белгилашда ҳамда тест топшириқларини бажаришда абитуриентлар томонидан йўл қўйилган хатоларни аниқлашда муҳим аҳамият касб этиши тўғрисида фикр юритилади. Яна 10-сонда Биология фанининг 2000 йилги тест аюнлари ҳақида ва 11-сонда "Тест топшириш мада-нияти нима?" ҳамда у қандай бўлиши ҳақида билиб олиш

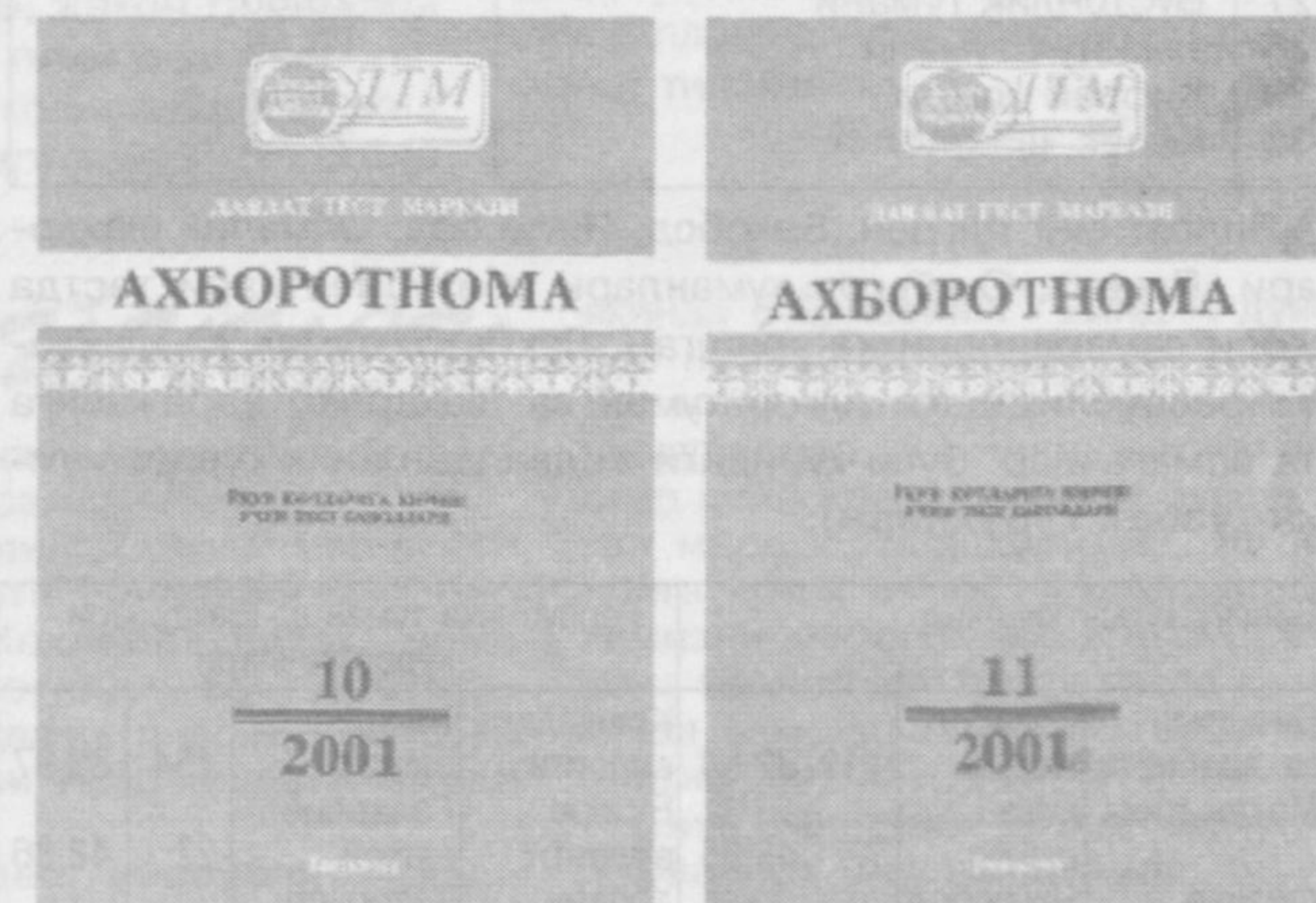
мумкин. Унга кўра, абитуриентларнинг жавоблар варақасини тўлдириш вақтидаги (вилоят коди, ўқув юрти коди, ихтисослик коди) йўл қўйган баъзи хато-камчиликлари уларнинг бутун меҳнатини сароб этгани ва бу борада ўта эҳтиёткорлик билан иш юритиш шарт эканлиги таъкидланади.

Мазкур "Ахборотнома"ларда эълон қилинган тест саволлари ҳам абитуриентларга ўзига хос маёқ вазифасини ўташи шубҳасиз.

Зухриддин МАРДОНОВ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази томонидан тайёрланаётган ўқув юртларига кириш учун тест саволларидан иборат "Ахборотнома"нинг бу йилги 8,9,10 ва 11-сонлари нашрдан чиқди. "Ахборотнома"лар мундарижасини ўзбек тили ва адабиёти, инглиз тили, француз тили, тарих, рус тили ва адабиёти (иккинчи тил), математика, физика, кимё, биология, география ва 8,11-сонларида берилган "Давлат ва ҳуқуқ асослари" фанлари ташкил қилади. Шунингдек, "Ахборотнома"нинг 8-со-

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИДА ТЕСТ ЯКУНЛАРИ

Тошкент вилоятининг битирувчи синф ўқувчилари бошқа ҳудудларга нисбатан ўқув юртларини танлашда кўпроқ имкониятга эгалар. Кўпгина ўқув юртлари шу вилоят маркази бўлган Тошкент шаҳрида жойлашган. Вилоят абитуриентларнинг жавоблар самарадорлиги бўйича 2000 йилда 6-ўринни эгаллаб, анчагина ютуққа эга бўлган. Абитуриентларнинг тестдаги самарадорлиги 1997 йилда 40.53 фоизни, 1998 йилда 37.05 фоизни, 1999 йилда 39.75фоизни ташкил этиб, ўзини ўзининг ўринга тўғри келган бўлса, 2000 йилда 33.0 фоизни ташкил этиб, олтин-эгаллаган. Ви-17347 абитури-ариза берган.

ўқув юртларига 11472 та ариза тушиб, 1152 нафар талаба давлат гранти бўйича ўқишга қабул қилинган. Ўрта махсус ўқув юртларига танлов Тошкент вилоятида республика бўйича энг паст бўлиб, 1.69 ни ташкил этган. Ўрта махсус ўқув юртларига қабул режаси 3480 бўлиб, шу ўринга 5875 та ариза тушган.

Вилоят абитуриентларининг олий ўқув юртига кириш учун тестдаги жавоблар самарадорлиги ўтган йилга таққосланганда 5 фандан (математика, физика, география, немис ва француз тилларидан) ўсиш, 2 фандан (кимё ва тарихдан) пасайиш содир бўлган. Бу қуйидаги жадвалда аниқ кўрсатилган (**ўзбек гуруҳлари**):

Фан номи	1999		2000		
	Самар.	Ўрин	Самар.	Ўрин	
Она тили ва адабиёти	30.81	11	27.82	11	Ўзгармаган
Математика	34.65	8	35.24	7	Ўсган
Физика	29.59	6	29.35	5	Ўсган
Биология	36.72	11	34.12	11	Ўзгармаган
Кимё	36.56	9	32.12	10	Камайган
Тарих	38.19	10	31.88	11	Камайган
География	40.8	13	40.65	8	Ўсган
Инглиз тили	39.88	4	38.92	4	Ўзгармаган
Немис тили	27.16	11	27.78	10	Ўсган
Француз тили	33.09	6	32.08	5	Ўсган

Статистик ишланмалар асосида Тошкент вилоятининг шаҳар ва туманларидан тест имтихони топширган абитуриентларнинг фанлар бўйича натижалари ҳисоблаб чиқилди. Уларнинг вилоят шаҳар ва туманлари бўйича рейтинг кўрсаткичи қуйидаги жадвалда ва гистограммада берилган (**ўзбек гуруҳлари**):

№	Туман ёки шаҳар номи	Самарадорлик
1	Оҳангарон шаҳри	35.67
2	Янгиобод шаҳри	34.68
3	Пскент шаҳри	34.55
4	Ҳазорасп шаҳри	33.80
5	Паркент шаҳри	33.73
6	Чиноз шаҳри	33.11
7	Бекобод шаҳри	32.48
8	Бекобод тумани	32.43
9	Пскент тумани	32.34
10	Тўйтепа шаҳри	31.67
11	Олмалик шаҳри	31.50
12	Ўрта Чирчиқ тумани	31.49
13	Чирчиқ шаҳри	31.42
14	Янгийул шаҳри	31.09
15	Ангрен шаҳри	30.89
16	Тошкент тумани	30.64
17	Бўқа шаҳри	30.46
18	Юқори Чирчиқ тумани	30.41
19	Қибрай тумани	30.37
20	Бўқа тумани	30.22
21	Чиноз тумани	30.03
22	Паркент тумани	29.87
23	Оҳангарон тумани	29.87
24	Куйи Чирчиқ тумани	29.85
25	Оққўрғон тумани	29.42
26	Зангиота тумани	29.37
27	Бўстонлиқ тумани	28.80
28	Янгийул тумани	28.33
29	Қибрай шаҳри	28.17
30	Келес шаҳри	27.38

Вилоятнинг Ангрен, Бекобод, Янгиобод, Олмалик шаҳарлари, Пскент, Оққўрғон туманлари абитуриентлари тестда юқори самарадорликка эришган. Лекин бу туман ва шаҳарлар республикадаги илғор туман ва шаҳарлар даражасига ета олмаганлар. Буни қуйидаги жадвалдан аниқ кўриш мумкин (**ўзбек гуруҳлари**):

Вилоят кўрсаткичлари		Республика туман ва шаҳарлари кўрсаткичлари			
Она тили ва адабиёти	Бекобод шаҳри	119	32.54	Қашқадарё вилояти	Шахрисабз шаҳри
Математика	Бўқа шаҳри	7	43.65	Бухоро вилояти	Галаосиё шаҳри
Физика	Янгиобод шаҳри	21	43.65	Хазорасп тумани	Хазорасп тумани
Биология	Пскент тумани	102	32.57	Самарқанд вилояти	Каттакўрғон шаҳри
Кимё	Ангрен шаҳри	48	40.10	Самарқанд вилояти	Каттакўрғон шаҳри
Тарих	Ангрен шаҳри	35	40.48	Сурхондарё вилояти	Денов шаҳри
География	Бекобод шаҳри	48	39.06	Бухоро вилояти	Жондор тумани
Инглиз тили	Олмалик шаҳри	34	47.79	Бухоро вилояти	Когон шаҳри
Немис тили	Ўрта Чирчиқ т. Бекобод тумани	68	33.46	Вилоят	Фориш тумани
Француз тили		25	33.44	Бухоро вилояти	Ромитан тумани

Вилоятнинг тест имтихонида паст кўрсаткичга эришган шаҳар ва туманлари ўрганилди. Натижа шуни кўрсатадики, вилоятнинг паст кўрсаткичли шаҳар ва туманлари республиканинг паст кўрсаткичли шаҳар ва туманларига нисбатан юқорироқ кўрсаткичга эришган. Лекин эътибор билан ишланмаса, вилоятнинг бу шаҳар туманларидаги кўрсаткич пасайиб кетиши мумкин. Жумладан, Тошкент тумани немис тили бўйича Дўстлик туманидан 0.32 фоизига юқорироқ натижа кўрсатган. Бундай ҳолни Чирчиқ шаҳри, Янгийул туманларида ҳам кузатиш мумкин.

Вилоят натижалари республика кўрсаткичига таққослаб, қуйидаги жадвалда берилган (**ўзбек гуруҳлари**):

Вилоят кўрсаткичлари			Республика туман ва шаҳарлари кўрсаткичлари		
Фан	Туман номи	Самарадорлик	Вилоят номи	Туман ёки шаҳар номи	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Бўстонлиқ тумани	358	Самарқанд вилояти	Каттакўрғон шаҳри	22
Математика	Куйи Чирчиқ т. Бекобод тумани	137	Навоий вилояти	Томди тумани	28
Физика	Янгийул тумани	122	Сурхондарё вилояти	Бандихон тумани	35
Биология	Паркент тумани	91	Навоий вилояти	Конимех тумани	40
Химия	Чирчиқ шаҳри	130	Сирдарё вилояти	Оқолтин тумани	31
Тарих	Бўқа тумани	55	Корақалпоғистон Респ.	Тахياتош шаҳри	19
Инглиз тили	Бўқа тумани	83	Сирдарё вилояти	Ш.Рашидов тумани	37
Немис тили	Тошкент тумани	18	Жиззах вилояти	Дўстлик тумани	17
Француз тили	Ўрта Чирчиқ т.	25	Сирдарё вилояти	Мирзаобод тумани	21

Тошкент вилоятдан тестда иштирок этган абитуриентлардан 50-60фоиздан ортик топшириқларни еча олганлар сони 2269 тани ташкил этган. Тестларда 0фоиздан 30фоизгача топшириқларни еча олган абитуриентлар 4.5 мингдан ортик бўлган.

Вилоятнинг тестда юқори кўрсаткичга эришган мактаблари ва абитуриентлар ҳақидаги маълумот қуйидаги жадвалда кўрсатилган (**ўзбек гуруҳлари**):

Фан	Туман номи	Мактаб №	Қат. сони	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Бекобод шаҳри	9	19	39.47
Математика	Ўрта Чирчиқ тумани	1	5	61.67
Физика	Ўрта Чирчиқ тумани	24	5	61.67
Биология	Пскент тумани	1	4	53.47
Химия	Пскент тумани	28	5	52.22
Тарих	Қибрай тумани	4	4	48.61
Инглиз тили	Ангрен шаҳри	10	5	78.89
Немис тили	Ўрта Чирчиқ тумани	32	7	44.05
Француз тили	Паркент тумани	10	4	43.06

Вилоятнинг тест имтихонида паст кўрсаткичга эришган мактаблари ҳақидаги маълумот қуйидаги жадвалда келтирилган (**ўзбек гуруҳлари**):

Фан	Туман номи	Мактаб №	Қат. сони	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Ўрта Чирчиқ тумани	31	5	17.22
Математика	Бўқа тумани	14	5	14.44
Биология	Янгийул тумани	21	4	17.36
Химия	Паркент тумани	12	4	18.75
Тарих	Ўрта Чирчиқ тумани	9	4	13.19
Инглиз тили	Тошкент тумани	1	4	13.89
Немис тили	Ўрта Чирчиқ тумани	9	4	15.97
Француз тили	Бекобод тумани	2	9	29.94

Келтирилган маълумотлардан кўриниб турибдики, Ўрта Чирчиқ тумани 1-мактаби математикадан, 24-мактаби физикадан, 32-мактаб немис тилидан юқори кўрсаткичга эришган бўлса, худди шу туманнинг 9-мактаби тарих ва немис тилида паст кўрсаткичга эришган. Барча мактаб ўқувчиларининг натижалари чуқур таҳлил этилиши керак.

Вилоятнинг 728 абитуриенти тест имтихонида 150 дан юқори балл тўллаб, мустаҳкам билимга эга эканликларини кўрсатганлар. Бундай абитуриентлар Тошкентнинг нуфузли олий ўқув юртларига ўқишга кириб, ўз максадларига эришган. Қуйидаги жадвалда шундай абитуриентларнинг бир қисми ҳақидаги маълумотни келтирамиз.

Аттестат баҳоси ва тест бали орасидаги боғланишлар (ижобий ҳол)

Тил	Ихт	Ўқув юрти	Туман номи	Атт.	Балл	Мактаб
2	41	Тошкент электротехника алоқа институти	Янгийул тумани	5.0	216.3	10
2	48	Тошкент молия институти	Юқори Чирчиқ тумани	4.0	206.4	7
2	38	Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети	Юқори Чирчиқ тумани	5.0	205.9	19
1	35	Тошкент Ислон университети	Тошкент тумани	4.9	205.3	14
2	32	Ўзбекистон Миллий университети	Юқори Чирчиқ тумани	4.5	205	19
1	35	Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети	Қибрай тумани	5.0	204.2	25
1	16	Ўзбекистон Миллий университети	Ўрта Чирчиқ тумани	4.9	203.3	12
2	15	Ўзбекистон Миллий университети	Оҳангарон тумани	4.8	200.5	5
2	16	Тошкент автомобиль-йўллари институти	Юқори Чирчиқ тумани	5.0	200.1	23
1	48	Тошкент молия институти	Бекобод тумани	4.0	199.3	45

2	25	Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети	Юқори Чирчиқ тумани	5.0	199.2	9
1	4	Тошкент фармацевтика институти	Пскент тумани	4.3	198.9	28
1	129	Тошкент юридик институти	Янгийул тумани	4.6	197	27
2	29	Тошкент юридик институти	Қибрай тумани	4.8	195.4	1
2	16	Ўзбекистон Миллий университети	Оҳангарон тумани	5.0	194.2	4
2	25	Тошкент давлат педагогика университети	Янгийул тумани	4.1	192.6	45
2	9	Тошкент вилоят давлат педагогика институти	Ўрта Чирчиқ тумани	3.9	192.2	23
1	35	Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети	Ўрта Чирчиқ тумани	5.0	192	32
2	9	Ўзбекистон Миллий университети	Оққўрғон тумани	5.0	191.8	23
1	32	Ўзбекистон Миллий университети	Қибрай тумани	4.9	191.1	10
1	35	Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети	Қибрай тумани	4.2	190.6	31
2	25	Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети	Оҳангарон тумани	4.0	189.6	3
2	16	Тошкент кимё-технология институти	Юқори Чирчиқ тумани	4.2	189.6	19
1	16	Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалиги механизацияси муҳандислари институти	Паркент тумани	4.0	189.2	1
1	16	Тошкент давлат аграр университети	Юқори Чирчиқ тумани	4.9	188.5	30
2	25	Ўзбекистон Миллий университети	Ўрта Чирчиқ тумани	4.6	188.4	57
2	4	Тошкент фармацевтика институти	Куйи Чирчиқ тумани	4.9	188.2	23
1	49	Тошкент молия институти	Қибрай тумани	4.0	188.2	2
2	29	Тошкент юридик институти	Куйи Чирчиқ тумани	4.8	187.9	3
2	41	Тошкент давлат техника университети	Куйи Чирчиқ тумани	5.0	187.5	33

Вилоятнинг абитуриентлари орасида аттестатдаги юқори кўрсаткичларини тестда тўплаган баллари билан таққослабмаганлар ҳам бор. Бу таълим ишидаги, ўқувчиларни ўқишга киришга тайёрланишдаги камчиликларини кўрсатди. Аттестатдаги ўртача баҳо юқори бўлса ҳам тестда жуда кам балл тўплаган абитуриентлар ҳақидаги маълумот қуйидаги жадвалда келтирилган.

Аттестат баҳоси ва тест бали орасидаги боғланишлар (салбий ҳол)

Тил	Ихт	Ўқув юрти номи	Туман номи	Атт.	Балл	Мактаб
1	40	Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти	Қибрай тумани	4.3	30.5	19
1	1	Тошкент автомобиль-йўллари институти	Юқори Чирчиқ тумани	4.2	30.5	1
1	49	Тошкент давлат иқтисодиёт университети	Чиноз тумани	5.0	30.5	26
1	1	Тошкент архитектура-қурилиш институти	Бўқа тумани	4.5	30.4	6
2	1	Тошкент автомобиль-йўллари институти	Юқори Чирчиқ тумани	4.1	29.7	23
2	48	Тошкент давлат аграр университети	Бўқа тумани	4.5	29.6	2
1	270	Тошкент олий ҳарбий техник билим юрти	Паркент тумани	4.0	29.5	22
1	29	Ўзбекистон Миллий университети	Юқори Чирчиқ тумани	4.3	29.5	26
1	16	Тошкент давлат аграр университети	Юқори Чирчиқ тумани	4.4	29.5	23
1	42	Тошкент давлат педагогика университети	Янгийул тумани	4.5	29.3	11
1	238	Тошкент давлат санъат институти	Чиноз тумани	5.0	28.7	1
1	2	Тошкент вилоят давлат педагогика институти	Чиноз тумани	4.0	28.7	34
2	1	Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти	Куйи Чирчиқ тумани	4.5	28.7	19
1	56	Тошкент автомобиль-йўллари институти	Бўстонлиқ тумани	4.4	28.5	19
1	56	Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти	Янгийул тумани	5.0	28.5	54
1	189	Тошкент давлат санъат институти	Қибрай тумани	4.2	28.4	22
1	1	Тошкент темир йўл транспорти муҳандислари институти	Тошкент тумани	4.5	28.4	10
1	48	Тошкент молия институти	Бўстонлиқ тумани	4.7	28.4	19
1	40	Тошкент давлат техника университети	Оҳангарон тумани	4.5	28.3	14
1	270	Тошкент олий ҳарбий техник билим юрти	Тошкент тумани	4.0	28.3	7
5	201	Тошкент давлат педагогика университети	Бўқа тумани	4.4	27.9	39
1	1	Тошкент давлат авиация институти	Оққўрғон тумани	4.7	27.4	6
1	4	Тошкент давлат аграр университети	Ўрта Чирчиқ тумани	4.1	27.3	23

Тошкент вилоятида аттестатдаги ўртача баҳоси «4» дан юқори бўлган 7752 абитуриент тест имтихонида 100 баллдан кам натижага эришган. Демак, уларнинг кўпчилиги ўз мақсадига эриша олмаган. Аттестатдаги баҳолар реал бўлишига эришиш керак.

Кўриниб турибдики, Тошкент вилоятида тестда эришилган ютуқлар билан бирга қатор ҳал этилмаган муаммолар мавжуд. Мактабларда таълим ишларини мукаммаллаштириш, таълим жараёнига замонавий педагогик технологияларни жорий этиш, ёшлар ўртасида касб танлаш ишларини етарлича олиб бориш талаб этилади. Айниқса, ёшларни тест технологиясига ўргатиш, билимни чуқур ва пухта ўзлаштиришга қизиқтириш, замон асосли ва чуқур билимга, мустақил фикр юритиш имкониятига эга бўлган ёшларни талаб этаётганлигини тушунириш керак.

М.МУХИТДИНОВ,
Давлат тест маркази директори

МУАЛЛИМ — ҚАЛБ МЕЪМОРИ

Муаллим — инсон қалби-га эзгулик уруғини экувчи миришкор. Муаллим миллатни тарбиялайди. Бу шарафли номни оқлаш ва улуглаш ушбу касб соҳибидан тинимсиз изланишни талаб этади. Шундагина у эл-юрти, маҳалладошларию ўз жамоаси, ўқувчилари орасида эъзозланади, ҳурмат, эътибор топади.

Биз ҳикоя қилмоқчи бўлган мўътабар устозлардан бири Гулсара Махмадиева ҳам ана шундай элда эъзоз топган муаллималардан бири ҳисобланади. У киши мана 23 йилдирки, Самарқанд вилояти Ургут туманининг Почибон қишлоғидаги 34-мактабда мурғак қалбларга эзгулик уруғини сочиш билан бирга немис тили фанидан сабоқ бериб келади.

— Менинг бу касбга бўлган меҳримни оширган инсон, — дейди Гулсара Махмадиева, — меҳрибон устозим Қўйсинтош Абдуалимовадир. Ўқувчилигимда у киши бизга чет тили фанидан сабоқ бераркан, меҳрибонлик билан бизга кўрсатган йўл-йўриқлари, насиҳатларини ҳали-ҳамон ёдимда сақлайман. Шу боис, ўзим ҳам ҳар жихатдан у кишига ўхшашга, болажонларга меҳр билан эътибор беришга интиламан.

Г.Махмадиева мактабда ўқитувчи бўлиш билан, олти фарзандни комил инсон қилиб тарбияламоқдалар. Ҳозирда бахтли оиланинг катта ўғиллари Ибрат шифокорлик касбининг сир-синоатларини ўрганиб, эл дардига малҳам бўлиш мақсадида тиббиёт билим юртида таҳсил олаётган бўлса, қизлари Зилола

онасига издош бўлиш ниятида Самарқанд Давлат чет тиллар университетининг иккинчи босқич талабаси. Кейинги ўғиллари Нодиржон эса юрт осойишталигига посбон бўлиш мақсадида ҳарбий бўлиш учун шу кунларда кириш имтиҳонларига тайёргарлик кўрмоқда. Қолган фарзандлари эса мактабнинг аълочи ўқувчиларидан.

Ҳа, инсоннинг эзгуликка йўғрилган қалби мисоли она ер. Унга ёшлиқданоқ қайси уруғни ташласангиз, ўша униб чиқади, бошқиси эмас. Ахир ота-боболаримиз ҳам эканнингни ўрасан, дея нақл қилишган. Шундай экан, доимо ёшларимизни эзгуликка ошно қилайлик. Токи улар юрт келажаги учун муносиб фарзандлар бўлиб етишсин.

Узоқ ОМОНОВ

Маълумки, дунё илм фани ривожига кўплаб аёл ижодкорлар ҳам самарали ҳисса қўшганлар. Бунга тарихдан кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Бу борада ўзбек аёлларининг ҳам хизматларини алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиз. Зеро, онамиз Тўмариснинг давлатни бошқариш йўлидаги тadbирлари, Амир Темурдек соҳибқироннинг ҳамфикр ва ҳаммаслаги бўлган Бибиҳоним, адабиётимизнинг улкан намоёндаларидан бўлган Нодира, Увайсийларнинг ижодларини бутун дунё тан олган. Бугун аёналар давом этмоқда. Зотан, оққан дарё оқмасдан қолмайди.

Муҳаббат опа Миркомилова ҳам ана шундай фидойи, меҳнатсевар ва юртимиз ривожига ўз ҳиссасини қўшаётган аёллардан биридир. У киши 1968 йилдан буюн ТДТУ, Тошкент кимё-техно-

олаётган ёшларга эса давлатимиз тили бўлган ўзбек тилида замонавий ўқитиш методларига асосланган дарсликлар яратилишига эҳтиёж пайдо бўлди. Маълумки, аналитик кимё фани деярли барча олий ўқув юртларида ўқитилади. Аммо афсуски, кейинги йилларда бу фан бўйича ўзбек тилида бирорта ҳам дарслик яратилган эмас эди. Рус тилидан таржима қилинган В.Н.Алексеевнинг шу соҳадаги дарслиги эса маънавий жихатдан эскириб қолган бўлиб, унда фанга доир янги маълумотлар етишмас эди. Шу камчиликларни эрта илган М.Миркомилова 1996 йилда давлат тилида "Аналитик кимё" дарслигини ёзишга эришди. Бу дарслик аналитик кимё фанининг замонавий маълумотлар билан бойитилганлиги, раво ва тушунарли тилда ёзилганли-

ЎХШАШ
ТАҚДИРЛАР

1940 йилда Тошкентнинг ахил ва тотув хонадонларидан бири—Қамолддин ва Қутбиниса оиласида қизалоқ дунёга келди. Қамолддин ака қизчасининг атак-чечак қилиб юришларини кўра олмади, "адажон" деган сўзларини эшита олмади.

Ўша йили қўлида 10 ойлик чакалоғи ва 4 ёшлик ўғилчаси билан 22 ёшли Қутбиниса ёлғиз қолади.

Қамолддин ака 1943 йили Украина яқинидаги Лутский областида қурбон бўлди. Лекин бу хабар Қутбинисага 1944 йил етиб келди.

Қутбиниса фарзандларининг бекам-кўст яшаши учун ҳаётини фақат меҳнат билан давом эттира бошлади. Ўғли Зухриддин 5-синфга чиққанда қизалоғи Қарахон 1-синфга қадам қўйди. Мактабда акаси сингари аёло баҳоларга ўқиди. Зухриддин 10-синфни битиргач, оилавий шароит туфайли ўқий олмади ва Қутбиниса опанинг ёнларига кирди, рўзгорга ёрдамлаша бошлади. Қизалоғи Қара эса ўша йили дардга чалиниб 2 йил ўқишдан қолиб кетди.

Қара ҳақиқатдан ҳам отаси орзу қилгандек ўткир зехли, қобилиятли қиз бўлиб улғайди. Тошкент Педагогика Олийгоҳига кириб, "Болаларни мактабгача тайёрлаш" йўналиши бўйича аёло баҳоларга битирди ва ўша йилдан бошлаб Акмал Икромов туманидаги 360-сонли болалар боғчасида тарбиячи бўлиб ишлай бошлади.

Қутбинисанинг файзли хонадонидан совчиларнинг қадамлари узилмай қолди. У Сиддиқжон исмли йигитга турмушга чиқди.

Чакқонгина Қарахон болалар боғчасидаги фаолиятини ҳам раҳбар сифатида давом эттирди. Шу аснода уларнинг ҳаётлари тинч-фаровон ўтди. Улар 4 қиз ва 4 ўғил кўришди. Аммо ойнанинг 15 қоронғу, 15 ёруғ, деганларича бор экан. Қарахонлар хонадонида кетма-кет бахтсиз ходисалар рўй берди. Улар 2 ўғилларидан жудо бўлдилар.

Қалбдаги бу жароҳатлар битмай туриб, Қарахон умр йўлдоши Сиддиқжон акадан ҳам айрилиб қолди. Ёлғиз аёл боши билан 4 фарзандини уйли-жойли қилди. Мана шундай машаққатли вазифани адо этишда у раҳбарлик қилиб келган жонжон 397-болалар боғчаси жамоаси ҳам маънавий, ҳам моддий қўллаб қувватладилар. Ўз ўрнида Қарахон мана шу жамоанинг равнақи учун ўз билимини, куч-ғайратини аямади. Боғчада 12 йил раҳбарлик қилди. Уни қўлдан келганча тумандаги энг ибратли, кўзга кўринган боғчалардан бирига айлантиришга ҳаракат қилди.

Ҳозирги кунда Қутбиниса опа фахрий бўлиб, фарзандлар ва набиралар даврасида роҳату фароғатда яшаб келмоқдалар...

Ирода ОДИЛОВА

Xotira

Сирдарёлик маорифчилар Ўзбекистон халқ ўқитувчиси Аъзамкул Мирзакулов номини эҳтиром билан ёдга олишади. Ўзим ҳам устоз суҳбатларини кўмсаб яшайман.

Аъзамкул ака чинакам халқ ўқитувчиси, билимдон мураббий, малакали инсон эди. Устоз ўзининг ярим асрдан зиёд умрини болалар таълим-тарбиясига бахшида этди. Ховос туманида туғилиб ўсган А.Мирзакулов ҳаётнинг барча аччиқ-чучугини, иккинчи жаҳон уруши заҳматларини ҳам кўрди. Урушдан қалаба билан қайтган муаллимнинг иш фаолияти Сирдарё туманининг бир қатор мактабларида кечди. Айниқса, туманнинг Беруний номидаги 36-ўрта мактабига у кишининг алоҳида хизматлари сингди. Бу даргоҳда устоз 34 йил раҳбарлик қилди. Шу муддат ичида туман миқёсидаги ўртамаиёна мактаб вилоят миқёсида-

УСТОЗ СУҲБАТЛАРИНИ СОҒИНАМИЗ

ги намунали илм масканларидан бирига айланди. Ўқувчилар турли фан олимпиадаларида, танлов ва беллашувларда совринли ўринларни эгаллай бошлади. Ўқитувчилар фаоллиги кескин ошди. Устознинг бу фидойи меҳнатлари муносиб тақдирланди. Унга "Ўзбекистон халқ ўқитувчиси" унвони ва "Мустақиллик" нишони топширилди.

Фидойи муаллим Аъзамкул Мирзакуловнинг бугунги кунда нафақат шоғирдлари, балки фарзандлари орасида ҳам у кишининг изидан бориб, ўқитувчилик касбини эъзозлаб келаётганлар бор. Тўнғич фарзанди Афзал — тарих ўқитувчиси, қизлари Дилшода — она тили ва адабиёти фани ўқитувчиси, Умида — бошланғич синф ўқитувчиси, набираси Шахноза ва келини Раъно ҳам муаллима. Ота изидан бораётган фарзандлари ва барча шоғирдлари ҳозирги кунда устоздан олган билим ва кўникмалари асосида сидқидилдан иш олиб бормоқдалар.

Бир инсон бошлаган иш кейинги авлодлар фаолиятида давом этаяптими, демак, бу инсон ёди ўчмасдир. Бу гап чин фидойи муаллим Аъзамкул Мирзакуловга ҳам тааллуқлидир.

Амакбой КҮЧАРОВ,
Ўзбекистон халқ ўқитувчиси

Яхши ўсгил, эл ичра яхшини
хор кўрмадим,
Яхши етган муродга,
ёмонни бор кўрмадим.

Бу мисралар сурхондарёлик шоир, Ўзбекистон Ёзувчилар уюмаси аъзоси, филология фанлари номзоди, Термиз Давлат университетининг доценти Болта Ёриевнинг "Яхшини хор кўрмадим" кўшиғидан олинди.

Ҳа, Болта Ёриев ўз асарларида ҳаммаша эзгуликни куйлайди.

Болта Ёриев 1941 йил Қумқўрғон туманидаги Арслонбойи қишлоғида туғилиб, ўсди. Ўрта мактабни битиргач, қишлоғидаги мактабда бир йил бошланғич синф ўқитувчиси бўлиб ишлади. Самарқанд Давлат университетининг ўзбек ва тожик филологияси факультетида таҳсил олгач, Болта Ёриев Сурхондарё вилоятининг ҳозирги "Сурхон тонги" газетаси муҳарририга ишга келди. Кейинчалик Денов туман газетаси муҳаррири, сўнг вилоят газетасида муҳаррир ўринбосари вазифаларида ишлади. 1991-1993 йилларда Ўзбекистон Ёзувчилар уюмаси Сурхондарё вилоятининг масъул котиби бўлди. Сўнгра

ЯХШИЛИК ҚҲҲЧИСИ

яна илмий-педагогик фаолиятга қайтди.

Шуни айтиш керакки, журналистик фаолияти унга ҳаётни, кишилар турмушини, уларнинг кураш ва интилишларини чуқурроқ ўрганишга ёрдам берди.

Болта Ёриевнинг 1995 йили нашр этилган "Қузда учган турналар" китобида "Жарқўтонда" манзума бор. Жарқўтон тарихий-археологик ёдгорлигидан ёш бола қабри топилган. Қабрга марҳум бола жасади ёнбошлатиб ёт-қизиби қўйилган, олдига эса, ўзи уйнаган ошиқлар териб қўйилган. Ана шу топилма ушбу асарга бадиий детал бўлиб хизмат қилган. Манзума муаллифи ёш кетган умрларга ачиниш билдиради, афсус чекади. Инсон дунёга келгач, орзу-умидларини рўёбга чиқариб яшаши зарурлигини таъкидлайди. Сўнг дунёнинг қалтис ўйинлари, инсонлар ўртасидаги низо, ниқоқлар ҳақида ўйга толиб, уни ошиқ ўйинига ўхшатади, инсонлар тақдирини, хусусият — хислатларини ошиқ ўйинидаги атамалар орқали

ифодалаб, ҳаёт ҳақида муҳим фалсафий ҳулосалар чиқаради.

1998 йили "Жайхун" нашриёти орқали Болта Ёриевнинг яна бир тўплами "Меҳрибон нигоҳ" номи билан чоп этилди. Бу тўпламдан унинг кўшиқлари, ривоят, ҳикоят ва бошқа турли йўналишдаги ижоди ўрин олган.

Шунингдек, республикада "Алпомиш" дostonи яратилганлигининг минг йиллиги муносабати билан шоир Болта Ёриев "Алпомиш ва Нармўмин Сухроб" дostonини яратди. Бу дoston вилоят "Алпомиш" жамғармаси мукофотига сазовор бўлди.

Б.Ёриев ёшлар ҳаётидан олиб ёзилган "Атиги бир кун" кичик драмасини ҳам эълон қилди. Унда ёшларнинг тўғри йўл топишлари, ақл билан иш кўришлари, айрим ёшларнинг эса адашиб, алданиб ёмонларга қўшилиб қолиши, бундан азият чекиши ва яхшилар таъсири гам-ўрлиги ҳамда кўмағида тўғри йўлга тушиб олишлари тасвир этилган. "Ёзувчи" нашриёти томонидан

яқинда Б.Ёриевнинг "Умидли дунё" деб номланган китоби чоп этилди. Бу асар сурхондарёлик азамат чўлқуварлар, 80-йиллар қатағони оғир қийноқларида қадди букилмаган мард юртдошларимиз, Истиқлолга кучоқ очган ва мустақиллигимизни мустаҳкамлашга фидокорона меҳнатлари билан ҳисса қўшаётган замондошларимизга бағишланган.

Биз Б.Ёриевни фақат шоир ва журналист сифатида эмас, балки ҳамкасб педагог, иқтидорли олим сифатида ҳам эътироф этамиз. Чунки у бадиий ижодий фаолиятини илмий-педагогик фаолияти билан қўшиб олиб боради, талабаларга ўзбек тили фанидан сабоқ бериб келади.

Болта Ёриев бугунги кунда янада фаоллик билан ижод этмоқда. Унинг академик лицейлар учун тайёрлаган "Нутқ маданияти" ўқув қўлланмаси нашрдан чиқиш арафасида турибди. Ўзи эса Термиз Давлат университети қошидаги Шеробуд академик лицейи, ижтимоий-гуманитар фанлар кафедрасида ишламоқда.

Юсуф Вализода ДАРБАНДИЙ

(Давоми. Боши
26 май сониди)

АСОСИЙ КУРС

учинчи дарс

About Myself.

(Ўзим ҳақимда)

"To be"-"бўлмок, бор" феълининг ҳозирги оддий замон формаси,

The Present Simple Tense.

"To be" феъли ҳозирги оддий замонда шахсларда тусланганда қуйидаги формаларга эга:

I **am** a student - мен талабаман
You **are** a student - сен талабасан
He **is** a student - у талаба
She **is** a student - у талаба
We **are** students - биз талабамиз
You **are** students - сизлар талабаларсиз
They **are** a students - улар талабалар

Бўлишсиз формасида «to be» феълининг маълум бир шахсда келган формасидан кейин "not" инкор юктамаси қўйилади.

I **am not** a student - мен талаба эмасман

He **is not** a student - у талаба эмас

Оғзаки нутқда "is not" "isn't" бўлиб талаффуз қилинади. Сўроқ формасида "to be" феълининг маълум бир шахсдаги формаси биринчи ўринга чиқади ва гапнинг охири кўтарилиш оҳангида талаффуз қилинади.

Are you a student? - Сен талабасанми?

Қисқа "ха" ёки "йўқ" жавоби берилади.

Yes, I **am**. ёки No, I **am not**.

Is she a student?—Yes, she **is**. No, she **is not**.

"Ўзим ҳақимда" мавзусига оид сўзлар

An engeneer - инженер
about myself - ўзим ҳақимда
20 years old - 20 ёшда
not married - уйланмаган,
турмушга чиқмаган
single - буйдоқ
to want - хоҳламоқ

1

ИНГЛИЗ ТИЛИ
САБОҚЛАРИ

was born - туғилган
in 1980 - 1980 йилда

(Инглиз тилида кўп ҳолларда йилларни иккига бўлиб айтади, яъни 1980 йилни ўн тўққиз саксон деб айтади).

Масалан: 1980-nineteen eighty.

A third year student - учинчи курс талабаси

a first name - исм

surname - фамилия

patronymic - шарифи

full name - тўлиқ исми, фамилияси ва шарифи

Let me introduce myself to you - ўзимни сизга таништирай

to be from - бирор жойдан келган бўлмок

who - ким

when - қачон

where - қаерда, қаерга, қаердан

which - қайси бири, қайсиниси

what - нима (бу сўздан кейин от келганда у "қандай" деб таржима қилинади).

ИНГЛИЗ ТИЛИДА САВОЛ ТУРЛАРИ

Инглиз тилида ҳам бошқа тилларидагидек тўрт хил савол турлари бор: 1) Умумий савол. 2) Танлов саволи. 3) Тасдиқ саволи. 4) Махсус савол.

1. Умумий савол қисқа жавобни, яъни "ха" ёки "йўқ" жавобларини талаб қилади. Бу саволни тузишда кесимнинг замонига қараб, биринчи ўринга ёрдамчи феъл ёки гапдаги "to be" феъли мос келган формада қўйилади ва гап охири кўтарилиш оҳанги билан талаффуз қилинади.

2

ҲАЁТ ХАВФСИЗЛИГИ АСОСЛАРИ

5-мавзу.ЗИЛЗИЛА

2-дарс

Одамлар юзлаб йиллар аввал ҳам зилзила кучини унинг келтирилган зарарига қараб аниқлашга ҳаракат қилганлар. Биз маълум бир жойда келтирилган зарар даражасини **зилзила кучи** деб атаймиз ва уни балларда ўлчаيمиз.

Зилзила кучи аниқ бир жойда зилзиланинг келтирилган зарар миқдори билан белгиланади. Зилзила кучи Меркалнинг 12 балли шкаласи ёрдамида ўлчанади. Ватанимизда бу шкаланинг бир тури "MSK-64" шкаласи қўлланилади.

Зилзиланинг "MSK-64" бўлган кучининг қисқача тавсифларини келтирамиз.

I Сезилмайдиган зилзилалар Ер тебранишининг кучи инсонлар сезадиган даражага етмайди. Уни фақат тебранишни кайд қилувчи махсус асбоблар — сейсмографлар ёрдамида кайд қилиш мумкин.

II Зўрға сезилувчи зилзилалар. Зилзила кучини бинонинг ичида ҳаракатсиз ҳолатда бўлган, айниқса, юқори қаватларда бўлган айрим одамлар сезиши мумкин.

III Ернинг кучсиз тебраниши. Зилзилани бино ичида бўлган одамларнинг айримлари, очик жойда бўлганлардан фақат тинч ҳолатда турганларгина сезади. Тебраниш гўё маълум масофадан юк машинаси ўтгандек туюлади. Синчков кузатувчи осма ҳолатда бўлган предметларнинг енгил тебраниши илғаб олади, биноларнинг юқори қаватларида тебраниш нисбатан кучлироқ бўлади.

IV Сезиларли тебраниш. Бино ичида бўлган одамларнинг аксарият қисми, очик жойдагиларнинг озчилиги сезади. Баъзан уйкудагилар ҳам уйғонади. Уй деразалари, эшиклар, идишлар енгил зириллайди. Осма ҳолатда бўлган анжомлар тебранади. Идишлардаги суюқликларда чайқалиш пайдо бўлади. Тўхтаб турган автотранспортдагилар ҳам сезиши мумкин.

V Уйғониб кетиш. Зилзилани бино ичидаги инсонларнинг ҳаммаси сезади. Уйкудагиларнинг аксарият қисми кўрқув аралаш уйғонади. Айримлар зудлик билан кўчага отилади. Хайвонлар безовта бўлади. Осма соатлар тўхтаб қолади. Мустаҳкам асосга эга бўлмаган айрим буюмлар йиқилади ёки сурилади. Яхши маҳкамланмаган эшик ва деразалар очилиб-ёпилади. Идишлардаги суюқликлар кучли чайқалади, қисман тўкилади.

VI Кўрқув босиш. Зилзилани бино ичидаги ва очик жойдаги ин-

сонларнинг ҳаммаси сезади. Кўпчиликни кўрқув босади ва уйдан ташқарига чиқишади. Ҳаракатдагилар мувозанатини йўқотади. Хайвонларда безовталиқ кўчади. Баъзан шиша буюмлар синиши мумкин, жавондаги китоблар тушиб кетади. Оғир мебеллар сурилади.

VII Бинолар шикастланиши. Кўпчилик инсонларда қаттиқ кўрқув пайдо бўлади. Автомобиль бошқараётганлар ҳам сезади.

Тепалик ва тоғолди зоналарида кўчки, ўпирилиш бўлади. Сув юзида тўлқинлар пайдо бўлиб, лойқаланади. Кудук сувлари сатҳи, миқдори ўзгариши кузатилади. Ер ости сувлари сизиб чиқиш ҳоллари бўлади.

VIII Биноларнинг кучли шикастланиши. Одамларни кўрқув ва саросима босади. Дарахт шохлари синидади, тупроқда бир неча сантиметри дарзликлар пайдо бўлади. Кувурлар пайвандланган жойларидан узилиб кетади. Хайкаллар ва ёдгорликлар жойидан силжийди. Ер ости суви ҳаракати кескин ўзгаради. Янги булоқлар пайдо бўлади.

IX. Биноларнинг батамом

O'zimizni o'zimiz asraylik!

шикастланиши. Аҳолининг ҳаммасини ваҳима босади. Хайвонлар кучли овоз чиқариб, бетартиб ҳаракат қилади. Ер ости кувурлари узилади, темир йўллар қийшади, сув омборлари шикастланади. Тупроқда 10 см гача дарзликлар пайдо бўлади. Қоялар кулайди, кўчкилар юзага келади. Хайкаллар, устунлар йиқилади.

X. Иншоотларнинг батамом бузилиши. Сув омборлари, тўғонлар, кўприкларда бузилиш бўлади. Ер юзаси ёрилади, тўлқинсимон паст-баландликлар пайдо бўлади. Ер ости иншоотлари бузилади. Қояларда тош кўчиши юзага келади. Канал, кўл ва дарёларда сувлар кучли чайқалади, янги сув ҳавзалари

пайдо бўлади.

XI. Талофат. Пўхта қурилган иншоотлар: кўприклар, уйлар, тўғонлар, темир йўллар жиддий шикастланади. Ер юзасида кенг ёриқлар, узилиш, силжиш каби деформацияланиш кузатилади. Тоғолди зоналарида кучли кўчкилар юзага келади.

XII. Ер рельефининг ўзгариши. Барча ер усти ва ости иншоотлари тўлиқ шикастланади. Ёриқлар пайдо бўлиб, рельеф буткул ўзгаради. Дарё ўзанлари ўзгаради. Ириқ тоғ кўчкилари бўлади. Янги кўллар пайдо бўлади.

Қайд қилинган 12 балли шкала мутлоқ шкала бўлмасдан, кейинги изланишлар давомида такомиллаштирилиб борилмоқда.

Шу ўринда яна бир савол туғилиши табиий. Одатда, сайёрамизнинг бирор бурчагида ер кимирласа, тебраниш Рихтер шкаласи бўйича 5 ёки 6 магнитудали кучланишда бўлди, деган маълумотни эшитиб қоламиз.

Хўш, Рихтер шкаласи нима? Бу сейсмик энергиянинг ўлчов бирлигига асосланган шкала бўлиб, зилзила гипоцентрида сейсмик тўлқин сифатида нурланган энергияни ўлчайди. Ўлчов бирлиги

қилиб магнитуда қабул қилинган. Ҳар иккала шкалани ўзаро солиштириб кўрадикан бўлсак, қуйидаги муносабат кўринишидаги жадвалга эга бўламиз:

Сиз неча балли зонада яшайтганингизни билиб олсангиз, асло зарар қилмайди. Қуйида берилган жадвалдаги кўрсаткичлар мутлоқ бўлмай, ҳар бир жойнинг табиий тузилиши ва заминининг хусусияти, ер ости сувлари сатҳига боғлиқ ҳолда бир балл (+/-) атрофида ўзгариши мумкин.

А.НУРҲУҲАЕВ, Фуқаро муҳофазаси институти бошлиқ муовини
З.ИЛЁСОВА, ўқитувчи

Рихтер шкаласи бўйича магнитуда MSK-64 шкаласи бўйича кучланиш	4,0-4,9	5,0-5,9	6,0-6,9	7,0-7,9	8,0-8,9
	IV-V	VI-VII	VIII-IX	IX-X	XI-XII
Ўзбекистон шаҳарларининг сейсмик фаоллиги (балларда)					
Андижон.	9	8	Олмалик.	8	
Ангрен.	8	7	Самарқанд.	8	
Бекобод.	8	7	Сирдарё.	7	
Бухоро.	7	7	Тошкент.	8	
Газли.	8	7	Термиз.	7	
Гулистон.	7	7	Учқўрғон.	9	
Жиззах.	7	7	Урганч.	7	
Каттақўрғон.	7	7	Фарғона.	8	
Китоб.	7	7	Чирчиқ.	8	
Марғилон.	8	7	Янгийўл.	7	
Наманган.	8	7	Қарши.	7	
Нукус.	6	7	Қўнғирот.	5	

Маълумки, ҳар бир давлатнинг мустақиллиги, келажаги ва тараққиётини таъминловчи асосий омил — унинг миллий истиқлол ғояси руҳида тарбияланган баркамол ёш авлодидир.

Ҳозирги даврга келиб, мазкур долзарб масала Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини ҳаётга тадбиқ этиш билан ўз ечимини топмоқда. Чўнқи таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш, уни ўтмишдан қолган эски мафкуравий қарашлар ва сарқитлардан тўла халос этиш, ривожланган демократик давлатлар даражасида, юксак маънавий ва ахлоқий талабларга жавоб берувчи юқори малакали кадрлар тайёрлаш мамлакатимизда ана шу Миллий дастур асосида изчиллик билан

камизнинг барча олий ўқув юрталари фаолиятининг асосий йўналишларидан бирига айланди.

Яратилаётган шароитлар, берилаётган имкониятлар эвазига энди институт ва университетларни шунчаки тугатиш эмас, балки у ердан билимли, салоҳиятли, етук мутахассис бўлиб чиқиш даври келди.

Биргина Тошкент молия институтининг йигирмага яқин магистрлари АКШ, Англия, Германия ва бошқа ривожланган давлатларнинг нуфузли университетларида тахсил олмоқдалар. Институтнинг бухгалтерия хисоби, салохиятли, етук мутахассислари молиялаштириш мутахассислари гуруҳларида тахсил олаётган бир қатор талабалар магистрлик дипломларини чет тилларида ҳимояга

ИЗЧИЛАМҚДА
ИМКОЖ БОР

амалга оширилмоқда.

Узлуксиз таълим тизимининг самарали фаолият кўрсатиши иқтидорли талабаларимизнинг энг ривожланган мамлакатлар нуфузли олий ўқув юрталарида таълим олишини, касб-хунар ва академик лицейларнинг барпо этилишини, янги технологияга асосланган лаборатория ускуналари ва информатсион технология воситалари (компьютер) билан жиҳозланган ҳамда дарсликлар билан таъминланган таълим муассасаларининг вужудга келишини қатъий қарор қилмоқда.

Табиийки, инсоният тараққий этиб, фан-техника ишлаб чиқариш технологиялари ва муносабатлари такомиллашиб борган сари ўз соҳасининг етук мутахассиси бўлган иқтидорли ва истеъодли ёшларга бўлган талаб шунчалик кучайиб боради.

Ҳар бир давлатнинг тараққиётини таъминловчи омил — унинг интеллектуал потенциали эканлигини инобатга олиб, иқтисодий ривожланган давлатлар сафидан ўрин олишга ҳаракат қилаётган мамлакатимизда иқтидорли ва истеъодли ёшларни излаб топиш ва уларни мақсадли тайёрлаш борасида талайгина ишлар амалга оширилди. Жумладан, иқтидорли талабалар билан ишлаш масаласи республи-

тайёрламоқдалар. Демак ёшларимизни ҳар томонлама етук мутахассис ва ўз соҳасининг билимдонли сифатида етишиб чиқишларида чет тилларининг ўрни ва роли бекиёсдир. Буни бугунги кун талаби яққол намоён этиб турибди.

Шу билан бирга ҳали қилинадиган ишлар кўлами ҳам талайгина.

Ҳозирги таълим олувчини муайян касбга ўргатиш баробарида шу соҳадаги янги маълумотларни излаб топиш ва ўзлаштириш кўникмасини шакллантириш зарур. Соддароқ қилиб айтганда, билим излашга ўргатмоқ даркор.

Кафедрамиз фаолияти миллий тажрибанинг таҳлили ва таълим тизимидаги жаҳон миқёсидаги ютуқлар асосида тайёрланган ҳамда юксак умумий ва касб-хунар маданиятига, ижодий ва ижтимоий фаолликка, ижтимоий-сиёсий ҳаётда мустақил равишда мўлжални тўғри ола билиш маҳоратига эга бўлган, истиқбол вазифаларини илгари сурш ва ҳал этишга қодир кадрларнинг янги авлодини шакллантиришга йўналтирилгандир.

Х.КОМИЛОВА,

М.АРИПОВА,

Тошкент молия институти

чет тили кафедраси

ўқитувчилари

ЗАРАР КЕЛТИРАЁТГАН МОЖАРО

Исроил ва Фаластин мухториятининг вакиллари Якин Шарк можароси бўйича ўтказилаётган музокараларнинг иккинчи босқичига тайёргарлик кўрмоқдалар. Хабарларга қараганда, музокараларнинг биринчи босқичида томонлар бир-бирига ён босмаганлиги боис, у деярли самарасиз тугади. Ҳозирда ўзаро можаро туфайли икки томоннинг иқтисодий зарар кўриши ҳам кузатилмоқда. Исроил савдо палатасининг билдиришича, сўнгги саккиз ой ичида мамлакат икки миллиард доллар миқдорида зарар кўрган. Фаластин молия вазирлигининг маълум қилишича, биргина апрел ойида савдо ва иш ҳақи тўловларининг ўзидан 20 миллиард долларлик зиён бўлганлиги қайд этилди.

АҚШ-ХИТОЙ МУНОСАБАТЛАРИ

Якин фурсат ичида Кўшма Штатлар президенти Жорж Буш мамлакат Конгрессида Хитой билан савдо муносабатлар борасидаги тартибни бир йилга қайтадан бошлаш тўғрисида мурожаат этиши керак. Унинг фикрича, эркин савдо Хитойдаги озодликни ҳаракатга келтирувчи куч бўлиб хизмат қилади. Икки давлат муносабатлари Американинг «ЕР-3» жосус самолёти борасида ҳам мувофиқлашганини кузатиш мумкин. Сабаби, унинг имкониятини йўқотган ҳарбий ҳаво учоғи океан ортидаги ватанига қисмларга бўлиниб, юк ҳаво кемасида олиб кетиладиган бўлди.

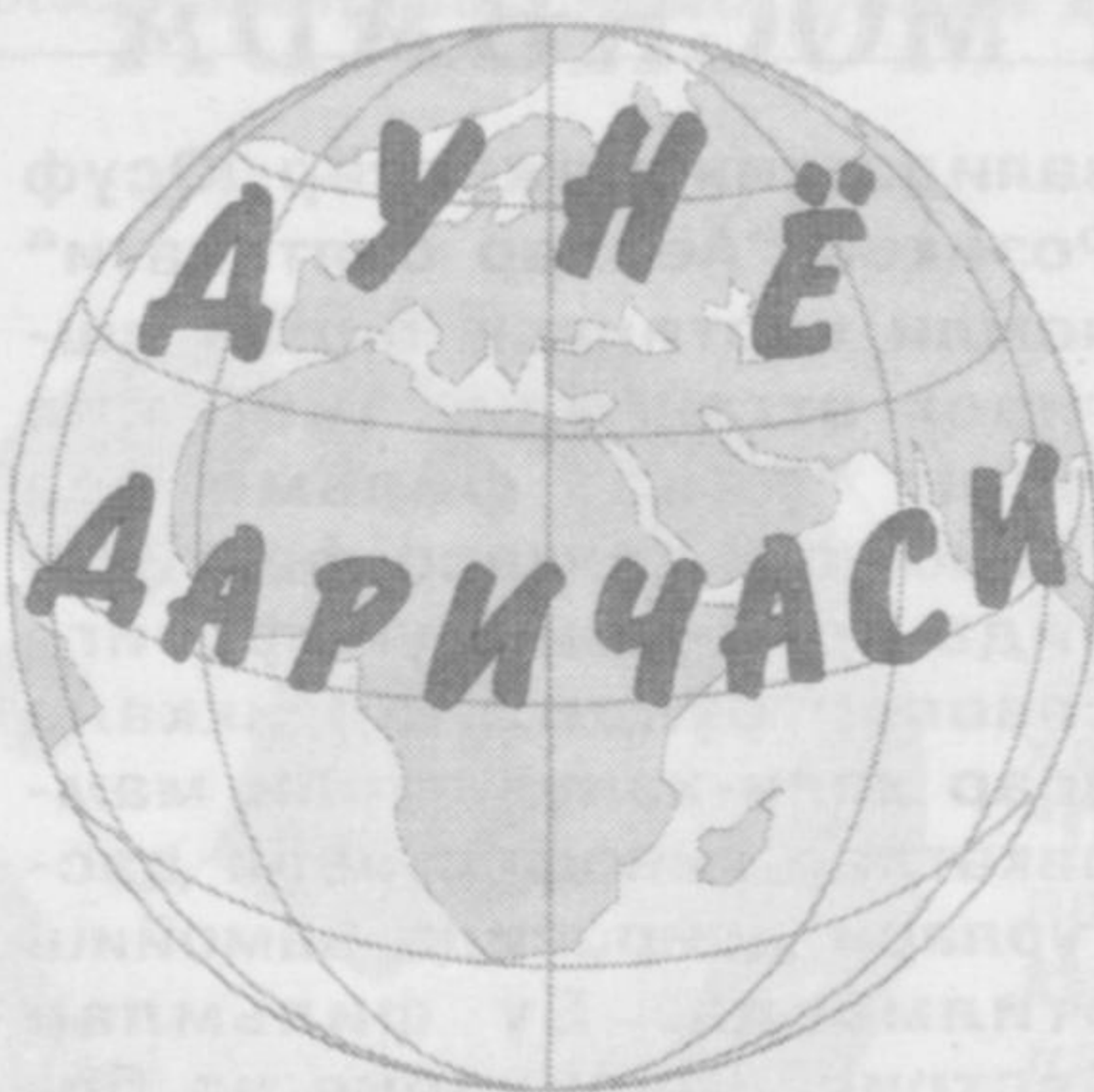
ПРЕЗИДЕНТ ТЕВАРАГИДАГИ ЖАРАЁН

Айни пайтда Индонезия парламенти президент Абдурахмон Воҳидга нисбатан импичмент эълон қилиш масаласини муҳокама этаётганлиги боис, мамлакатдаги жараён кескинлашиб бормоқда. Президент эса ўзига қўйилаётган порахўрлик ва вазифасини суистеъмол қилиш айбларини рад этган. Унинг минглаб тарафдорлари бўлса парламент биносини қуршаб олишга ҳаракат қилишлари оқибатида полиция билан тўқнаш келмоқдалар. Шунингдек, бундай норозилик ҳаракатлари президент тутилган Ява оролида ҳам кузатилган.

Агар парламент томонидан импичмент қабул қилинса, у ҳолда Индонезия Халқ ассамблеяси Воҳид истеъфоси масаласини август ойида кўриб чиқади.

ЖАЗО ЧОРАЛАРИ

Америка Кўшма Штатлари Ироққа нисбатан келгуси ҳафтадан бошлаб жорий этмокчи бўлган янги жазо чораларини бекор қилди. Аммо, Буюк Британия билан биргаликда ҳозирга қадар Ироққа қўллаб келаётган санкциясининг муддатини ярим йилга узайтирди. Бундан мақсад Ироқда қурол-ярқ ишлаб чиқарилишига қарши курашишдир. Лекин, бошқа давлатлар унинг жазо чораларини бекор этишини сўрамоқдалар. Боиси, бундан тинч аҳоли ҳам жабр кўрмоқда.

ЧЕЧЕН ҚУРБОНЛАРИ

Чеченистондаги жангариларни тугатиш операциясини амалга оширишда иштирок этаётган федерал кучлар таркибида йўқотишлар кузатилмоқда. Кун кеча Грозний шаҳридаги бозорда беш нафар рус ҳарбий хизматчиси отиб ўлдирилган. Шунингдек, ертўлалардан ҳам одамларнинг жасадлари топилмоқда. Бу жиноятларда Федерал кучлар жангариларнинг қўли бор, дея фикр билдирмоқдалар.

Россия Федерацияси президентининг ёрдамчиси Сергей Ястржембский эса 1999 йилнинг октябридан бошлаб 2001 йилнинг 15 майига қадар Чеченистондаги жанглار туфайли 3096 нафар ҳарбий хизматчи ҳалок бўлганлиги ҳақида маълумот берди.

Nobel mukofoti sohiblari

ланди.

Нобел қўмитаси томонидан ушбу мукофот берилган бошлангандан буён жуда кўп атоқли олимларнинг номзодлари кўриб чиқилган, лекин улар яратган кашфиётлар ва илмий ғоялар ҳамда қўлга киритган ютуқларнинг ҳаммаси ҳам Нобел жамғармаси низомида кўрсатилган шартларга тўғри келмаган. Баъзи ҳолларда эса Нобел қўмитаси экспертлари томонидан бироз чекинлишлар ҳам бўлган. Худди шундай ҳолат XIX асрнинг иккинчи ярмида яшаб, ижод қилиб ўтган ва ўз даврида кимёвий синтез соҳасида кўзга кўринган олим Адольф Байер билан юз берди. Шогирди Э.Фишер Нобел мукофоти соҳиби бўлгандан сўнг орадан уч йил ўтгач А.Байер ҳам шу олий мукофот соҳиби бўлди.

Бугунги кунда А.Байернинг номи кўпчиликка табиий бўёқларни синтез қилган олим сифатида яхши таниш. 1865 йилдан бошлаб ўн йилдан кўпроқ вақт у шундай бўёқларнинг тузилиши ва уларнинг олиниши бўйича турли усулларни ихтиро қилди.

элементлар билан бирикмалар ҳосил қилади. Гриньяр ўз тадқиқотлари давомида синтез қилиш мумкин бўлган ва алоҳида хусусиятларга эга бўлган бошқа моддаларни ҳам аниқлади.

XX асрнинг бошларида Гриньяр томонидан кашф қилинган реактивлар ҳозирги кунда ҳам кимёвий синтезнинг деярли ҳамма соҳасида қўлланиб келинмоқда. Ушбу реактивлар ёрдамида турли спиртлар, элементоорганик бирикмалар ва бошқа ҳар хил моддалар олинмоқда. Органик кимё соҳасида кенг тадбиқ қилинаётган кашфиётлари учун Виктор Гриньяр 1912 йили Нобел мукофотида сазовор бўлди.

Шу йили кимё соҳасидаги Нобел мукофоти В. Гриньяр билан биргаликда органик катализ усуллари билан танилган ҳамда синтетик кимё ва синтез соҳаларида кўзга кўринган олим Пол Сабатьега ҳам насиб қилди. У ўз илмий фаолиятининг элли йилини Тулуза университетидан ўтказди. Унинг асосий илмий ишлари катализ усуллари яратиш билан боғлиқдир. Са-

Кимёвий синтез фидойийлари

унинг илмий кашфиётлари бутун оламда тан олинди.

Унинг кимё фани ривожига қўшган буюк хизматлари зое кетмади ва Пол Флори 1974 йили Нобел мукофотида сазовор бўлди.

Маълумки, кимёвий анализ ва синтез бир-бири билан узвий боғлиқдир. Кимёвий анализ деганда, бирор оддий модда элементларидан катализлар ёрдамида бошқа бир мураккаб модда ҳосил қилиш жараёни деб қараш мумкин.

Атоқли немис олими Эмил Герман Фишер ўз илмий фаолиятида айнан углеводлар ва биокимё учун катта аҳамиятга эга бўлган бошқа моддаларни синтез қилиш билан глюкоза ва фруктозаларни кашф қилди. Фишер ўзи тўплаган илмий маълумотлар асосида сахароидларни мужассамлашган тартибли гуруҳларга ажратиб чиқди. Унинг бу ғояси тез кунда кимёгарлар томонидан илик кутуб олинди. 1889 йилдан бошлаб эса Фишер оксидли моддаларни ўрганишга киришди ва шу йўлда бу моддаларнинг асоси бўлган аминокислоталар анализи ҳамда бўлиниши билан боғлиқ янги усулни яратди. 1902 йили у аминокислоталарнинг қандай қилиб бир-бири билан боғланиб гигант биополимерлар ҳосил қилишини аниқлади. Кимё соҳасидаги бундай катта кашфиётлар Э.Фишерни бутун дунёга танитди ва унга шон-шухрат келтирди. 1902 йили Нобел қўмитасининг қарори билан Э.Г. Фишер фан соҳасидаги олий мукофот билан тақдир-

Лекин, немис олимнинг олган натижаларини саноатда ишлаб чиқаришга тадбиқ қилиш қийин бўлди. Фақат 1890 йилга келибгина арзон ва сунъий бўёқ ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

Бундан ташқари Байер ароматик бирикмалар ҳисобланган ва бензолдан ажратиб олинган хушбўй гидро бирикмаларни (гидроаромат) ўрганиш борасида ҳам кўплаб илмий рисоаларга эълон қилди. Хушбўй гидро бирикмаларга мисол қилиб, табиий моддалар ҳисобланган терпен ва камфорларни келтириш мумкин.

Адольф Байер кимёнинг деярли барча соҳасида илмий фаолият кўрсатган универсал олим эди. XIX асрнинг энг кўзга кўринган олимларидан бири А. Байер органик бўёқлар ва хушбўй гидро бирикмаларни кашф қилиш соҳасидаги буюк ишлари учун 1905 йили кимё соҳасидаги Нобел мукофотида лойиқ деб топилди.

Кимёвий синтетиканинг асосий масалаларидан бири маълум бир атомларнинг бирор молекулада мужассамлашишига олиб келадиган реакцияларни ўрганишдир. Бу турдаги реакцияларни ўз вақтида Лион университети профессори бўлган Виктор Гриньяр кашф қилган. Бу олимнинг илмий фаолияти асосан элементар органик бирикмаларни ўрганиш билан боғлиқ. Бундай органик бирикмалар ўз молекуласида углевод ва водород кабилар билан бир қаторда бевосита углевод билан боғлиқ бўлган ҳар қандай (азот, кслород, олтингугурт ва гологенлардан ташқари)

батъе биринчи бўлиб металлнинг катализ хусусиятлари тўғрисидаги ғояни илгари сурди. У ўз шогирдлари билан гетероген катализаторлари (кимёвий реакцияни тезлатадиган металл порошок) ни ишлаб чиқди. Тажрибалар ёрдамида никел, кобальт, платина, темир, мис ва бошқа турли металллар ҳамда уларнинг оксидлари ва қотишмалари чуқур ўрганилди. Бу катализларнинг асосий вазифаси органик молекулаларга водородни қўшиш ёки ажратиб олишдан иборатдир.

Водородни қўшиш (гидридлаш) кимёвий технологияда кенг қўлланиб келаётган жараёнлардан биридир. Шу йўл билан катта босим ва юқори температурада атмосфера азотидан аммиак ёки кўмрдан суюқ углеводородлар олинади. Пол Сабатье асос солган катализли гидридлаш энгил шароитларда суюқ усимлик ёғларидан каттик моддалар олиш имконини ҳам беради. Бунга мисол қилиб, маргарин ишлаб чиқаришни келтириш мумкин.

Порошоксимон катализаторларнинг органик синтез соҳасига кириб келиши кимёвий технологияда катта янгиллик бўлди.

Фикримизни кейинги мақолада давом эттирамиз.

Абдумажит ТўРАЕВ,
Физика-математика фанлари номзоди, Ўзбекистон Физика жамияти ҳайъати аъзоси

КАСАЛЛИККА ҚАРШИ АНЖУМАН

Вена шаҳрида бутун дунё бўйича семириш касаллигига қарши курашиш тўғрисида халқаро конференция бўлиб ўтди. Мутахассисларнинг фикрича, ҳозирга келиб ушбу хасталик эпидемия тусини олмоқда. Маълумотларга қараганда, ер юзида уч юз миллиондан ортиқ киши ўзидаги ортиқча вазндан азоб чекар экан. Уларнинг ҳар уч нафардан биттаси эса ривожланаётган давлатлар фуқароси ҳисобланади. Шунингдек, анжуман доирасида инсон организмидagi моддалар алмашинувининг бузилиши масаласи ва гиёҳванд моддаларнинг инсонларга етказётган зарарли оқибатлари ҳам муҳокама этилди. Мазкур халқаро форум раиси Херман Топлакнинг фикрича, семишлик даволашдаги энг мақбул усул, инсон ўзида парҳезни ушлаши ва жисмоний машқларни мунтазам бажаришидан иборат.

ЯНГИ РАҲБАР

Россиядаги йирик компаниялардан ҳисобланмиш Газпром директорлар кенгаши Рэм Вяхиревни ишдан бўшатишга қарор қилди. Унинг ўрнига эса ҳозирги энергетика вазирининг ўринбосари Алексей Миллер тайинланди. Вяхирев 1992 йилдан буён ушбу компанияга раҳбарлик қилиб келган эди. Танқидчиларнинг фикрича, Газпромда нотўғри бошқарув тизими жорий этилиб, уруғ-аймоқчилик ҳамда коррупция жиноятчилиги авж олган эмиш. Би-Би-Си мухбирининг хабар қилишича, янги раҳбар сайлаш жараёни, худди, президентлик сайловларининг иқтисоддаги кўринишини билдиради. Айни пайтда компанияда уч юз мингга яқин ишчи фаолият кўрсатаётган бўлиб, у барча солиқлардан бюджетга келиб тушадиган даромаднинг бешдан бир қисмини тўлайди.

БИРЛАШГАН ЎЗАР

Македониядаги етакчи партиялар тинчликка эришиш учун ўзаро ҳамкорликни қайтадан тиклашмоқчи. Бу ҳақда Европа Иттифоқининг ташқи сиёсат масалалари бўйича мувофиқлаштирувчиси Хавьер Солана билан минтақадаги вазият хусусида бўлиб ўтган учрашувдан сўнг келишиб олдилар. Айни пайтда эса ҳукумат қўшинлари албан жангариларини эгаллаб олган ҳудудларидан сиқиб чиқариш учун жарг олиб бормоқдалар.

НАРХ ОШИШИ ТЎХТАТИЛАДИМИ?

Калифорния штати ҳокимлигининг электр энергияси нархи ўсишини тўхтатиш тўғрисидаги талабини президент Жорж Буш рад этди. Унинг фикрича, электр нархининг оширилиши бу борада юзага келган муаммоларни бартараф этишда ёрдам беради. Лекин, президент калифорниялик кам таъминланган оилаларга электр энергияси тўловини тўлашларига ёрдам бериш мақсадида Конгрессдан 150 миллион доллар миқдорида маблағ ажратилишини сўраб, мурожаат этишга ваъда берди.

ЎЗБЕК КИНОИЖОДКОРЛАРИ МОСКВАДА

Москвада Мустакил Давлатлар Ҳамдўстлиги ва Болтиқбўйи мамлакатлари миллий кинематографларининг бешинчи форуми очилди. Унда ўзбек киноижодкорларидан иборат делегация ҳам иштирок этмоқда.

Марказий кинематографлар уйида конфедерация раиси Рустам Ибрагимбеков ушбу анжуманни очар экан, "мустақиллик мустақамлана боргани сари киноижодкорлар бир-бирларининг муваффақиятларини юқори баҳолаб боришаётганини" қайд этди.

Россия Федерацияси маданият вазири Михаил Швидкой МДХ ва Болтиқбўйи мамлакатлари кинематографларининг бундай ижодий мулоқотини давом эттириш жуда зарурлигини таъкидлади.

Анжуман дастури доирасида кейинги икки йил ичида суратга олинган салкам 80 та ҳужжатли ва бошқа жанрлардаги фильмлар намойиш этилади. Улар орасида ўзбек киноижодкорлари яратган бир неча асарлар ҳам бор.

Маълумки, ўтган йили Москва халқаро кинофести-

валида кинорежиссёр Юсуф Розиков "Аёллар салтанати" номли картинаси билан иштирок этган эди. 1999 йил унинг "Воиз" фильми эса "Киношок" халқаро фестивалида гран-при мукофотида сазовор бўлди. Ҳар иккала асар ҳали-ҳануз турли мамлакатлар кинофестивал дастурлари доирасида намойиш этилмоқда. Бу фильмлар Австрия, Швейцария ва бошқа қатор мамлакатлар прокатлари томонидан сотиб олинган.

"Жаҳон" АА

Кўшиқсеварлар орасида Нилуфар Раҳматова анча танилиб қолди. Чунки унинг ҳеч кимникига ўхшамаган жозибадор овози, мумтоз ва эстрада йўналишига ҳам бирдек мос келадиган ўз услуби бор. Нилуфар Раҳматова кўшиқ яратишда унинг куйи билан бирга шеърига ҳам катта аҳамият беради. Шунданми, унинг кўшиқларида эндигина чиқиб келган ёки халққа озми-кўпми кўшиқлари билан танилиб улгурган кўшиқчиларникига нисбатан маъно, мазмун юқори. Нилуфар "Нихол" мукофоти совриндори. У кўшиқчилик масъулиятини чуқур ҳис қилади ва бугунги кунда мана шу масъулиятни ҳис қилиб, кўшиқ яратмоқда, куйламоқда. Нилуфар Раҳматова билан суҳбатимиз куйидагича кечди.

"ТУРНАЛАР" ҚЎШИҒИ
ЭЛГА ТАНИТДИ

— Биринчи бор катта сахнага қайси кўшиқни куйлаб чиққансиз?

— Биласизми, болалигимданоқ катта-кичик сахналарда кўшиқлар куйлаб юрганман. Турли танловлар, фестивалларда қатнашганман. Чунки ўзингиз ҳам биласиз, мактаб даврида жуда кўп кўрик-танловлар, турли мавзулардаги тадбирлар ўқувчиларнинг куй-кўшиқларисиз ўтмайди. Лекин, мен том маънода катта сахнага Лобар Омонова шеъри билан айтиладиган "Турналар" кўшиғини куйлаб чиққанман.

— Айни кунларда мухлисларга қандай кўшиқлар ҳада этмоқчисиз?

— Ҳозир бир неча янги кўшиқлар устида ишламоқдаман. Янги кўшиқларимни мустақиллигимизнинг 10 йиллиги арафасида мухлисларга тақдим этмоқчиман. "Муҳаббат" деб аталган альбомим тайёр бўлди. Яна мумтоз куй-кўшиқлардан тuzилган альбомим устидаги ишларни ҳам тугатиш арафасидаман.

— Кўшиқчилар жуда кўпайиб кетди, деган гаплар бўлмоқда. Бу фикрга муносабатингиз?

— Ростини айтганда, аввал ҳам кўшиқчилар кўп бўлган. Лекин уларни ҳеч ким бугунги кундагидек қўллаб-қувватламаган. Балки бу фикрим нотўғридир. Ҳозирги кунда ҳақиқий санъаткорлар эмас, ҳаваскор кўшиқчилар кўпайиб кетган. Уларнинг санъат сахнасида кўпроқ яшаб қолишларини эса вақт кўрсатади.

— Мухлисларга тилакларингиз.

— Ҳамма кимгадир керак, тиргак, дўст ва меҳрибон бўлиб яшасин.

Шерзод АҲМАТОВ суҳбатлашди.

"АНДИЖОН
БАҲОРИ — 2001"

Мустақиллигимизнинг 10 йиллиги ҳамда Оналар ва болалар йили муносабати билан жойларда турли тадбирлар, фестиваллар ўтказилмоқда. Шундай фестиваллардан бири Андижон шаҳрида бўлиб ўтди.

Маданият ишлари вазирлиги, "Ўзбектеатр" ижодий ишлаб чиқариш биросмаси, "Соғлом авлод учун" халқаро хайрия жамғармаси ва республика Театр ижодкорлари уюшмаси ҳамкорликда ўтказган ушбу фестивалда Қозоғистон, Қирғизистон ва Тошкент шаҳри ҳамда барча вилоятлар театрлари қатнашдилар. "Андижон баҳори-2001" деб номланган фестивал қатнашчилари бўлган театр жамоалари истиқлол, миллий қадриятлар, урф-одатлар, дўстлик, тинчлик, санъат, соғлом турмуш тарзи, ҳаётий муммоларни ўз спектакллари орқали олиб чиқиди.

Томошалар Бобур номидаги Андижон вилоят мусиқали драма театрида, А.Бакиров номи ёшлар театрида томошабинлар ҳукмига ҳавола этилди. Ушбу фестивал фақат театр томошалари билан чекланиб қол-

мади. Йиғилганлар драматургия, спектаклларда замон қаҳрамонлари талқини, актёрлар ижроси каби бир қатор масалаларда давра суҳбатлари, семинарлар ўтказилди. Бир-бирлари билан фикр алмашишди.

Фестивалга олиб келинган спектакллар орасида Сурхондарё вилояти мусиқали театр жамоасининг драматург Х.Хурсандов қаламига мансуб "Ўлдинг, азиз бўлдинг", Муқимий номидаги ўзбек Давлат мусиқали театрининг "Супер қайнона", Бобур номи Андижон вилояти театрининг Усмон Азим сценарийси асосида сахналаштирган "Алпомишнинг қайтиши" каби сюжетлари бир-биридан тамомил фарқ қилувчи, кишига маънавий қувват берувчи томошалари бор эди.

"Андижон баҳори — 2001" фестивали бундан икки йил аввал илк бор ўтказилган эди. 30 майда якунланган фестивал энди анъанавий бўлиб қолиши, шубҳасиз.

Руслан СОЛИЕВ

ШЕЪР ВА
НАВО КЕЧАСИ

тон-пресс" мухбирига. — Бу учрашувлар икки вилоят адабий муҳитини бир-бирига янада яқинлаштиради.

Адабий кечада хоразмлик ижодкорлардан Комил Аваз, Бибисора Отаева, Исроҳил Ёкубов, Гавҳаржон Ибодуллоева сингари шоирлар ўз ижодларидан намуналар ўқиб беришди. Сўнг хоразмлик санъаткорлар ўз кўшиқлари билан йиғилганларни хушнуд этишди.

Хоразм адабиёти ва санъати кунлари вилоятнинг Каттакўрган, Паст Дарғом ва Самарқанд туманлари меҳнатқашлари ҳузурида ҳам бўлиб ўтди. Меҳмонлар Самарқанднинг табаррук қадамжоларини зиёрат қилишди.

Самарқанд вилояти
"Туркистон-пресс"

БОЛАЛАР
КЎРГАЗМАСИ

Кеча пойтахтимиздаги Ўзбекистон Давлат санъат музейида 1 июнь — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунига бағишлаб, катта байрам ўтказилди. Унда меҳрибонлик уйлари, мактаблар, боғчалар, коллеж ва турли ўқув муассасаларида таълим-тарбия олаётган болалар, аълочи ўқувчи-ёшлар ҳамда уларнинг ота-оналари иштирок этишди.

Тадбирда сўзга чиққан меҳмонлар, мустақил юртда ўсаятган ёшларимиз, айниқса меҳрибонлик уйларида тарбия топаётган болалар ҳар бир ота-онанинг фарзанди эканлиги, керакли пайтда уларга маънавий ва моддий томондан ёрдамлар бериш асосий бурч ҳамда вазифалардан эканлигини алоҳида таъкидлаб ўтишди.

Байрам ниҳоясида ногирон болалар томонидан чизилган турли расм ва портретларнинг кўргазмаси иштирокчиларга намойиш этилди.

Б.БОТИРОВ

Куни кеча Ўзбекистон бадий академиясида "Греция-Ўзбекистон. Қадимий маданий алоқалар" деб номланган кўргазма очилди.

Бизнинг қадимий ва бой тарихга эга бўлган шаҳарларимиз, турли тепаликларимиз мавжуд. Олимларимиз у ерларда жаҳон ҳамжамияти, Япония, АҚШ, Германия, Франция каби бир қатор давлатлар олимлари билан ҳамкорликда археологик текшириш ва қазилш ишларини олиб боришмоқда.

РЕСПУБЛИКА ЁШ ТОМОШАБИНЛАР ТЕАТРИНИНГ ИЮНЬ
ОЙИДА ҚЎЯДИГАН ТОМОШАЛАРИ

Кун, ой, йил	Бош.вақт	Спектакл номи	Муаллиф	Режиссёр
01.06.2001	11.00 да	"Наврўз ва бойчечак"	А.Обиджон	Г.Нажидова
02.06.2001	11.00 да	"Наврўз ва бойчечак"	А.Обиджон	Г.Нажидова
04.06.2001	11.00 да	"Наврўз ва бойчечак"	А.Обиджон	Г.Нажидова
05.06.2001	11.00 да	"Ўрмон машмашаси"	С.Сирожиiddинов	О.Салимов
06.06.2001	11.00 да	"Дарбадар Ғариб"	Ф.Аминов	А.Хожикул
07.06.2001	11.00 да	"Ғап йўқ кўзичок"	С.Сирожиiddинов	Л.Саъдуллаев
08.06.2001	11.00 да	"Ўрмон машмашаси"	С.Сирожиiddинов	О.Салимов
11.06.2001	11.00 да	"Ўрмон машмашаси"	С.Сирожиiddинов	О.Салимов
12.06.2001	11.00 да	"Бир бор экан..."	Ж.Маҳмудов	Ж.Маҳмудов
14.06.2001	11.00 да	"Ғап йўқ кўзичок"	С.Сирожиiddинов	Л.Саъдуллаев
15.06.2001	11.00 да	"Ғап йўқ кўзичок"	С.Сирожиiddинов	Л.Саъдуллаев
18.06.2001	11.00 да	"Қайнар хумча"	Тўлқин	О.Шарипов
19.06.2001	11.00 да	"Қайнар хумча"	Тўлқин	О.Шарипов
20.06.2001	11.00 да	"Тиниб тинчимас бувижон"	Л.Саъдуллаев	Л.Саъдуллаев
21.06.2001	11.00 да	"Тиниб тинчимас бувижон"	Л.Саъдуллаев	Л.Саъдуллаев
22.06.2001	11.00 да	"Наврўз ва бойчечак"	А.Обиджон	Г.Нажидова
26.06.2001	11.00 да	"Балли улукча"	Рўзимухамедов	О.Шарипов
27.06.2001	11.00 да	"Балли улукча"	Рўзимухамедов	О.Шарипов
28.06.2001	11.00 да	"Наврўз ва бойчечак"	А.Обиджон	Г.Нажидова
29.06.2001	11.00 да	"Наврўз ва бойчечак"	А.Обиджон	Г.Нажидова

КЎРГАЗМАЛАР ҚЎЙИЛМОҚДА

Греция ташқи ишлар вазирлиги ва Грециянинг Москвадаги элчихонаси ташкил этган ушбу кўргазмада Искандар Зулқарнайн даври ва маданияти, санъати ҳамда антик Бактрия даврига оид 100 дан зиёд экспонат—монументал ҳайкалтарошлик, деворий расмлар, кулолчилик, қадимги тангалар ва бошқа турли намуналар биринчи марта

мукаммал равишда намойиш этилмоқда.

Мазкур тўплам Санъатшунослик институти экспедицияси томонидан Ўзбекистоннинг жануби, Сурхондарё вилоятида қирқ йил мобайнида олиб борилган археологик қазилмалар давомида йиғилган. Холчаён, Далварзинтепа, Айритом, Кампиртепа шахристонлари ўтмишда

қадимги давлатлар—Грек-Бактрия подшолиги ва Кушон империясининг марказлари эди.

Кўргазма экспонатларида антик давр Ўзбекистон санъатида грек маданияти анъаналарининг ўйғунлашганлигини яққол кўришимиз мумкин. Бу ерда шунингдек, Холчаён ва Далварзинтепадаги Будда ибодатхоналари ҳайкалтарошлиги, терракота, кулолчилик, деворий расмлар, меъморий намуналар, маиший буюмлар намойиш этилмоқда.

ШВЕД
КИНОСИНИ
КЎРГАНМИСИЗ?

Республикаимизда Оврупа киноси кунлари ўтаётган шу кунларда пойтахтимизда яна бир ажойиб тадбир ҳам бўлиб ўтди. Швейцариянинг Москвадаги элчихонаси, Ўзбекистондаги консуллиги ўтказётган бу тадбир "Швед киноси кунлари" деб номланди.

Швейцария кино саноати билан, яъни бадий фильмларни суратга олиш, уни бошқа давлатларга сотиш каби масалалар билан бошқа давлатларга нисбатан жуда кеч шугуллана бошлади. 1930 йилларнинг бошида овозсиз кинолар ишлаб, кенг жамоатчилик фикрига ҳавола этган швед киноижодкорлари бугунги кунда ҳам турли жанрдаги, жамият ва инсоният тақдир бўлган масалаларга чуқур ёндашиб, фильмлар ишлаб чиқармоқда.

Тўғри, швед киносаноатчилари ва санъаткорлари Ҳолливуд киносанъаткорлари каби кўп ва хўп фильмлар яратишмайди, лекин уларнинг жаҳон сахнасида олиб чиқишга арзигулик фильмлари бисёр.

Шу кунларда пойтахтнинг Марказий офицерлар саройида швед бадий фильмлари намойиш этилмоқда. Агар сизда швед киночиларининг шоҳ асарларини томоша қилиш истаги бўлса, ушбу даргоҳга таширф буюринг.

Муниса НИШОНОВА

НОКУЛАЙ РАҚИБ
КАРОМАТИ

Шимолий Америка миллий баскетбол уюшмасининг ярим финал беллашувларида кўпдан бери чемпионлик гаштини суриб келаётган "Филадельфия-76" клуби яна нокүлай рақиб — "Милуоки Бакс" жамоаси билан рўбарў келди. «Милуоки»чилар учинчи бор чемпионларни мағлуб этган ушбу ўйинда Сэм Кэссэлл касал бўлишига қарамай, 24 бор саватни ишғол эта олди.

“ФОРМУЛА—1” НИНГ
БИР ЮЛДУЗИ СЎНДИ

Машхур автопойгачилардан саналган Витторио Брамбилла 63 ёшида юрак хасталигидан вафот этди. У, 7 йил давомида Формула-1 пойгалирида муваффақиятли қатнашиб, "Марч", "Сертиз" ҳамда "Альфа Ромео" жамоалари шарафини ҳимоя қилган эди. Мархум спортчининг энг яхши натижаси 1975 йилда Австрияда ўтказилган пойгада қайд этилган.

ГИЛАМДА КЕЧГАН
КИЙИНЧИЛИК

Клублар ўртасида Европа кубогининг навбатдаги иккинчи босқич беллашувлари кечган Москва шаҳрида россияликларнинг "Самбо-70" ҳамда французларнинг "Пари Сен-Жермен" жамоалари гиламга тушди. Кескин курашлар остида ўтган дастлабки беллашувда майдон эгалари қийинчилик билан 4:3 ҳисобида ғолиб келди. Кейинги кун баҳслари 7:7 ҳисоби билан якунланди.

ИККИ ЮРТДОШ
ҒОЛИБ

Сараево шаҳрида "Босния-2001" шахмат бўйича халқаро турнир ўз ниҳоясига етди. 9 имкониятдан 6,5 очко жамғарган болгариялик гроссмейстер Кирилл Георгиев биринчи, унинг ҳамюрти Веселин Топалов 6 очко билан иккинчи ўринларни эгаллади. Турнирда Россия ҳамда Исроил вакиллари учинчи ва тўртинчи поғоналардан жой олди.

Maktab o'quvchilari
VI spartakiadasi

КУЧЛИ ВА МОҲИРЛАР — ШОҲСУПАДА

Оғир атлетика

Самарқанд Давлат архитектура-қурилиш институти спорт залида мактаб ўқувчилари VI спартакиада-си дастурига кўра, оғир атлетика бўйича тўрт кун давом этган мусобақалар якунланди. Жиззах вилоятидан ташқари барча вилоятлар, Тошкент шаҳри ва Қорақалпоғистон Республикасидан келган юз нафарга яқин спортчилар ўз куч ва маҳоратларини намоёниш этишга ҳаракат қилди. Мурасасиз баҳс якунланига кўра, Қорақалпоғистон Республикаси жамоаси энг яхши кўрсаткич билан спартакиада ғолиби бўлди. Самарқанд вилояти жамоаси иккинчи ўринни олди. Учинчи ўрин эса хоразмликларга насиб этди.

Андижонлик Ноибжон Солиев, Азизбек Аҳмадалиев, хоразмлик Ибадулла Ибадуллаев, қорақалпоғистонлик Сеитмурод Шарипов, Элдор Тожимов, самарқандлик Ботир Усмонов, Оятулло Асатуллаев, 94 кг. дан юқори оғир вазнда сурхондарёлик Ҳусниддин Маматқулов вазн тоифаларига кўра спартакиада чемпионлари бўлдилар.

Мусобақаларни намунали ташкил этишда Самарқанд вилоят халқ таълими бошқармаси, Самарқанд Давлат архитектура-қурилиш институти ректорати ҳамда жисмоний тарбия ва спорт кафедраси яқиндан ёрдам кўрсатди.

Теннис

Қарши шаҳридаги теннис кортида 1984-85 йилларда туғилган ўсмирлар ва қизлар ўртасидаги мусобақаларда Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент вилоятидан ташқари барча вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳри жамоалари ғолиблик учун кураш олиб борди.

Якка, жуфт ва аралаш беллашувлар якунланига кўра, Тошкент шаҳри жамоаси спартакиадада энг яхши кўрсаткичга эришиб, мусобақа чемпиони бўлди. Наманган вилояти вакиллари иккинчи, Жиззахликлар учинчи ўринларни эгаллади. Бухоро, Самарқанд ва Андижон вилоятлари жамоалари турнир жадвалининг 4-6- қаторларидан жой олишди.

Бадий гимнастика

Тошкент шаҳридаги "Локомотив" спорт залида уч кун давом этган бадий гимнастика мусобақаларида 1984-87 йилларда туғилган қизлар ўз маҳоратларини намоёниш қилди.

Мусобақалар шахсий-жамоа тарзида ўтказилди.

Мусобақа қатнашчилари спорт усталари ва спорт усталигига номзод дастури бўйича кураш олиб борилди.

Бадий гимнастика мусобақасида Тошкент шаҳри жамоаси спартакиада ғолиби бўлди. Навоий ва Бухоро вилояти жамоалари иккинчи ва учинчи ўрин билан кифояланди.

F.МАННОВ

Кеча Таиланд пойтахти Бангкокда ЖЧ-2002 саралаш турнирининг ҳал қилувчи 2-босқичига қуръа ташланди. Осиёнинг 10 давлати терма жамоалари 2,5 йўлланма учун кураш олиб борадиган икки гуруҳга бўлиниб олишди.

Мамлакатимиз терма жамоаси 1-босқичдан биз кутгандан осонроқ ўтди.

Иккинчи босқич ўйинлари август охиридан бошланиб, ноябргача давом этади. Бу пайтда асосий футболчиларимиз тўп сурадиган Россия биринчилигида ҳам, вакилларимиз бор бўлган Украина, Болгарияда ҳам футбол мавсуми қизгин паллага кирган бўлади. Россия-

ЭНДИ БАРИ
БОШҚАЧА...

яда чемпионат тугаётган, "жўжалар саналаётган" бўлса, "Динамо" (Киев) ва "Левски" (София) чемпионлар лигасида "Шерлар панжасига панжа урмоқ"қа чоғланаётган бўлади. Георгиев, Пашинин-ку майли, Қосимов, Шацких, Маминов, Дионисиев, Ширшов, Ирисметов, Файзиевларга ҳар ҳафта терма жамоада ўйнаш учун клуб раҳбарлари жавоб беришармикин?..

Янги асрни Осиё асри дейишмоқда. Ажабмас, бу миллионлар севган ўйинда ҳам намоён бўлса. Ва янги асрда илк бор Осиёда ташкиллаштирилган жаҳон биринчилигида Ўзбекистон терма жамоаси иштирок этиб, ўзини кўрсатса. Биз бунга жуда яқин турибмиз. Бунинг учун Фарбдан келаётган араблар карвонининг йўлини тўсиб, Буюк Ипак йўли орқали улардан илдамроқ Шарққа йўл олишимиз керак.

Зухриддин МАРДОНОВ

УНИВЕРСИАДАГА ҲОЗИРЛИК

2002 йил Бухоро шаҳрида ўтказиладиган Универсиадага тайёргарлик кўриш доирасида Тошкент Архитектура қурилиш институти спорт жамоаларининг финал спартакиадаси бўлиб ўтди.

Янграётган мусиқа садолари остида ҳар бир факультет ўз сардорлари билан институт томонидан таъминланган янги спорт кийимларида шахдам қадамлар билан даврага кириб келишди. Ҳамма ростланиб тургандан сўнг, Ўзбекистон мадҳияси янгради. Сўнг институт ректори Б.Асқаров мусобақа қатнашчиларини кириш сўзи билан табриклаб, уларга омад тилади.

Концерт дастуридан сўнг мусобақаларга

старт берилди. Спартакиадада 4 та факультетдан 200 га яқин талаба спортнинг 7 тури — футбол, волейбол, кураш, стол ва корт тенниси, енгил атлетика, тош кўтариш турлари бўйича мусобақалашдилар.

Спартакиада натижалари бўйича терма жамоа ғолиблари аниқланиб, уларга институт кассаба уюшмаси томонидан кўчма кубоклар ва фахрий ёрликлар топширилди. Умид қилиш мумкинки, "Универсиада-2002" мусобақаларида бу институт спортчилари ҳам совриндор бўлишади. Бунга ҳаракат бугундан бошланмоқда.

Н.ВОХИДОВ,
ТАКИ Маънавият
ва маърифат маркази бошлиги

ОЛИЙ ЛИГА

14-турдан кейинги вазият.

	Ў	Ю	Д	М	Т-Н	О
1. "Нефтчи"	13	11	2	0	41-10	35
2. "Насаф"	14	10	2	2	30-11	32
3. "Пахтакор"	11	9	0	2	28-11	27
4. "Дўстлик"	13	7	3	3	27-16	24
5. "Трактор"	14	7	2	5	26-20	23
6. "Академия"	14	6	4	4	28-18	22
7. "Самарқанд-Д"	13	7	1	5	26-21	22
8. "Навбахор"	13	7	0	6	20-21	21
9. "Қизилқум"	13	6	2	5	13-13	20
10. "Бухоро"	13	6	1	6	20-24	19
11. "Андижон"	13	5	1	7	27-26	16
12. "Зарафшон"	12	4	3	5	18-16	15
13. "Сўғдиёна"	13	4	1	8	16-21	13
14. "Кимёгар"	13	3	2	8	11-23	11
15. "Металлург"	13	1	6	6	8-24	9
16. "Турон"	12	3	0	9	7-27	9
17. "Сурхон"	14	3	0	11	14-35	9
18. "Семург"	13	2	2	9	15-38	8

ИРОДАЛИ
ИРОДАНИНГ ЮТУҒИ

Айтиш керакки, Ироданинг жуфтликдаги ҳамкори, италиялик теннисчи Элия яккаликда ҳам ғолибликка сазовор бўлди. Ушбу финал баҳслари иктидорли теннисчимиз Ирода учун фаолиятидаги тўртинчи финал ўйини эди. Бугунгача у Тошкент (2000), Токио, Шанхай (2001) турнирларининг яккалик ва жуфтлик финалларида иштирок этган эди. Страсбург кортлари иродали кизга учинчи ғалабани ҳада қилди. Турнир якунлангач эса, дунёнинг барча кучли теннисчилари (аёллар ва эркеклар) Франция пойтахти Парижга йиғилдилар. У ерда йилнинг "Катта дубулга" туркумига кирувчи учинчи мусобақасига старт берилди.

Отабек МИРЗАРИХИМОВ

КЕЧА,
БҮГҮН,
ЭРТАГА

дерацияси томонидан катта тайёргарлик билан бошланган мусобақалар ўзига хос байрам тарзида кечмоқда. Иш бошлаганига эндигина бир йил бўлган синхрон сузиш федерацияси киска муддат ичида халқаро мусобақалар мезбони бўлаётгани кувончлидир. Иштирокчи жамоалар ичида кучлилардан саналган Жанубий Корея, Россия ва Козоғистон спортчиларига қарши бизнинг спортчиларимиз муносиб рақиб бўла оладилар, деб ишонамиз.

3. ХУДОЙБЕРГАНОВА

ОДОБ ТАРБИЯСИ
ҲАМ МУҲИМ

Яқинда шаҳар автобусларидан бирида кетаётиб, кўпчиликка таниш, анчагина машҳур, ёшлари олтинлар атрофидаги таниш профессор дўстимни учратиб қолдим. Бу ажойиб ва ҳокисор инсон олий ўқув юртларидан бирида талабаларга дарс ўтадилар. Домла билан саломлашиб, ҳолаҳвол сўрашдим. Бир қўллари автобус тутқичида, бошқаси билан папкасини ушлаганлар. Ажабланарлиси, уриндиқларда ёш-ёш йигит-қизлар бемалол хангома қилиб кетишаётир.

—Ёшлар жой берса буларкан?—дедим мен.

—Буларнинг кўзи кўрмайди, қулоқлари эшитмайди,— деди тик турган, ёши эликлардан ошган аёл.

—Йўғ-э, буларнинг кўзлари ҳам, қулоқлари ҳам яхши эшитиб турибди,— дедим ажабланган ҳолда.

Шунда домла гапга аралашдилар:

—Бу ёшларнинг баъзиларини ўзим ўқитганман. Лекин ҳар гал ўзларини кўрмаганга олишиб, бемалол утириб кетавердилар...

Таажжуб. Устозга ҳурмат қани? Ахир, устозни отадек улуғ дейдилар.

Ҳа, домланинг кинояли танбеҳини эшитиб, “ё тавба”, деганимча ёқа ушладим. Ахир, каттага ҳурматда бўл, деган гап қаерда қолиб кетди.

Ёшларимизнинг орзулари кенг, ниятлари пок. Лекин уларга бош-қош бўлиш, керагида мактаб, керагида танбеҳ бериб, тўғри йўлга солиш биз катталарга боғлиқлигини ҳеч вақт унутмаслигимиз лозим.

Нега оилада, мактаб ва олий ўқув юртларида инсонни қадрлаш, катталарни ҳурмат қилиш одобига эътиборни жалб этмаймиз. Ахир, яхши ва мақбул анъаналаримиз, миллий ва диний қадриятларимизда тарбия ва таълим, одоб ва ахлоқ мезонлари мавжуд-ку?! Буларга эътибор керак. Лоқайдлик, бепарволик ҳолатларига барҳам бермоқ зарур.

Яхшини ёмондан ажратиш, ун-сўлимизга боқиб, тўғрироғи, ўзимизни ўнглаб юрмоғимиз зарур. “Раҳмат!”, “бемалол”, “шукур”, “кам бўлманг”, “барака топгин” каби самимий гаплар, албатта ёшларни яхши ва тўғри йўлга солади. Шундай бўлайлик!

А. ҲАБИБУЛЛАЕВ,
доцент, халқ таълими аълоҳиси

Тошкентдаги Мирзо Улуғбек номидаги маданият ва истироҳат боғида “Яшил чирок” шаҳар мусобақаси бўлиб ўтди. Мусобақада туман миқёсида ўтказилган “Яшил чирок” беллашувда ғолиб чиққан Шайхонтохур туманидаги 98-мактаб-интернат, Собир Раҳимов туманидаги 234-мактаб, Чилонзор туманидаги 232-мактабнинг гуруҳ аъзолари иштирок этдилар.

Беллашувда ўқувчилар “Яшил чирок”нинг сафда юриш ва ашула айтиш; жароҳат олган болага ёрдам кўрсатиш; йўл ҳаракати қоидаларини билиш ва амалда бажариш; чорраҳада туриб пиёдалар ва транспорт ҳаракатини қоидали бажариш; велосипедда тўсиқлардан ўтиш; радио орқали автомобил машинасини бошқариш ва чорраҳа макетини қизиш; деворий газеталарни чиқариш; ашула ва рақсларни “Яшил чирок” мавзусига боғлаб бадий ижро этиш каби шартлари бўйича ўзаро куч синашдилар.

Ғоят қизиқарли ўтган беллашувда Шайхонтохур туманидаги 98-мактаб-интернат ўқувчилари ғолибликни қўлга киритдилар. Собир Раҳимов туманидаги 234 - мактаб ўқувчилари II, Чилонзор туманидаги 232-мактаб ўқувчилари III ўринни эгаллашга муваффақ бўлдилар.

Суратда: Чилонзор тумани 232-мактаб гуруҳ аъзолари йўл ҳаракатини билишга оид саволларга жавоб беришмоқда.

Равиль АЛБЕКОВ
олган сурат.

Бош муҳаррир:
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОЕВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Курбонбой МАТҚУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Ҳулкар ТҲИМАНОВА, Нурлан УСМОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акционерлик компанияси босмаҳонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Бировга лақаб қўйиш аслида салбий хусусияту, лекин бир нарсадан кўз юммаслик керак. Баъзида топиб қўйилган лақаб ўз эгасига шундай “чиппа” ёпишадики, уни ажратишга қурбимиз етмай, ноилоҳ қоламиз! Лақаб топган одамга тан берамиз. Негаки, бу одам лақабни бирор-бир ғараз билан тўқмаган. Чиндан ҳам лақаб олган кимса кўпчилики бирор бир ёқимсиз қилиғи билан ранжитиб юргану, кунлардан бир кун ҳаётда ана шундай ақли зукко ва оғзи ботир, ҳақгўй одамга дуч келган. Эҳтимолки, кўпчилик ўхшатиб тополмаган ёхуд топса-да, айтолмаган баҳони унга ана шу оғзи ботир киши айтган-қўйган.

Сир эмаски, “лақаб қўйиш жараёни” мактабларда тезкорлик билан амалга ошадиган ҳодиса. Ўқувчилар баъзан синфдошларига лақаб қўйишади ва бир-бирларини шу лақаб билан чақиришади, бунга дўстлиқнинг беғараз ҳазили сифатида қарашади ва хафа бўлишмайди.

Баъзан эса, ана шундай лақаблар билан ... ўқитувчиларни «сийлашди».

Бундан ўқитувчининг кўнгли озор чекади. Шогирдининг қилиғи кўнглини оғритади, ёшларнинг тарбиясизлигидан афсусланади.

Хўш, ким шундай “сийлов”га лойиқ топилади?

Биз катталар кўпинча болага ўз фикримизни ўтказишга, унинг фикри билан ҳисоблашмасликка, ўзимизнинг ҳар доим ҳақ эканлиғимизни исботлашга ҳаракат қила-

миз. Ваҳоланки, табиатан ҳамма нарсани билишга қизиқадиган бола ўқитувчининг эътиборсизлиғи ё “ўта қаттиққўл”лиги оқибатида билмоқчи, сўрамоқчи бўлганларини сўролмай қолади. Натижада боланинг ўша устозидан илҳоси қайтади ва ўзининг норозилигини ўша “устоз”нинг ёқмайдиган томонларини кўрсатувчи турли лақаблар орқали намоён этади.

Албатта, бу катталарга нисбатан ҳурматсизлик!

Менимча, ҳар биримиз ким, қайси касбда бўлишимиздан қатъий назар, келажакда баркамол ёшларни кўра олиш учун бугун унинг қалбидан кечаятган, уни қўйнаётган, уни ўйлатаётган муаммоларни тушуниб, уларга тўғри йўл кўрсата билишимиз шарт. Акс ҳолда “Тошпўлат тажани”, “Калвак махзум”, “Кори Ишканба” сингари мос ва соз лақабларни топган адибларимизнинг неваралари “қопиб эмас, топиб” лақаб қўйишаверади.

М. ТУРСУНОВА

САЛОМДАН КЎНГИГА ЁРИШАДИ

“Ассалому алайкум” сўзи чуқур мазмунга эга. Бу калом ҳаммамизга ёшлиқдан ўқитилади ва у қон-қонимизга сингиб кетган. Бирор кун йўқки, бу сўз тилга олинмас. Уни муборак сўзлар қаторига қўшгим келади. Чунки бу сўз, аввало, кишиларнинг, айниқса, ёшларнинг қанчалик одоб-ахлоққа, тарбияга эга эканлигидан далolat беради. Одоб-ахлоқ, яхши тарбия бор жойда эса эзгулик, яхшилик гуллари барқ уриб очилади, ёмонликка ўрин қолмайди. Ҳаттоки, биз севиб ўқийдиган эртақлардаги ялмоғиз ёсуманлар ҳам эртақ қахрамонларига “Саломинг бўлмаса, бир ямлаб ютардим” деб салом сўзининг қудратини эслатиб қўяди.

Болаларга 4-5 ёшлигиданоқ отаси, онаси меҳрибон момо-юбоболари, аввало, салом беришни қанда қилмаслики, “Биров келганда, “Ассалому алайкум” дег” деб ўргатишади. Ёки “Бобонг келганда, Ассалом қилдингми? деб болани эркалатишади.

Мактаб муаллимлари эса 1-синфдан бошлаб ўқувчиларга бу сўзнинг маъно-мазмунини ҳақида, ўзидан катталарга салом бериш кераклиғи, дарсдан уйга борганда ота-онага, уйдагиларга албатта “ассалому алайкум” деб салом бериш кераклигини ўқитишади.

Лекин айримлар салом сўзини ҳам қизғанади. Такаб-бур, димоғдорликни касб қилиб олган айрим ёшлар эса катталарга салом беришни бўйсунмиш, тобелик деб билади ёки катталарга нописанд бўлади. Ҳаттоки, айрим ёшларнинг ўз ўқитувчиларидан бир оғиз саломини ашшлари кишини афсуслантиради. Ўқувчи ўқитувчини кўрса қўлини кўксига қўйиб “Ассалому алайкум, домла ёки устоз” деса ўқитувчининг боши осмонга етади-ку? “Ваалайкум ассалом, яхши юрибсизми”, деб ўқитувчи ҳам мамнун ҳолда, албатта, чиройли алик олса ўртада самимий муносабат юзага келади.

Ўқувчилар дарсларда саломлашиш маданияти, ўзбекона лутф билан бир-бири билан ўзаро муносабатда бўлиш, катталарга, кичикларга қандай муносабатда бўлиш каби насиҳатларни жон қўлоғи билан тинглаб, уни ҳаётда қўлламоқликларини лозим. Бизга тинчлик, Она, Ватан, соғлиқ, нон сўзлари қанчалик азиз бўлса, салом сўзи ҳам шунчалик азиздир.

Зебунисо БҮРИЕВА,
Сурхондарё вилояти Шеробод туманидаги
12-мактаб ўқитувчиси

ҲУМЁРЛИКНИ
ОШИРИШ ЗАРУР

Болаларнинг йўлдаги хавфсизлигини таъминлаш масъулиятли иш. Хўш, бу борада Каттакўрғон шаҳар ички ишлар бўлими—ДАН бўлинмаси қандай ишларни амалга оширмоқда?

ДАН бўлинмаси бошлиғи, милиция майори Баҳодир Турдиев бу хусусда қуйидагиларни сўзлаб берди: —Ҳаммамизга маълумки, кейинги вақтларда оғир оқибатлар билан тугаётган йўл-транспорт ҳодисалари кўпайиб бормоқда. Бу ҳодисалар йўл ҳаракати қатнашчилари—ҳайдовчилар ва пиёдаларнинг, айниқса болаларнинг айби билан келиб чиқмоқда. Шундай кўнгилсиз воқеаларнинг олдини олиш ва камайтириш, йўл ҳаракатини тартибга солиш мақсадида шаҳримиз ҳудудида бўлинмамиз ходимлари ва вилоят ДАН бошқармаси нозирлари билан ҳамкорликда бир қанча мақсадли тадбирлар ўтказилди. Ўқувчиларни дам олиш оромгоҳларига кузатиб олиб боришда йўлларда ҳаракатланиш қоидаларига қатъиян риоя

қилишлари тушунтирилди. Жумладан, “Ҳаракатланиш хавфсизлиги ойлиғи”, “Тоза ҳаво”, айниқса “Дик-қат, темир йўл кесишмаси” ойлиғи тадбирлари кенг миқёсда ўтказилди.

Болаларнинг йўл транспорт ҳодисаларига учрашларига энг асосий сабаб йўл ҳаракати қоидаларини билмасликлари ва бу қоидаларга риоя қилмасликларидадир. Ҳозир мактабларда болаларга йўл ҳаракати қоидаларини ўқитиш жорий этилган, лекин айрим мактабларда бу иш яхши йўлга қўйилмаган. Кўп мактабларда кўргазмали воситалар етишмайди. Болалар орасида бундай ҳодисаларнинг олдини олиш борасида шаҳардаги барча мактаблар, мактабгача таълим муассасаларида учрашувлар ўтказиб, бундай муассасалар қаршисидаги йўлларда назоратни кучайтириш борасида қатъий чоралар кўраёلمиз.

Д. ШАКАРОВ
суҳбатлашди.

Низомий номидаги ТДПУ ректорати, жамоат ташкилотлари тарих факультети декани муовини Қ.Шоназаровга падари бўзқурвори
Раббим ота ШОНАЗАРОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Абдулла Авлоний номидаги ХТХМОМИ ректорати, касба уюшма кўмитаси, меҳнат жамоаси жами меҳнат фаолияти институтда ўтган фахрий ходим
Сабура Маъруфовна АЗИЗОВА
вафот этганлиги муносабати билан оила аъзоларига ва қариндош-уруғларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Бухоро вилоят халқ таълими бошқармаси ва вилоят зиёлиларининг “Бухоро муаллими” газетаси жамоаси Когон тумани ХТБ мудири Зубайдулла Абдуллаевга ўғли

УЛУФБЕКнинг

фожеали вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдириб, таъзия изҳор қилади.

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги,
Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдилар. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газета материаллари «Ma'rifat-Madadkor» нашриётида терилди Pentium компьютерида
Лилия БИНАШЕВА саҳифалади.

Навбатчи муҳаррир: Шарифа МАДРАҲИМОВА,
Навбатчи: Ботир ҒОФУРОВ.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот Кўмитасида № 20 рақам билан 12 июнь 1998 йил рўйхатга олинган.
ИНДЕКС: 149, 150.
Г-2417. Тиражи 26.518.
Г. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табоқ,
Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-3.

Босишга топшириш вақти — 20.00.
Топширилди — 20.00